

סוכות
תשפ"ב

אשר ריב

יוצא לאור ע"י
תלמוד תורה "אמרי אמות"
דחסידי גור

מה טוב חלקנו

מרחק האמרי אמות והלב שמחה וצללה"ה
בביקור במערת המכפלה בחברון.
אלול תרצ"ה

בצילא

דמהימנותא

הג הסופות וירח האיתנים בצילם של רבותינו הקן

פעמ' 10

להאיר מתוך חשיבה

במהימנות ראש גולת אריאל פודק האמרי אמות וצללה"ה

פעמ' 29

מהנ האמרי אמות והלב שמחה וצללה"ה
בגולת פולק

זכרון
לחולמים

48

ועל
אלה
בסעודה
השנים

42

פנינו
חלכה
ומנהג

37

דבר ה'
זו חלכה

4

הנחת הת"ת
מזכרת את ידיה ותלמידיה
מזכרת
א גאסן י"ט אן א גא קוואטא

פתח לנו שער

פתח לנו שער בעת נעילת שער, במילים אלו שואגים כלל ישראל בתפילתם ביום הכיפורים - יומא רבה, ודופקים בתשובה על הפתחים ומתחננים לפני בוראם בעת נעילת שערי רחמים, שיחוס ויגן על עמו בני ישראל ויחתור להם חתירה ופתח של רווח והצלחה, שיצאו זכאים בדינם ויחתמו לחיים טובים וארוכים ולשלום.

מילים אלו קיבלו משמעות נוספת בעת שנעלו שערי רחמים, ביום המר והנמהר י"ז אלול תרצ"ט, יום בו גבר האויב הגרמני העמלקי ופתח במזימתו השטנית להשמיד להרוג ולאבד את כל יהודי אירופה מנער ועד זקן, ובראשם את אלופי ראשי ומנהיגי היהדות החרדית העולמית, כאשר חס וריחם הקב"ה על עדת חסידי גור המופלאה, ופתח בסייעתא דשמיא חתירה ופתח של רווח והצלחה להאיר מתוך חשיכה, לראש גולת אריאל כ"ק מרן אדמו"ר האמרי אמת זצלה"ה, שהצליח להסתתר מעיני מבקשי רעתו במשך למעלה משבעה חודשים (באשר שנת ת"ש היתה שנה מעוברת) בעיר הבירה ווארשא שבפולין, החל מיום ד' פרשת נצבים וילך כ"ב אלול תרצ"ט, ועד יום ג' פרשת מצורע א' ניסן ת"ש, שבו ביום יצא לדרכו ברכבת מווארשא לקראקא. ואכן בראש הגליון הצבנו פרק מיוחד המתאר את חג הסוכות ת"ש בצל מלחמת העולם השנייה, במחיצת כ"ק מרן אדמו"ר האמרי אמת זצלה"ה.

ברכת יישר כח לכל המסייעים במלאכת הקודש, ובראשם זרע בני אהרן הכהנים, ידידנו היקרים הרה"ח ר' אברהם הכהן ברין שיחי' לאוי"ט והמשב"ק הרה"ח ר' יוסף יצחק כהן שיחי' לאוי"ט, אשר עמדו לנו לעזר ולסיוע בכמה ענינים. קובע ברכה מרובה לעצמו ידידנו היקר הרה"ח ר' נחמיה בלושטיין שיחי' לאוי"ט מבני ברק אשר פותח תמיד את אוצרותיו הרבים המלאים כל טוב, ורבים מהתמונות והמסמכים שפורסמו בגליונות 'אשרינו' הם מאוצרותיו. בעמדנו בפתח השנה החדשה הבאה עלינו לטובה שנת תשפ"ב, אנו נושאים תפילה לפני אבינו שבשמים שוכן מרומים, פתח לנו בשנה הבאה עלינו לטובה שערי שמים, ושנזכה שמתוך חשכת הגלות יאיר לנו אור חדש על ציון, בביאת גואל צדק ובנין בית המקדש השלישי במהרה בימינו, אמן ואמן.

בברכת אורי חתומה טובה, און לא גוט קוויטל

משרכת 'אשרינו'

בקשה והודעה

הנהלת התלמוד תורה עושה כל מאמץ אפשרי, על מנת לשלוח את גליון 'אשרינו', לכל אנ"ש ברחבי ארה"ב לביתם, אולם שגיאות מי יבין, לפעמים עקב תקלה בשגגה, קורה ויש כאלו שאינם מקבלים את הגליון לביתם, ואנו מבקשים בכל לשון של בקשה, להודיע על כן למשרד התלמוד תורה, על מנת שנוכל לתקן את הדבר ולשלוח להם לביתם את הגליון תמיד כסדרן.

כמו כן אנו פונים בבקשה, לכל מי שמשנה את מקום מגוריו, וכן לאברכי אנ"ש הצעירים שעדיין לא נמצאים ברשימות אנ"ש, נא לעדכן את משרד התלמוד תורה בכתובת המדויקת שלכם, על מנת שנוכל לשלוח לכם את הגליון לבתיכם.

להודעה על תקלה בחלוקה, ולעידכון הכתובת החדשה שלכם

לעידכון במדור 'זכרון להולכים', ולכל ההערות וההארות

ניתן לפנות למשרד התלמוד תורה

טלפון: 718-923-3113 | Ext 109 | פקס: 718-873-2611

מזלא טבא וגדיא יאה

ברוב ידידות והערבה, הננו לשגר בזה כוס של ברכה
לידידנו הדגול, איש תבונות ונעים הליכות
ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, חבר ההנהלה
ומעמודי התווך של התלמוד תורה

הרה"ח ד' **יעקב הלוי קליין** שיח' לאזי"ט
ומשפחתו הנכבדה

לדגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת הבת שתח' למזל טוב

נבדה לידידנו הדגול, איש חמודות ורב פעלים לתורה ותעודה

הגה"ח ד' **אברהם נח הלוי קליין** ז"ל

וברכה מיוחדת נשגר בזאת לראש המשפחה
אשת חיל ואשת חסד

מרת ד. **קליין** תליט"א

מעמודי התווך של התלמוד תורה
ולכל בני המשפחה הדוממה

וברכה מיוחדת נשגר בזאת לחמיו
ידידנו היקר העוסק בצורכי ציבור באמונה

הרה"ח ד' **אברהם מרדכי הודן** שיח' לאזי"ט
ומשפחתו הנכבדה

יהי רצון שתזכו לרוות מלא הכף נחת דקדושה
מכל יוצ"ח לאורך ימים טובים
מתוך רוב ברכות ושובע שמחות וכל טוב סלה

המאחלים ומברכים מקרב לב

הנהלת התלמוד תורה • ח"י פאמלר • אברהם שניא • רנן ואלמאיהו

הדלקת נרות בערב יום הכיפורים

האוכל אצל הוריו סעודה המפסקת וישן בביתו, אף שבכל שבתות השנה נוהג להדליק בבית שהוא אוכל שם ולא בביתו היכן שישן, מכל מקום בערב יו"כ יש להדליק בביתו היכן שישן ולא בבית שאוכל שם את הסעודה המפסקת, משום שביום טוב אין זה מקום אכילתו וגם לא מקום לינתו.

מי שרוצה לעשות תנאי קודם הדלקת נרות שתוכל עוד לאכול או לשתות אחר כך, לא תברך שהחיינו בשעת ההדלקה כיון שעדיין לא קבלה עליה קדושת היום, אלא תברך בליל יו"ט.

המנהג להדליק עוד נר הנקרא 'נר בריא', לאיש ולא לאשה, ויש לערבו בשאר נרות שאם יכבה לא יוכלו להבחין של מי נכבה. ראוי להדליק נר מיוחד בערב יום הכיפורים 'לשם אורה' לצורך הבדלה.

כל נדרי

יש לומר כל נדרי בקול, עד שאם יעמוד מי לצידו יוכל לשמעו, וגם הנשים שאינן הולכות לבית הכנסת ומתפללים בביתם עליהם לעשות כן בביתם, [יש נוהגים שגם קטן בן י"ב וקטנה בת י"א יקפידו לומר כל נדרי כדין].

אין לסמוך בכל השנה על אמירת כל נדרי או על המסירת מודעא שבערב ראש השנה - לענין נדר או קבלה גמורה בפה, אך לענין קבלה במחשבה או מנהג טוב שנהג ג' פעמים יש לסמוך על זה ואין צריך התרה.

קידוש

י"א שחיוב קידוש ביום הכיפורים מן התורה, על כן ראוי לכוין לצאת ידי חובת קידוש בברכת קדושת היום שבתפילת שמונה עשרה בליל יו"כ, ואם שכח לכוין בלילה יכוין באחת מתפילות היום.

אכילה

רפואה שמותר לקחתה בשבת - כגון כדור שינה (באופן המותר בשבת ע"פ הוראת חכם), או כדור הרגעה (ריטליין וכדו'), או כדור שלוקחים קודם שמתעורר המיחוש וכיוצ"ב, הגם שיום כיפור חמיר טפי כיון שאסור לאכול אף שלא כדרך אכילתו, עכ"ז במקום צורך גדול יש להתיר לבלעו, ללא מים.

חולה שצריך לאכול ביום הכיפורים וכדי שלא יצטרך לאכול רוצה לתחוב בגופו 'אינפוזיה' בערב יו"כ, יש אוסרים לחבול גופו לצורך זה ויש מתירים, ויש על מי לסמוך. אך לכל הדיעות אין חיוב לעשות כן.

קטנים - עד תשע שנים אין חיוב לענותם אף לשעות, אך יש הנוהגים כן. מגיל תשע צריך לאחר את שעת אכילתם. ילד מגיל שנים עשר וילדה מגיל אחד עשר, יש מנהגים חלוקים אם יתענו כל היום, וכמובן שתלוי גם בחוזק גופו.

באופן שאין חיוב חינוך - מותר להאכילם אף בידים, אך אין להלבישם נעל של עור, זולת אם אין להם נעל אחרת ואין לו ברירה.

רחיצה

צריך ליטול ידיים עד ל'סוף' קשרי אצבעותיו בכף היד, ולא די ליטול ידיו עד 'תחילת' קשרי אצבעותיו, בכדי שיוכל לומר דברים שבקדושה.

אף שאינו מתכוין לרחיצה אסור שיגיעו מים לידי, זולת במקום צורך כמו לרחוץ קטנים.

במקום ספק חיוב נטילה, כמו: עשה צרכיו ולא נגע במקום מטונף, או שנגע רק בידו אחת ורוצה ליטול אף את השניה, ישן על אצילי ידיו ולא במיטה, נגע בנעל של בד ולא של עור, העצה הוא שיגע בידיו במקום מטונף 'בב' ידיו ואז יתחייב ליטול ב' ידיו מדינא.

וידוי

אמירת וידוי על החטא הוא מצוה מן התורה, וזה עיקר התשובה המחוייבת, שהאדם מגלה רצונו לשוב בתשובה. יש מחמירים להתוודות שוב לאחר סעודה המפסקת קודם כניסת היום, [כדי לצאת דעת הסוברים שאז עיקר הזמן שחייבו להתוודות בעיוכ"פ כדכתיב "לפני ה' תטהרו"] ודי שיאמר 'אבל אנחנו ואבותינו חטאנו' או שיאמר 'חטאתי', כיון שזה עיקר הוידוי.

אדם חלוש שאין לו כח לעמוד בכל אמירת הוידוי, די לו לעמוד בתחילת הוידוי כשאומרים 'אבל אנחנו ואבותינו חטאנו' כיון שזה עיקר הוידוי.

מי שאין לו כח לשחות באמירת כל הוידוי עד שיתפקקו כל חוליותיו שבשדרה (כמו ב'מודים'), די שיכוף ראשו מעט.

הכריעות

בסדר עבודת יוהכ"פ יש נוהגים לכרוע כשאומרים 'לפני ה' [תטהרו]', וכן נהגו רבותינו הק', והרבה נוהגים לכרוע כשאומרים והכהנים והעם וכו' היו כורעים וכו'.

די לחצוץ בטליתו בין פניו לקרקע, ואין צריך לחצוץ בבגד או בדבר אחר.

גמר החתימה והכפרה נגמרת בשעה שישאל מסיימים תפילתם.

ברכת בורא מאורי האש במוצאי יום הכיפורים

במוצאי יום הכיפורים צריך לחזור אחר אש לברך עליו בורא מאורי האש, ולא כבמוצאי שבת שאין חיוב לחזור אחריו. אין מברכים אלא על נר שדלק ושבת כל היום.

אין מברכים אלא על נר שדולק להאיר, או לברך עליו בורא מאורי האש, ולא על נר מצוה או נשמה וכדומה. יש מחמירים להדליק נר ההבדלה מנר שגם הוא דלק להאיר, ועל כן עדיף להדליק נר בעיוכ"פ לצורך הבדלה, אך אם אין לו נר כזה יכולים לסמוך על הפוסקים שיכולים להדליק נר ההבדלה גם מנר שאינו עומד להאיר.

ברכת לישיב בסוכה

מנהגינו שלא לברך 'לישיב בסוכה' על אכילת 'מזונות', כי אם באופנים דלהלן:

א. בקידוש, שאז הוא קביעות גמור מצד חיוב 'קידוש במקום סעודה'.

ב. כשאוכלים באסיפת חברים, שגם זה קביעות.

ג. כשאוכל מזונות במקום פת בתוך סעודתו הקבועה.

ד. הישן בסוכה שאינו אוכל בה, [כגון בסוכת חבירו, או שיש לו סוכה מיוחדת לשינה כשאינה באותו הבית שבו נמצא הסוכה שאוכל בה], שאז לרוב הפוסקים מחוייבים לברך 'לישיב בסוכה' גם ללא אכילה, אזי יאכל מזונות ויברך עליו כדי לצאת כל הדעות, [ויש לזה מקור מדברי רבותינו ז"ע, ועכ"פ יעשה כן לכה"פ פעם אחת במשך ימי החג].

כדאי ללמוד 'הלכה' שמביא יראת שמים ויראת חטא, ובפרט בהלכות שבת החמורים, ועל כן מן הראוי לקבוע שיעור בהלכות שבת לכה"פ פעמיים בשבוע

שמחתי באומרי

המשך עבודת הבניה והשיפור

עם לי בית ה' נלך

פ' בבנין התלסוד תורה החדש

חג הסוכות וירח האיתנים בצילא דמהימנותא של רבתינו הק' הרב ר' יעקב חיים ברוך אברמוביץ שליט"א

בפרוס חג הסוכות

הופשטיין זצלה"ה המגיד מקוזניץ, בן הרה"ח ר' שבתי ז"ל מאפטא, שהיה רבו הראשון של מרן החי' הרי"מ זצלה"ה, הלוינו התקיימה בעיר מגוריו קוזניץ ונטמן באוהל בבית החיים דשם.

מרן האמרי אמת זצלה"ה סיפר לנכדו מורינו הרה"ח ר' בנימין אלטר ז"ל ביום חופתו י"ד סיון תש"ד, כי מפי השמועה למד שמרן החי' הרי"מ זצלה"ה קיבל ווייסע גארטעל מהמגיד מקוזניץ זצלה"ה במתנה ביום חתונתו.

גארטעל זה עבר אחר כך בירושה לנכדו מרן השפת אמת זצלה"ה, ואח"כ עבר בירושה לבנו מרן האמרי

אמת זצלה"ה, ואח"כ עבר בירושה לבנו מרן הפנימנים זצלה"ה, אשר נהג להלביש את נכדי רבתינו הק' בגארטעל זה ביום חופתם. מרן האמרי אמת אף לבש גארטעל זה ביום הכיפורים תש"ה בשעת התפילה.

הגארטעל המפורסם של מרן המגיד מקוזניץ זצלה"ה ניצל בנסי ניסים בעת שיצא מרן האמרי אמת בר"ח ניסן ת"ש מווארשא בדרכו לארץ ישראל, כאשר הרה"ח ר' רפאל יעקב שפירא ז"ל אשר נסע אף הוא יחד עם אביו הרה"ח ר' אברהם יצחק שפירא ז"ל באותה רכבת בדרכם לארץ ישראל, התבקש על ידי מרן

סיפר הרה"ג ר' נחום רוטשטיין שליט"א ראש ישיבת נזר התורה, כי בשנת תשל"ח בשנה הראשונה להנהגת מרן הלב שמחה זצלה"ה, היה זה לראשונה שלא נערך טיש לא בערב יום הכיפורים ולא במוצאי יום הכיפורים בחצר הק' גור בירושלים, [שכן מרן הבית ישראל זצלה"ה ערך את שולחנו ברוב השנים הן בערב יו"כ והן במוצאי יו"כ, והחל משנת תשל"ב ערך את שולחנו רק במוצאי יו"כ], ומאחר ובאותה שנה היה יום הכיפורים הראשון שבו לא נערך השולחן הטהור, על כן בש"ק פרשת האזינו י"ב תשרי תשל"ח בטיש בסעודה שלישית פתח ואמר הלב שמחה דברים אלו: 'אחר יום הכיפורים, הם צודקים, חייבים להם מיום הכיפורים, ערב יום כיפור ומוצאי יום כיפור, הרי איתא (ר"ה ט.) כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי, אולם כתיב (שמות כד, יא) ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו, ואיתא בתרגום כאילו אכלו ושתו, זה גדול יותר מאכילה, התפללנו ביחד, צמנו ביחד'.

ערב חג הסוכות

ביום רביעי בשבת י"ד תשרי תקע"ה נצחו אראלים את מצוקים ונשבה ארון הקודש, ונתעלה לגניז מרומים מרן הרה"ק ר' ישראל

תמונת ציור המיוחסת להמגיד מקאזניץ זצלה"ה

ב. מזכרונותיו של מורינו הרה"ח ר' פינחס יעקב הכהן לוין ז"ל.

א. אור זרוע לצדיק ח"ג עמ' קסג בהערה 21.

הרב מפאביניץ יושב בראש אסיפת אגודת הרבנים בפולין
שדנה בגזירת השחיטה בפולין

❧

בימי ראשית השנה החלים מרן הלב שמחה זצללה"ה בבית החולים הדסה בירושלים, מהניתוח שעבר ביום ד' כ"ה אלול תשמ"ה, ולקראת חג הסוכות פנה מרן הלב שמחה לבנו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ואמר לו: 'הן ביום טוב של חג הסוכות יבואו האושפיזין אל סוכתי, לבל ימצאוהו ריקם, מן הראוי להזמין לשם שנים-שלשה בחורים מתלמידי ישיבת שפת אמת, ולהכין עבורם סעודות החג בהרחבה, בלי יחסר דבר'.

ואכן נקראו אל הסוכה שני בחורים מבני הישיבה וסודרו לפיהם סעודות נכבדות, עד כי במוצאי החג העלו הרבה מה'שיירים' של סוכת הרבי אל חבריהם בני הישיבה, ונראה בעליל כיצד חלה עליהם ברכה, כאשר עוד באותו שבוע נתאספו שני הבחורים אורחי הסוכה'.

ד. אור זרוע לצדיק ח"ג עמ' תקמג.

מרן הפני מנחם מלביש את הגארטעל לחתן מורינר יעקב יוסף אלתר
שיחי, בן מורינר מנחם אלתר ז"ל

הלב שמחה זצללה"ה מפני הסכנה שבדבר ללבוש את הגארטעל כרוך על צווארו כצעקיף.

❧

ביום ועש"ק י"ד תשרי תרל"ח, נולד בנו השביעי של מרן השפת אמת זצללה"ה, הרה"צ מוה"ר ר' מנחם מנדל אלטר זצ"ל הי"ד אב"ד פאביניץ וקאליש, השלום זכר התקיים בשולחן הטהור שערך מרן השפת אמת בליל ש"ק וי"ט א' דסוכות, בסוכה הגדולה שבחצר בית המדרש בגור.

ג. מעדות הרה"ח ר' רפאל יעקב שפירא ז"ל, פאר ישראל ח"א עמ' רלו הערה 36.

הג הסוכות

מצבת הרבנית הצדקנית מרת פיגלא אלטר ע"ה

מתפללי בית המדרש בגור, לא ישב בראש השולחן במקום זקנו מרן החי' הרי"מ זצללה"ה אלא ישב באמצע השולחן, וזאת על פי בקשת הסבתא הרבנית הצדקנית מרת פיגלא אלטר ע"ה אשת מרן החי' הרי"מ זצללה"ה,

יו"ט א' דסוכות

אושפיזא דאברהם אבינו

בחג הסוכות תרל"א החל מרן השפת אמת זצללה"ה לערוך ולנהל טיש'ן, ואת שולחנו הטהור הראשון ניהל בסוכה שבחצר בית המדרש בגור, ומאז ניהל למעלה מל"ד שנים בכל שבת ג' שולחנות ובכל יו"ט ד' שולחנות, עד שנפל בחוליו ביום א' פרשת וארא כ"ד טבת תרס"ה.

לאחר פטירת מרן החי' הרי"מ זצללה"ה בכ"ג אדר תרכ"ו, כשהתמנה מרן השפת אמת זצללה"ה לכהן כרב העיר גור, כאשר הסב לסעודה שלישית עם

ה. אדמו"ר גור עמ' מ (מהדורות תשע"ה).

ימים שלימים מימי חג הסוכות, עד שנודע הדבר לבני הבית ודאגו להעמיד איש אחר במקומו, וכל אותו זמן עשה האמרי אמת בעצמו את המלאכה מבלי להזדקק לעזרת אנשים אחרים.¹

עקב מאורעות מלחמת העולם הראשונה, עבר מרן האמרי אמת זצללה"ה בשנת תרע"ה להתגורר בעיר הבירה ווארשא, והתפלל במשך כל חודש תשרי דשנת תרע"ו בבית המדרש ברחוב הברזל שבנה מרן החי' הר"מ זצללה"ה, וביו"ט א' דסוכות לאחר תפילת מוסף, הלך מרן האמרי אמת לעשות קידוש בסוכתו של הגביר והעסקן הנודע ר' יואל וועגמיסטער ז"ל, בדברות קודשו שם ביאר מרן האמרי אמת את דברי המשנה בסוכה (יב) וכולן כשרות לדפנות, דהכוונה בזה לתמכין דאורייתא, כי הסכך גופא צריך להיות גדול מן הארץ ודבר שאינו מקבל טומאה, משום שהסכך הוא מדרגה גבוהה וצריך להיות נקי מכל וכל, אולם התמכין דאורייתא אף שאינם נקיים כל כך והוא דבר המקבל טומאה, מכל מקום יש להם תקנה

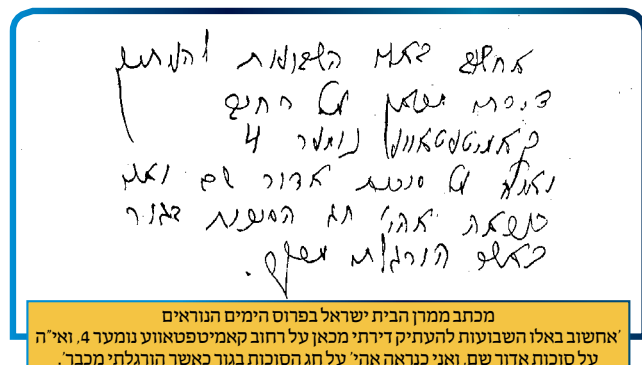
שאמרה שאינה יכולה לראות שמישהו יושב וממלא את מקומו של בעלה הק', וגם לאחר שנפטרה הסבתא הרבנית פיגלא אלטר ע"ה, כאשר התחיל מרן השפת אמת לערוך את השולחן אשר לפניו, לא שינה את מקומו ונשאר לשבת באמצע השולחן, ואחריו המשיכו במנהג זה כל ממשיכי דרכו מרנן רבותינו הק' עד היום הזה.

באחד השנים בליל יו"ט א' דסוכות בתחילת ימי הנהגתו של מרן השפת אמת זצללה"ה, המתין קהל רב בסוכתו של הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זצללה"ה שיכנס לערוך את שולחנו, אבל רק כעבור כמה שעות נכנס הרה"ק מראדזימין לסוכתו וקידש על היין, וסיפר כי היום ארכו לו ההכנות זמן רב, משום שעמל וחפשי' זוי איז היינט דא דעם וואהרער שמחת יום טוב' (היכן נמצאת כיום שמחת יו"ט האמיתית), עד שהראו לו משמים 'אז ס'איז ביי דעם יונגערמאן פון גער' הוא ניהו מרן השפת אמת זצללה"ה.

סיפר מורינו הרה"ח ר' אהרן נח יוסקוביץ ז"ל נכד מרן האמרי אמת זצללה"ה, כי בחג הסוכות בגור העמידו איש מיוחד בתורת ממונה על השלאק - מכסה הסוכה הפרטית של האמרי אמת, דהיינו שבכל פעם שיורד גשם ידאג להוריד את המכסה וכשיפסוק הגשם יעלה (ובחו"ל זה כמעט בכל יום, ולפעמים כמה פעמים ביום), כשראה האמרי אמת אותו במעשהו אמר לו שיחדול 'הרי כהן אתה, אינך צריך להתעסק בזה', ועלה האמרי אמת במקומו לטפל בהורדת המכסה, אלא שהאיש הנ"ל בתמימותו סבר וקיבל, לא סיפר על כך לאף אחד, וחלפו

מכתב ממרן הבית ישראל בפרוס הימים הנוראים
'אחשוב באלו השבועות להעתיק דירתי מכאן על רחוב קאמיטפסאווה נומער 4, ואי"ה על סוכת אדור שם, ואני כנראה אה' על חג הסוכות בגור כאשר הורגלתי מכבר'.

על ידי מצות סוכה".

בשולחן הטהור שערך מרן האמרי אמת זצללה"ה בסוכה הגדולה שבחצר בית המדרש בגור, ביום טוב א' דסוכות תרצ"ז אושפיזא דאברהם אבינו, העמיד מרן האמרי אמת יין גם עבורו לרגל האושפיזין שלו.²

לאחר תפילת מוסף בחג הסוכות תשל"ט הורה מרן הלב שמחה זצללה"ה להגבאי הרה"ח ר' חנינא שיף ז"ל להכריז משמו בבית המדרש כדלהלן: 'כי יש לזכור את מצות היום, מצות עשה להיות בשמחה', כאשר שמעו החסידים את ההכרזה הם פצחו בריקוד ארוך וממושך

מימין חדב"ן הרה"ח ר' שלמה יוסקוביץ ז"ל, משמאל בנו הרה"ח ר' אהרן נח יוסקוביץ ז"ל

1. ראש גולת אריאל ח"א עמ' תכז הערה 72.

2. שיח הפרשה חג הסוכות אות יב.

3. מכתב אחיו הרה"ק רמ"ב אלתר הי"ד, שנדפס בספר שם ושארית עמ' צ.

4. בל' כסלו א' דר"ח טבת תר"ל.

בש"ק יום א' דסוכות תשמ"ג, התקיים הקידוש לרגל הולדת הנינה הראשונה למרן הלב שמחה זצללה"ה, בת לנכדו הרה"ג מוה"ר ר' נחמיה מאנדל שליט"א מאשדוד, בסעודת היום לרגל שמחת הקידוש אמר מרן הלב שמחה לפרש, למה המצטער פטור מן הסוכה מה שלא מצינו בשום מצוה שהמצטער פטור מלקיימה, משום דסוכות הוא זמן שמחתנו ויש מצוה של שמחה, והמצטער נגרע ונמנע ממנו השמחה לכן פטרוהו מהסוכה, וסיים מרן הלב שמחה והוסיף, דאי' מהרבי ר' בונם זצללה"ה מפרשיסחא, כי בשמחה תצאו שעם שמחה אפשר לצאת מכל המיצרים וממילא לא יהיה מצטער.

ביום חמישי בשבת, יום טוב הראשון של חג הסוכות תשמ"ח נלב"ע הרה"ג מוה"ר ר' יהודה אריה אלטר זצ"ל, בנו של כ"ק מרן אדמו"ר הפני מנחם זצללה"ה, רב וראש הכולל דחסידי גור בירושלים, הלווייתו קורעת הלב התקיימה למחרת ביום שישי בשבת בראשותו של דודו מרן הלב שמחה זצללה"ה, מסע הלוייה יצא מאוהל הק' של מרן האמרי אמת בחצר ישיבת 'שפת אמת', ומשם המשיך לבית המדרש הגדול ברחוב רלב"ח, בדרכו להר הזיתים שם נטמן במערת רבותינו הק'.

מרן הפני מנחם זצללה"ה בהלוויית בנו ליד בית המדרש רלב"ח

מרן הפני מנחם זצללה"ה בהלוויית בנו בהר הזיתים

בבית המדרש, רצפת בית המדרש רעדה מרוב התלהבות הרקידה שנמשכה שעה ארוכה, עד כי כמעט שכחו החסידים את חובת היום לאכול סעודת יום טוב, ולפתע הגיעה הודעה לבית המדרש בשם מרן הלב שמחה, כי יש להפסיק לרקוד ולזכור גם את מצות סעודת יום טוב.

לאחר תפילת המנחה בבית המדרש, יצא מרן הלב שמחה בהליכה רגלית אל הכותל המערבי, כאשר קהל גדול מציבור אנ"ש נלווה אליו, ואת תפילת ערבית דמוצאי יו"ט התפלל הלב שמחה עם קהל אנ"ש בכותל המערבי, לאחר תפילת ערבית טרם נסע הלב שמחה מהכותל המערבי לביתו, שב ואמר כי צריכים להיות בשמחה, ולשמע הדברים התלכדו החסידים שוב בריקוד של שמחה.

מרן הלב שמחה בכותל המערבי בחול המועד נראים המשבקים ר"מ גוטרמן, ר"י ליברמן, ר"ח שיף, ר"ש לנדסברג, ר"י בורנשטיין, ונכדו מורינו רא"מ שליט"א

מרן הלב שמחה בדרכו מביהמ"ד לביתו בחול המועד סוכות תשמ"א כשהלולב והאתרוג בידיו מימינו נכדו ר' נ מאנדל ומשמאלו המשב"ק ר"י לברמן

י. אור זרוע לצדיק ח"א עמ' שכב.

יא. אור זרוע לצדיק ח"א עמ' שכד.

יו"ט ב' דסוכות בחו"ל

א' דחול המועד סוכות באר"י

אושפיזא דיצחק אבינו

בשולחן הטהור שערך מרן החי' הרי"מ זצלה"ה בסעודת היום בחג הסוכות תרכ"ז אושפיזא דיצחק אבינו, לאחר שסיים את השמועוס וקודם ברכת המזון, הוסיף ואמר החי' הרי"מ בהאי לישנא: 'אמת כי סבור הייתי שאקרב את לבות בני ישראל לאביהם שבשמים וממילא יהיה קץ הגאולה, אבל איזה צדיקים הרעו לי, וכפי שאני רואה מוכן הדבר עבור אחר, כי יעמוד אברך אחד אשר לא טעם טעם חטא מימיו, ולא יהיה ביכולתו לסבול רק אנשים יראי חטא והוא יקרב הקץ, ואולי אזכה ויהיה זה מזרעי'.

כשאמר החי' הרי"מ דברים אלו ישבו ב' נכדיו אצלו, מימינו ישב הרה"צ ר' בנימין מורגנשטרן זצ"ל בן מרן הרה"ק מקאצק זצלה"ה וחתן הרה"ק ר' אברהם מרדכי אלטר זצ"ל, ומשמאלו ישב מרן השפת אמת זצלה"ה, ופנה החי' הרי"מ אל נכדו הרה"צ ר' בנימין זצ"ל ואמר לו 'אין הכוונה עליך רק על אברך אחר'.

ביום חמישי
בשבת ט"ו
תשרי יו"ט א'
דסוכות תרצ"ז,
נלב"ע הרה"ח ר'
יצחק צעלקע
ז"ל מתושבי
גור המכונה ר'

בית העלמין בגור לפני המלחמה

איטשע'לע גרוינעס'ס, בעת אשר עמד והתפלל בבית המדרש תפילת הלל וד' המינים בידו, החסידים שהבחינו בכך שמרו בסוד את דבר פטירתו, כי הם לא רצו שיוודע הדבר לאחיו ר' יוסף צעלקע הי"ד ששימש כבעל קורא בבית המדרש בגור.

בימי מרן השפת אמת זצלה"ה פרצה פעם מגיפת טיפוס בעיירה גור, וילדים רבו נפטרו כתוצאה ממגיפה זו, השלטונות הורו לשרוף את גופותיהם על מנת שהמגיפה תעצר ולא תתפשט הלאה, ויצא צו המורה כי מי שיקבור את הגופות הללו אחת דתו למות.

כאשר שמע השפת אמת את הוראת השלטנות יצא לבית המדרש וציוה להכריז בשמו כי מי שיקבור ילד יהודי

יב מאיר עיני הגולה אות תרכ"ו, ואכן נסתלק הרה"צ ר' בנימין זצ"ל בצעירותו באותה שנה, עוד בחי' החי' הרי"מ בג' אדר תרכ"ו.

הוא מבטיח לו שהוא בן העולם הבא, כששמע הרה"ח ר' יצחק צעלקע ז"ל המכונה ר' איטשע'לע גרוינעס'ס שהיה מאנשי החברא קדישא בגור את דברי השפת אמת, שם נפשו בכפו ובעזרת אברך נוסף קברו באותו יום ט"ז ילדים בבית הקברות בגור, לעת ערב כשהגיע אל השפת אמת לבשרו על מעשיו אמר לו השפת אמת 'איך וועל מקיים זיין וואס איך האב צו געזאגט', ונתן לו מכתב בכתב יד קודשו המאשר כי בשכר הדבר הזה מובטח לו שהוא בן העולם הבא.

לאחר מכן נענה ר' איטשע'לע ואמר ביראה, ההבטחה של הרבי היתה עבור קבורה אחת, ואילו אני קברתי ט"ז ילדים, השיבו השפת אמת אכן צודק אתה, נענה ר' איטשע'לע ואמר: הרבי הבטיח לי עולם הבא ואילו אני רוצה גם עולם הזה, שאל אותו השפת אמת ומה תבקש?, נענה ר' איטשע'לע ואמר, רצוני לזכות בכל ליל הסדר להלביש לרבי את הקיטל, הסכים השפת אמת לבקשתו, ומאז היתה חזקה זו בידיו של ר' איטשע'לע להלביש את הקיטל בליל הסדר אצל רבותינו הק' מרנן השפת אמת והאמרי אמת זצלה"ה, מלבד זאת ר' איטשע'לע היה השמש בבית המדרש בחצר הקודש בגור, והכניס לשולחן הטהור בסעודה שלישית את הנרות לפני ברכת המזון.

הלוויתו

התקיימה
בגור ממחרת
פטירתו ביום
ועש"ק יו"ט
שני של גליות,
ומרן האמרי
אמת זצלה"ה
יצא ללוות את
מיטתו עם אלפי

החסידים והלך כברת דרך ארוכה אחרי המיטה בדרכה לבית החיים בגור, ועל פי בקשתו נטמן כשבידו המכתב ממרן השפת אמת המאשר שמובטח לו שהוא בן העולם הבא'.

ביום חמישי בשבת א' דחול המועד סוכות תשמ"ה (באר"י), נסע מרן הלב שמחה לכותל המערבי והתפלל שם את תפילת המנחה, ואחר התפילה נענה ואמר 'ליד הכותל המערבי דאווענט זעך גאר עפעס אנדערש'.

במועד חג הסוכות, ביום שלישי שנכפל בו כי טוב א'

יג. מזכרונות מורינו הרה"ח ר' משה זאב הלוי שינפלד ז"ל מתל אביב, בדרכי פולין האבלות ח"א עמ' 265 - 264.

י"ז תשרי

אושפיזא דיעקב אבינו

בא' מימי חול המועד סוכות, כשנכנס ובא מרן האמרי אמת זצללה"ה לסוכתו של אביו מרן השפת אמת זצללה"ה, סיפר לאביו בעונג מיוחד הברקה מבנו מרן הבית ישראל זצללה"ה, שהגיע באותו יום בשאון ובהמולה אל תוך סוכתו, ותמהתי לעברו הגם בסוכה?! והשיבני מיניה וביה תשובה כהלכה 'בודאי, תשבו – כעין תדורו, וי' למרות גילו הצעיר ידע כבר מרן הבית ישראל להשיב בחריפותא מילפותא זו במסכת סוכה (כו).

מרן הבית ישראל בדרכו בחול המועד מבית המדרש בישיבת שפת אמת לביתו, מאחוריו נראים הרב יוסף בער שטיצברג והרב משה זאב פלדמן

בשנת תר"פ כשנה לאחר סיום מלחמת העולם הראשונה, פלש הצבא האדום הבולשביקי של רוסיה הקומוניסטית לפולין, ועל כן ביום א' דחול המועד סוכות (בחול) נכנסו אנשי הצבא הפולני באמצע תפילת שחרית לבית המדרש בגור, והכריחו את החסידים המתפללים להפסיק את תפילתם ולצאת עם אנשי הצבא כדי לעזור ולבנות ביצורים כנגד הצבא הרוסי הקרב ובא, עקב כך נאלץ מרן האמרי אמת זצללה"ה לעזוב את העיירה גור עם כל בני משפחתו.

כידוע היה להאמרי אמת ספריה ענקית עם אוצרות רבים של כתבי יד, וכדי למנוע שוד וביזה של ספרי הקודש, הוטל אחריות השמירה על מספר בחורים שנשארו בגור, הרה"ח ר' משה שפירא הי"ד המכונה ר' משה אייזיק'ס נ"נ למרן החי' הרי"מ זצללה"ה¹, שלח את מורינו הרה"ח ר' פנייע לוינ'ז² לשאול את האמרי אמת זצללה"ה האם כדאי לחלק את הכתבי יד המונחים בספרייתו בין היושבים

טו. פאר ישראל ח"א עמ' כט.

טז. אביו הרה"ח ר' אייזיק שפירא ז"ל, היה חתנו של מורינו הרה"ח ר' ישראל יוסף ברודער ז"ל, בנו של הרה"ח מוה"ר ר' שמואל זענוויל ברודער ז"ל, חתנו של מרן החי' הרי"מ זצללה"ה.

דחול המועד סוכות תשמ"ו (באר"י), יצא מרן הלב שמחה זצללה"ה מבית החולים ושב לביתו שברחוב אלפנדר 31 לשמחתם והתרגשותם של המוני החסידים, וכאשר נכנס לביתו נענה ואמר: 'זמן שמחתינו, ס'איז מיין אושפיזין, מ'דארף זיין בשמחה, שמחה לארצך"י'.

מרן הלב שמחה זצללה"ה בפתח ביתו ברחוב אלפנדר, בהושענא רבה כשהלולב בימינו וקופסת האתרוג בשמאלו, ואגודת הערבות מבצבת מהקפוטת

ביום שלישי בשבת א' דחול המועד סוכות (באר"י), תשמ"ט – התקיים לאחר תפילת מוסף דחול המועד בבית המדרש ברית המילה לנינו של מרן הלב שמחה זצללה"ה, נכד לבנו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, בן לבנו בכורו הרה"ג מוה"ר ר' אברהם מרדכי אלתר שליט"א, בכסא של אליהו כובד הסבא כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, בסנדקאות כובד הסבא מרן הלב שמחה זצללה"ה, באמירת הברכות כובד מרן הפני מנחם זצללה"ה, ובעמידה לברכות כובד הדוד מורינו הרה"ח ר' אברהם יוסף אירנשטיין שליט"א מירושלים, ויקרא שמו בישראל של הרך הנימול 'ישראל', על שם דודו זקנו כ"ק מרן אדמו"ר הבית ישראל זצללה"ה, לאחר הברית עברו כל קהל אנ"ש לברכת מזל טוב.

מרן הלב שמחה בברית מילה לנינו מורינו ר' אהרן נח בן מורינו ר' אברהם מרדכי שליט"א מרן הלב שמחה יושב ומאחוריו המשבקים ר' בורנשטיין, ר' שפירא, ר' רוזמריין, ר' פ ליצמן, מרן הפני מנחם נראה עומד ע"י הפרגוד, ובמרכז נראה מרן אדמו"ר שליט"א, הגבאי ר' ח' שיף, המוהל ר' וייסברג ור' גמאנדל

יד. לבם של ישראל ח"א עמ' שט.

הלבבית האופיינית לו 'מצות היום לשבת בסוכה ולא לישב בכסא, עלי מן הסתם להזהר מלהחליף את הסוכה בכסא^י.

ביום רביעי בשבת ב' דחול המועד סוכות (באר"י) תשמ"ו, הגיע האדמו"ר הרה"צ ר' אברהם חיים ראטה זצ"ל משומרי אמונים, לבקר את מרן הלב שמחה זצללה"ה בביתו ברחוב אלפנדר 31, ופתח וברך 'וקווי ה' יחליפו כח (ישעיה מ, לא), להחליף ולרענן את הכח, נענה הלב שמחה ואמר 'אין אני מוותר על הכוחות הישנים בשום אופן^י.

מרן הלב שמחה באדארך גייען לאחר תפילת מוסף, חול המועד סוכות תשמ"ח

ביום שני בשבת אור ל"ז תשרי תשנ"ו נערכה בסוכה של אולם מלכי ישראל בירושלים, סעודת הבר מצוה לנו"נ מרן האמרי אמת זצללה"ה, מורינו הרה"ח ר' ישראל מאיר שניידר שליט"א, בנו של מורינו הרה"ח ר' יוסף יצחק שליט"א.

בדברות קודשו דן מרן הפני מנחם זצללה"ה, לשיטת רבי אליעזר דבעינן סוכה הראויה לשבעה (סוכה כז), האם מי שנעשה בר מצוה בחול המועד סוכות חייב בסוכה, שהרי לא חל חיובו מדאורייתא כל שבעת ימי החג, ואע"ג דרבי אליעזר שמותי היא (שבת קל), ומתלמידי שמאי הזקן הוא דמחמיר אף בקטן שצריך לאמו דחייב בסוכה (סוכה כח), מ"מ אף שמאי הזקן מודה שאין חיובו אלא מדרבנן משום חינוך ולא מדאורייתא.

י"ח תשרי אושפיזא דמשה רבינו

ביום ראשון בשבת ב' דחול המועד סוכות (בחול"ל) ת"ש התקיימה הלויית הקדושים, הרה"ח מוה"ר ר' יצחק מאיר

יח. אור זרוע לצדיק ח"א עמ' שסג.

יט. אור זרוע לצדיק ח"ג עמ' תקמד.

שנשארו בגור, וע"י זה תהיה להם שמירה מעולה, מרן האמרי אמת שלח מכתב תשובה בזה"ל: 'דבר שאלת ר' משה אייזיקס, לא נכון בעיני לחלק הכתבים, רק להוסיף שמירה שכל א' בכל יום יהי' שמה איזה מניטין לראות אם הכל כראוי^י.

ביום חמישי בשבת תרפ"ד, נולד בגור נכד למרן האמרי אמת זצללה"ה, מורינו הרה"ח ר' בנימין מנחם אלתר ז"ל מתל אביב, בן זקוניו של חתנא דבי נשיאה הרה"ח מוה"ר ר' יצחק מאיר אלטר הי"ד. השלום זכר נערך בשבת קודש חול המועד סוכות בשולחן הטהור אשר ערך מרן האמרי אמת בסוכה הגדולה בחצר בית המדרש הנקרא דעו דריטע הויף.

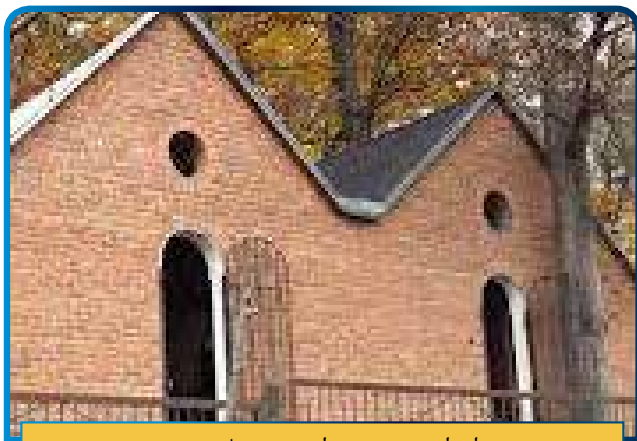
מרן הלב שמחה בדרכו לחופת נכדו מורינו ר' אברהם מרדכי שליט"א מימנו נכדו ר' נ' מאנדל ומשמאלו ב"א ר"ב אלתר

בא' מימי חול המועד ביקר מרן הלב שמחה זצללה"ה בסוכתו של האדמו"ר רבי אברהם וינברג צוק"ל הברכת אברהם מסלונים, התרגש אותו צדיק ישיש למראה פני האורח החשוב, וקם מעל כסאו וביקש שהלב שמחה יתכבד וישב על כסאו, נרתע הלב שמחה בהגיבו בנימה

מימין לשמאל: רפ"י לוין, מרן הלב שמחה, הנתיבות שלום, הברכת אברהם, בחנוכת הבית ליישיבת בית אברהם סלונים

יז. מזכרונות הרה"ח מו"ר פינחס יעקב הכהן לוין ז"ל.

אוהל על ציון קודשו של היהודי הק' מפרשיסחא

ביום ו' ערב שבת חול המועד סוכות תשנ"ג נסע מרן הפני מנחם זצלה"ה באשמורת הבוקר לכותל המערבי, כשניגש להתפלל בכותל המערבי הזכיר הגבאי הרה"ח ר' חנינא שיף ז"ל אנשים שונים הזקוקים לישועה, תוך שהוא מקדים ומזכיר את דברי המדרש (ויק' פל"ב ב.) 'אֲזַנְיִים לְכוּתִּל', נענה הפני מנחם והשיב לו, דאי' במשנה (ברכות פ"ד מ"ו) ואם אינו יכול להחזיר את פניו יכון את לבו כנגד בית קדש הקדשים, הרי שאזני הכותל שומעים התפילה בכל העולם ולא דוקא כשעומדים להתפלל ליד הכותל.

מרן הפני מנחם בכותל המערבי בחול המועד סוכות

כ' תשרי

אושפיזא דיוסף הצדיק

ביום שלישי בשבת אושפיזא דיוסף הצדיק תשמ"ה ירדו בירושלים גשמים רבים, ואמר מרן הלב שמחה זצלה"ה בדברות קודשו: 'העולם מודאג ומבוהל כשיורדים גשמים באמצע החג, אולם שמעתי שדודי הרה"ק ר' משה בצלאל ז"ל שמע מכ"ק אאמוז"ל בשיטת הראשונים ז"ל שאמרו דגשמים בחג סימן קללה אינו אלא אם יורד בתחילת החג, אבל באמצע החג אין זה סימן קללה, וכן משמע בפ' המשניות להרמב"ם'.

אלטר הי"ד חתנו של מרן האמרי אמת זצלה"ה, ושל המשב"ק המסור הרה"ח ר' בונם לעבל הי"ד, והעבירו אותם למנוחת עולמים בבית החיים גענשא שבוארשא. כבר בהשכמת הבוקר הורה האמרי אמת לכל מי שראה שיפרסמו בכל העיר על מועד ההלויה שתתקיים באותו יום, כדי שיבואו קהל רב ליקרא דשכבי'.

במאמצים רבים צעד מרן האמרי אמת רחובות מספר אחרי הארונות בעודו חלוש וחולה והוא נתמך בשני צידיו, וכאשר ההליכה קשתה עליו עד מאד, פסק מללכת וציווה על המלווים הרבים להמשיך בדרכם, כאשר האמרי אמת עומד זמן רב ומסתכל אחרי מסע ההלויה עד שנושאי המיטה נעלמו מעיניו^{כא}.

בהגיע מסע ההלויה לבית החיים בגענשא, נטמן הרה"ח מוה"ר ר' יצחק מאיר אלטר הי"ד סמוך לקבר זקנו הרה"ח מוה"ר ר' שמעון חיים אלטר זצ"ל, אחיו של מרן השפת אמת זצלה"ה, וחותרו של אביו הרה"ק ר' משה בצלאל הי"ד, סמוך ונראה לאוהל הרה"ק רבי יעקב אריה גוטרמאן זצוק"ל האדמו"ר הזקן מראדזימין.

י"ט תשרי

אושפיזא דאהרן הכהן

ביום רביעי בשבת ג' דחומה"ס (בחול) תקע"ד, נצחו אראלים את מצוקים ונשבה ארון הקודש, ונתעלה לגניז מרומים מרן הרה"ק ר' יעקב יצחק רבינוביץ זצלה"ה היהודי הק' מפרשיסחא, נלב"ע בצעירותו בן מ"ח שנים, ונטמן באוהל בבית החיים בפרשיסחא.

ידוע שהיהודי הק' מפרשיסחא אמר, 'נשמתי היא מאותן שמסרו את נפשם על קידוש השם, וכשם שבפעם הראשונה יצאה נשמתי מתוך מסירות נפש, כן תצא נשמתי גם עתה מתוך התפשטות הגשמיות ודבקות באלקים', וכך הוה כי ביום פטירתו התפלל תפילת שחרית מתוך דבקות עצומה, ובאומרו 'ועלו מושיעים בהר ציון' נפל ארצה, ושמעו שאומר 'יחידה ליחדך (הושענא אום אני חומה)', וכשנכנס בנו רבי יהושע אשר מזעליחוב זצ"ל מצא את אביו שוכב בדבקות, כששפתותיו ממלמלות את הפסוקים 'אל תבואני רגל גאווה' ו'אין עוד מלבדו', ויצאה נשמתו במיתת נשיקה.

מרן השפת אמת זצלה"ה כותב בספרו (במדבר תרל"ט ד"ה ויתלדו) שהטעם שנקרא בשם היהודי, כי נתעלה בכל יום כמו מאינו יהודי להיות יהודי.

כ. אמרי אמת ליקוטים עמ' 242 ד"ה ביום א'.

כא. אמרי אמת ליקוטים עמ' 242 ד"ה ביום א', ואור זרוע לצדיק ח"ב עמ' שעה.

כ"א תשרי, הושענא רבה אושפיזא דדוד המלך

ביום ועש"ק תרל"ח התקיים ברית המילה לבנו השביעי של מרן השפת אמת זצלה"ה, הרה"ג מוה"ר ר' מנחם מנדל אלטר הי"ד הרב מפאביניץ וקאליש, וכפי המקובל נקרא שמו בישראל על שם מרן הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זצלה"ה, וכידוע שמרן השפת אמת החשיב עצמו כל ימיו כקאצקע חסיד, מפני שזכה לנסוע נסיעות כמה פעמים בילדותו לקאצק עם זקנו הגדול מרן החי הרי"מ זצלה"ה.

מרן השפת אמת ערך את שולחנו לרגל סעודת המצוה ולכבוד היום בסוכה הגדולה שבחצר בית המדרש בגור הנקרא דער דריטע הויף, ובדברות קודשו בטיש ביאר השפת אמת את דברי חז"ל (שבת קל.) שדרשו עה"פ (תהלים קיט. קסב) שש אנכי על אמרתך דקאי על המילה, ולאחר החג העלה את דברות קודשו על גבי הכתב, כאשר בראש הדברים הוא מציין כדלהלן: 'קיצור דברים משמיני עצרת וברית מילה של בני מנחם יחי' שהי' ביום הושענא רבה', ובסוף הדברים הוא מציין כדלהלן: 'יתר הדברים נשכחו ממני מאיחור הזמן'.

לימים^{כד} סיפר מרן הפני מנחם זצלה"ה, כי מחמת הקהל הרב שנדחק אז בשעת הטיש לתוך הסוכה איז איין געפאלען דער סוכה, ואף הוסיף לספר מזכרונותיו כי גם אצל מרן האמרי אמת זצלה"ה אירע פעם אחת שמחמת רוב העם שנדחק בסוכה איז איין געפאלען דער סוכה, ונאלץ האמרי אמת להפסיק ולצאת לסוכתו הפרטית הסמוכה באמצע עריכת השולחן.

דער דריטע הויף אין גור, תמונה שצולמה בשנת תרצ"ה משמאל נראה הגגון של סוכת האמרי אמת

באחת השנים בעת עריכת השולחן הטהור בהושענא רבה לחש מרן השפת אמת זצלה"ה ברמיזא לבנו מרן האמרי אמת זצלה"ה, 'היום הוא האושפיזין שלך, כתוב

כד. בסעודת הבר מצוה לנכדו שהתקיימה בליל הושענא רבה תשנ"ו.

וסיים הלב שמחה ואמר חמי הרה"ק רבי נחמי' ז"ל הגיד, גשמים בחג כאשר חושבים על גשמיות, חשבונות, אחר ראש השנה ויום כיפור, זה סימן קללה, ומזה צריכים להשמר^{כב}.

בשבת קודש חול המועד סוכות תשנ"ג בתחילת ההפסקה שבין תפילת שחרית לקריאת התורה, נשא מרן הפני מנחם את דברות קודשו - מערכה שלימה ומקיפה בענין דוד המלך ושיטתו. מערכה המקיפה סוגיות רבות בש"ס בענין דוד המלך, המרובה בחידושים ופירושים בדרך הדרוש והחסידות, הסוללת אור חדש על הדרך המיוחדת שישד והכין דוד המלך לתקן את כל הנפשות הנמוכים לבלתי ידח ממנו נדח. היה זה השמועס' הארוך ביותר שהשמיע מרן הפני מנחם במשך כל ימי הנהגתו שארך כ"ז דקות^{כג}.

מרן הפני מנחם בתפילת מנחה אסרו חג הסוכות, מתהלך בבית המדרש בשעת חזרת הש"ץ כדרכו

בסעודה שלישית בשבת חול המועד סוכות תשנ"ו, אמר מרן הפני מנחם זצלה"ה כי בשבת חול המועד אין צריך להקפיד לברך ברכת המזון דוקא במנין, לפי שכל הטעם שמקפידים לברך ברכת המזון בסעודה שלישית בכל שבתות השנה במנין, משום שאז מיד ביציאת השבת מסתלקת הנשמה היתירה, ובכל יציאת נשמה צריך שיהיה מנין, אבל בשבת חול המועד אין הנשמה יתירה מסתלקת מחמת קדושת היו"ט, 'ס'איז ארום גערינגעלט מיט'ן יו"ט', ולכן אין צריך להקפיד לברך ברכת המזון דוקא במנין.

כב. לב שמחה לסוכות עמ' סט ד"ה העולם.

כג. באותו מוצש"ק ליל הושענא רבה שלח מרן הפני מנחם שייריים עבור האיבער שמועס'ערס שישבו לכתוב את השמועס משבת קודש, תוך שהוא מציין כי זכור לו מימי ילדותו בגור כי האברכים שישבו אינטערן טיש בסוכה בהושענא רבה היו כותבים בשעת מעשה את השמועסון שאמר אביו מרן האמרי אמת זצלה"ה, כי היה זה בבחינת דבר האבד, וצוין כי לכן השמועסון של הושענא רבה בספר אמרי אמת הם מדויקים ביותר.

ברכה זו הציתה את שלהבת ההתלהבות והביאה
לנצחון סוחף ולקידוש שם שמים שלא כדרך הטבע, ורבות

יסופר על
אלה אשר
נושעו
בברכת
הקודש
שיצאה
מפלך
המלך
ואינה שב
ריקם.¹⁹

בבית מדרשו של כקש"ת האדמו"ר מגור שליט"א

ביום הושענא רבא לאחר התפילה הוכרו בנוכחות
כ"ק האדמו"ר שליט"א ע"י המשב"ק
הרה"ח ר' חנינא שיף שי:

אין נאמען פון רבי'ן שליט"א, מ'בעט דעם
עולם, אחינו בני ישראל החרדים צו שטימען
פאר די רשימת אגודת ישראל אות ג', אין די
אלע וואס וועלן שטימען און צו העלפן וועלן
ווערן ג'עבענטשט מיט חיי בני ומזוני והצלחה
בכל.

הכרזת הקודש בבית המדרש הושענא רבא תשמ"ט

סמל

במוצאי ש"ק ליל הושענא רבא תשנ"ב, הגיע מרן
הלב שמחה זצללה"ה לתפילה בכותל המערבי, השמועה
עברה מפה לאוזן וכחמש מאות מחסידי גור הספיקו
לנהור אל הכותל המערבי, מה גדול היה אושרם כאשר
התאפשר לקבל את ברכת קודשו במקום שממנו לא זזה
השכינה, במשך שעה ארוכה עברו החסידים בחדרת
קודש על פניו והלב שמחה הרעף עליהם מברכותיו.²⁰

סמל

מרן הלב שמחה בכותל המערבי בחול המועד בשנותיו האחרונות

במוצאי ש"ק ליל הושענא רבא תשנ"ג ירד מרן הפני
מנחם זצללה"ה מביתו על מנת להשתתף בהלווייתו של
ידידו הרה"ג רבי יוסף עדס זצ"ל מראשי ישיבת פורת
יוסף, שנערכה ברחבת הישיבה ברחוב יוסף בן מתתיהו
בירושלים, משם המשיך לסוכתו הפרטית בדירתו
הסמוכה לבית המדרש, ונשאר ללמוד בסוכתו במשך כל
ליל הושענא רבא כפי מנהגו בכל השנים.²¹

סמל

כו. אור זרוע לצדיק ח"ג עמ' תקע.

כו. אור זרוע לצדיק ח"ג עמ' תקעה.

כח. מזכרונות המשב"ק ר' יהודה שפירא שיחי' לאוי"ט.

מפורש הוא, כי מרדכי היהודי משנה למלך (אסתר י, ג),
דהיינו לפי שדוד המלך הוא האושפיזא בהושענא רבא
כידוע, ממילא גם המשנה למלך שייכא ביה.²²

סמל

ביום ועש"ק תשל"ז באשמורת הבוקר נסע מרן הבית
ישראל זצללה"ה לתפילה בכותל המערבי, כשאליו
מתלווים הגבאי הרה"ח ר' חנינא שיף ז"ל והרה"ח ר' יוסף
זבולון בורנשטיין ז"ל מבארא פארק, ולאחר תפילתו
בכותל המערבי שוחח שם עם הרב מאיר יהודה גץ ז"ל רב
הכותל.

מרן הבית ישראל בכותל המערבי
באשמורת הבוקר דהושענא רבא תשל"ז

מרן הבית ישראל בכותל המערבי
באשמורת הבוקר דהושענא רבא תשל"ז

סמל

ראשון בשבת תשמ"ט, לאחר תפילת הושענא רבא
בבית המדרש, הכריז הגבאי הרה"ח ר' חנינא שיף ז"ל
בשמו ובנוכחותו של מרן הלב שמחה זצללה"ה כדלהלן:
'אין נאמען פון רבי'ן שליט"א, מ'בעהט דעם עולם, אחינו
בני ישראל החרדים צו שטימען פאר די רשימת אגודת
ישראל אות ג', און די אלע וואס וועלען שטימען און צו
העלפען וועלן ווערען ג'עבענטשט מיט חיי בני ומזוני
והצלחה בכל'.

כה. ראש גולת אריאל ח"א עמ' ע, ושם בהערה 74.

מרן הלב שמחה ומאחוריו מרן הפני מנחם בהקפות בהושענא רבה

מרן הבית ישראל בעליה לתורה בהושענא רבה

מרן הפני מנחם בברכת א גוטען הו"ר, הושענא רבה תשנ"ה

מרן הפני מנחם בשעת הנענועים, הושענא רבה תשנ"ה

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בהקפות, הושענא רבה תשע"ה

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בשעת הנענועים, הושענא רבה תשע"ה

שמיני עצרת ושמחת תורה

כ"ב תשרי

שמיני עצרת, ושמחת תורה באר"י

ביום שמיני עצרת ושמחת תורה תשל"ז, כאשר שב מרן הלב שמחה זצללה"ה מקידושא רבה לכבוד היום בביתו של הרה"ח ר' נטע סלר ז"ל, מעד הלב שמחה לפתע ונחבל קשות, ובמוצאי החג הובהל הלב שמחה לבית החולים, והרופאים איבחנו שלמרן הלב שמחה יש שבר מורכב, שהחלמתו קשה וייסוריו מרובים, ולפיכך במשך חודשים רבים היתה כל תזוזה שלו כרוכה במכאובים^{כט}.

המשמשים של הלב שמחה סיפרו, כי בראשית שנת תשל"ז הורה להם מרן הבית ישראל זצללה"ה שיש להשיג על הלב שמחה כיצד הוא הולך, שהרי הוא אינו מביט כלל בדרך הילוכו, הוא מביט למעלה, לשמים^ל.

בא' מימי חול המועד דסוכות הגיע כ"ק האדמו"ר רבי אברהם חיים ראטה זצ"ל משומרי אמונים לבקר את מרן הלב שמחה זצללה"ה בסוכתו, והפליגו בשיחה עמוקה של דברי תורה מענינא דיומא, ודנו מי האושפיזא ביום שמיני עצרת, כאשר האדמו"ר

משומרי אמונים מצטט כי יעקב אבינו הוא האושפיזא בשמיני עצרת, לאחר שובו של האדמו"ר משומרי אמונים לביתו בשכונת מאה שערים, פנה הלב שמחה אל המשב"ק ושאל אותו האם אתה יודע היכן גר האדמו"ר משומרי אמונים, לך נא ואמור לו כי צודקים דבריו, והמה בכתובים בזוה"ק (רעיא מהימנא, ח"ג קד:), האדמו"ר משומרי אמונים הפליא את ענוותנותו של הלב שמחה ואהבת האמת שיקדה בו, שטרח ושלח להודיע לו כי צדקו דבריו^{לא}.

כט. אור זרוע לצדיק ח"א עמ' שפב.

ל. אור זרוע לצדיק ח"ג עמ' קסד.

לא. אור זרוע לצדיק ח"א עמ' שסד, ובאן המקום לציין את דברי מרן הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסא זצללה"ה ששמיני עצרת הוא ג"כ אושפיזא דשלמה המלך.

ביום שמיני עצרת ושמחת תורה תשמ"ז, ביאר מרן הלב שמחה זצללה"ה להמשב"ק מה הוא ענינו של יום ומה היא שמחת התורה האמיתית, ואלו היו דברי קודשו, 'הכל שמחים עם התורה, וכי מה היא שמחת תורה על שסיימו את התורה?', שמחת תורה האמיתית היא כאשר מציינים לדבר התורה^{לב}.

עד היום מתקשים האלפים שהיו בבית המדרש בעת ההקפות בשמחת תורה של שנת תשמ"ח, להאמין למה שראו עיניהם, עת רקד מרן הפני מנחם זצללה"ה עם ספר התורה, כשהוא מפזז ומכרכר בכל עוז, מי האמין ש'צהלתו בפניו' יכולה לכסות על 'אבלו בלבו' עמוק וצורב כל כך? מי האמין שזה העומד לפניך הוא זה שאמור לחלוץ את נעליו בעוד מספר שעות, ולהתאבל על בנו מחמד נפשו ויקירו הרה"ג מוה"ר ר' יהודה אריה אלטר זצ"ל שנלקח ממנו בטרם עת, הכל ידעו שאין זה בגדר אנוש כלל וכלל^{לג}.

בערב שמחת תורה תשנ"ג בשנה הראשונה להנהגתו בקודש של מרן הפני מנחם זצללה"ה, נתלה בחצר בית המדרש בהוראתו מודעה

בה נכתב בלשון קודשו: 'שישו ושמחו בשמחת תורה בלי שום הגבלות'^{לד}, מודעה זו היתה סימן היכר וכרוז המבשר את עוצמת שמחת התורה בבית המדרש, כאשר בשעת ההקפות עודד ודירבן מרן הפני מנחם את השירה והריקודים בכל עוז, תוך שהוא מחליף את מקומו מעת לעת ונעמוד בפניה וזוית אחרת בבית המדרש על מנת לעודד את השירה והריקודים הנפלאים, באמת אמרו כל מי שלא ראה את שמחת התורה בהקפות שנערכו בשנת תשנ"ג בהיכל הבית המדרש לא ראה שמחת תורה מימיו.

מרן הפני מנחם זצללה"ה אוחר בזורעו את ספר התורה של היהודי הק'

לב. אור זרוע לצדיק ח"ג עמ' תקסא.

לג. הפני מנחם עמ' רלו.

לד. מודעה זו בנוסח זה פורסמה בחצר בית המדרש אף בשנים הבאות תשנ"ד – תשנ"ו.

היו"ט, וביאר את טעמו כי בשמחת תורה העולם עסוק במשתה ושמחה לכבוד התורה, ואין דעתם מיושבת עליהם להשתתף בעריכת השולחן כדבעי.

כאן המקום לציין שמרן הפני מנחם זצללה"ה לא ערך את שולחנו מעולם בשמיני עצרת ושמחת תורה, למרות שבשאר הימים טובים נערכו בדרך כלל שולחנות לכבוד

סדר אמירת אתה הראת אצל רבותינו הק'

שניות במוצאי שמחת תורה עבר לפני התיבה חתן גיסו מורינו הרה"ח ר' משה זאב הלוי שינפלד ז"ל מתל אביב.

מרן הפני מנחם זצללה"ה היה עובר לפני התיבה באמירת אתה הראת בליל שמיני עצרת ושמחת תורה, וביום שמיני עצרת ושמחת תורה עבר לפני התיבה חתן גיסו מורינו הרה"ח ר' משה זאב הלוי שינפלד ז"ל מתל אביב, ובהקפות שניות במוצאי שמחת תורה עבר לפני התיבה גיסו מורינו הרה"ח ר' אריה אלטר ז"ל, בן חמיו מורינו הרה"ח ר' אברהם מרדכי אלטר ז"ל מירושלים בנו של הרה"ק רבי משה בצלאל אלטר זצוק"ל הי"ד.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א עובר לפני התיבה באמירת אתה הראת בליל שמיני עצרת ושמחת תורה, ועד לשנת תשע"ט נמשך הסדר מימי מרן הפני מנחם זצללה"ה, שביום שמיני עצרת ושמחת תורה עבר לפני התיבה מורינו הרה"ח ר' משה זאב הלוי שינפלד ז"ל מתל אביב, ובהקפות שניות במוצאי שמחת תורה עבר לפני התיבה מורינו הרה"ח ר' אריה אלטר ז"ל.

החל משנת תשע"ט לאחר פטירתם, הורה כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א למכור את הכיבוד של אתה הראת לצורך החזקת בית המדרש, ועל כן בשנת תשע"ט ביום שמיני עצרת ושמחת תורה עבר לפני התיבה גיסו הרה"ח ר' חיים הכהן קאהן שליט"א מבני ברק, ובהקפות שניות במוצאי שמחת תורה עבר לפני התיבה הרה"ח ר' יעקב אריה ענדען שיחי' לאוי"ט מבאר ארז פארק. בשנת תש"פ ביום שמיני עצרת ושמחת תורה עבר לפני התיבה הרה"ח ר' יעקב אריה ענדען שיחי' לאוי"ט מבאר ארז פארק, ובהקפות שניות במוצאי שמחת תורה עבר לפני התיבה הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א. בשנת תשפ"א במנין המצומצם שנערך בקו"פ, ביום שמיני עצרת ושמחת תורה עבר לפני התיבה הרה"ח הנגיד ר' חיים פלוטשניק שיחי' לאוי"ט מאנטווערפן, ובהקפות שניות במוצאי שמחת תורה עבר לפני התיבה המשב"ק ר' מתתיהו רוט שיחי' לאוי"ט מבית שמש.

ג. בשנים האחרונות, עבר מורינו ר' אריה אלטר ז"ל מירושלים לפני התיבה בשמיני עצרת ושמחת תורה ביום, ומורינו ר' משה זאב הלוי שינפלד ז"ל הגיע מתל אביב לעבור לפני התיבה בהקפות שניות במוצאי שמחת תורה.

מרן השפת אמת זצללה"ה היה עובר לפני התיבה באמירת אתה הראת שאומרים לפני ההקפות, בכל ג' ההקפות שבשמיני עצרת ושמחת תורה, אולם כשהיה מגיע לגור ש"ב הרה"ק ר' פנחס אליהו רוטנברג זצ"ל אב"ד פילץ, היה מרן השפת אמת מכבד אותו לעבור לפני התיבה באמירת אתה הראת בא' מהפעמים.

מרן האמרי אמת זצללה"ה היה עובר לפני התיבה באמירת אתה הראת בליל שמיני עצרת, ובליל שמחת תורה עבר לפני התיבה אחיו הרה"ק מוה"ר רבי משה בצלאל אלטר הי"ד, ובשמחת תורה ביום עבר לפני התיבה גיסו וחותנו הרה"ג רבי יעקב מאיר בידערמאן זצ"ל.

מרן הבית ישראל זצללה"ה היה עובר לפני התיבה באמירת אתה הראת בליל שמיני עצרת ושמחת תורה, וביום שמיני עצרת ושמחת תורה עבר לפני התיבה גיסו הרה"ח מוה"ר ר' יצחק מאיר הכהן לוי זצ"ל, ובהקפות שניות במוצאי שמחת תורה עבר לפני התיבה אחיו מרן הלב שמחה זצללה"ה.

החל משנת תשל"ב לאחר פטירת הרי"מ לוי זצ"ל, עבר אחיו מרן הלב שמחה זצללה"ה לפני התיבה ביום שמיני עצרת ושמחת תורה, ואחיו מרן הפני מנחם זצללה"ה עבר לפני התיבה בהקפות שניות במוצאי שמחת תורה.

מרן הלב שמחה זצללה"ה היה עובר לפני התיבה באמירת אתה הראת בליל שמיני עצרת ושמחת תורה, וביום שמיני עצרת ושמחת תורה עבר לפני התיבה אחיו מרן הפני מנחם זצללה"ה, ובהקפות שניות במוצאי שמחת תורה עבר בנו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. והחל משנת תשמ"ו עבר אחיו מרן הפני מנחם זצללה"ה לפני התיבה באמירת אתה הראת בליל שמיני עצרת ושמחת תורה, וביום שמיני עצרת ושמחת תורה עבר לפני התיבה בנו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ובהקפות

א. תולדות הגה"ק רבי פינטשע מפילץ זצ"ל עמ' קפד.

ב. ומרן הפני מנחם זצללה"ה עלה לתורה בליל שמחת תורה בעלייה של 'כל הנערים'.

כ"ג תשרי

שמחת תורה בחו"ל

אסרו חג באר"י

בימי מרן השפת אמת זצלה"ה נהגו בעת ההקפות, שהיו מכבדים את השפת אמת בהקפה הראשונה של אברהם אבינו, והשפת אמת החזיק את ספר התורה בכל ז' ההקפות עד אחרי ההקפה השביעית של דוד המלך, ולא היו שרים ורוקדים בכל הקפה והקפה אלא רק הקיפו את התיבה באמירת הפסוקים כנהוג, ורק אחרי ההקפה השביעית התחילו לשיר ולרקוד את הניגון המסורתי 'אין כאלקינו', ואז היה השפת אמת רוקד כשספר התורה בידו במשך זמן ממושך, והיה מכרכר ומקפץ בכל עוז עד שהיה מתרומם בריקודו מעל כל הקהל במשך שעה ארוכה בלי להתעייף כלל¹.

בשנת תרס"ב כשהיה מרן הבית ישראל זצלה"ה כבן ז' שנים, ניגש באמצע ההקפה הראשונה אל זקנו מרן השפת אמת והתחיל לצאת במחול ולרקוד, אז החל השפת אמת לרקוד עמו, שלא כרגיל, והקהל הגדול שמילא את בית המדרש מפה אל פה, הצטרף לריקוד גדול וממושך שלא כרגיל².

בשנת תרס"ה השנה האחרונה לחיים חיותו של מרן השפת אמת זצלה"ה ראו ושמעו אצל השפת אמת רמזים שונים, שהיו קשורים בפטירתו הקרובה מזה העולם בשנה זו, וכפי אשר כתב הרה"ח ר' בערל מאניש עקשטיין ז"ל מלאדז' (שעסק בפענוח והעתקת כתב יד של הספר שפת אמת על התורה) במכתבו³ מיום ח"י אדר א' תרס"ה אל ידידו הרה"ח ר' העניך דוד זיימן ז"ל, 'בשמחת תורה היו ג' כ' איזה שינויים, בכל שנה אמר על השולחן מאמר לקשר סוף התורה לתחילתה⁴, ובזו השנה לא דיבר כלל מזה'.

לו. אדמור"י גור עמ' עא ועמ' קכא (מהדורת תשע"ה), ומעדות מורנו הרה"ח ר' משה זאב הלוי שינפלד ז"ל ששמע מזקנו הרה"ח ר' העניך לנדא ז"ל מקראקא שהוסיף וסיפר, כי מרן השפת אמת היה חוקד וקופץ בכל כוחו עד כדי כך שלמרות שלא היה השפת אמת גבוה קומה אפ"ה בשמחת תורה ראו אותו בכל חלקי הבית מדרש.

לו. אדמור"י גור עמ' קכב (מהדורת תשע"ה).

לו. אשר נדפס בראש גולת אריאל ח"א עמ' קנו הערה 5.

לח. עו' בשפת אמת לסוכות (תרנ"ד) המשך, תרנ"ד ד'הביום, תרנ"ה ד'המשך, תרס"ד ד'המשך, תרס"ב ד'המשך. והנה מנהג זה לקשר סוף התורה לתחילתה, החל מרן השפת אמת זצלה"ה משנת תר"נ שבה עלה לתורה גם לחתן תורה וגם לחתן בראשית, כאשר גללו את הספר תורה שבו קראו מוזאת הברכה לבראשית ברא כנהוג, ומאז החל המנהג אצל רבותינו הק' שהיו עולים לתורה גם לחתן תורה וגם לחתן בראשית, אבל עד לשנת תר"נ היה עולה לחתן בראשית בחצר הקודש בגור החסיד הרה"ח ר' ישראל משה טאומן ז"ל מחשובי ומנשואי הפנים מבין תושבי העיירה גור, ועם פטירתו החל השפת אמת לעלות לתורה גם לחתן תורה וגם לחתן בראשית.

במוצאי שמיני עצרת ושמחת תורה תשל"ח, בשנה הראשונה להנהגתו בקודש של מרן הלב שמחה זצלה"ה, גדשו אלפי בחורים ואברכים את בית המדרש, ועמדו צפופים כאשר הם עומדים על השולחנות ונתלים על גבי הארונות והחלונות, וכאשר נכנס הלב שמחה אל בית המדרש להקפות שניות וראה את בני הנעורים פתח ואמר 'הן בעומדם צפופים נראים הם כאיש אחד, בבחינת כאיש אחד בלב אחד' לט.

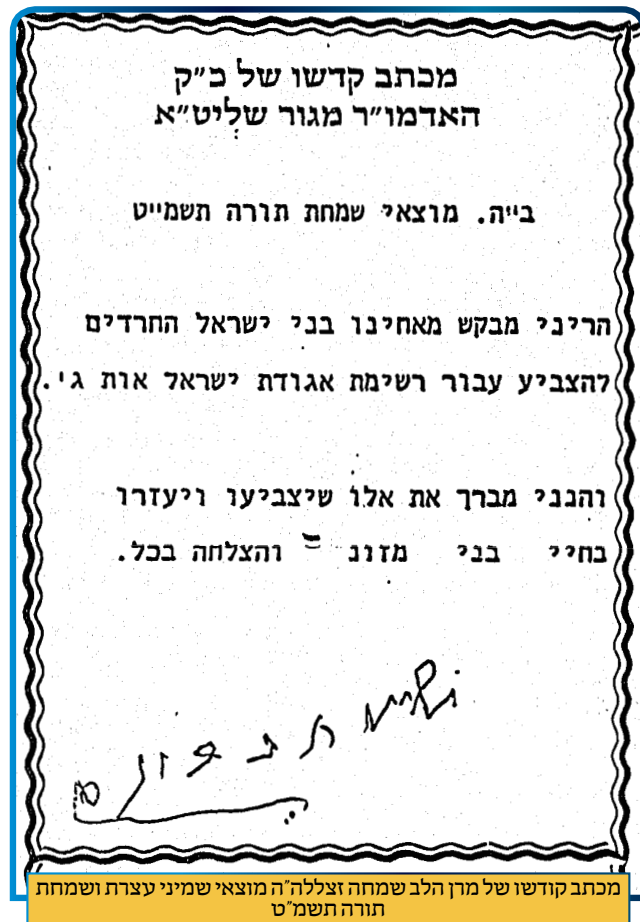

במוצאי שמיני עצרת ושמחת תורה תשמ"ט, חתם מרן הלב שמחה זצלה"ה במעמד כ"ק מרן אדמור"ר שליט"א, על מכתב תמיכה ברשימת אגודת ישראל אות ג', וזה לשון המכתב המפורסם:

ב"ה מוצאי שמחת תורה תשמ"ט

'הריני מבקש מאחינו בני ישראל החרדים להצביע עבור רשימת אגודת ישראל אות ג', והנני מברך את אלו שיצביעו ויעזרו בחיי בני ומזוני והצלחה בכל'.

בימים הבאים, כשהוזכרו אצלו אנשים הזקוקים לישועה, שוב חזר הלב שמחה על ברכתו ואמר: 'איך האב

לט. אור זרוע לצדיק ח"א עמ' שמז.

בהקפות שניות שנערכו בהיכל בית מדרש במוצאי שמחת תורה תשנ"ג בהשתתפות מרן הפני מנחם זצללה"ה, לאחר שרקד עם הספר תורה בהקפה הראשונה של אברהם אבינו, חזר ורקד עם הספר תורה גם בהקפה השביעית של דוד המלך^{מא}, ואמר לכ"ק האדמו"ר רבי יוחנן טווערסקי מטאלנא זצ"ל שהשתתף בהקפות שניות בבית המדרש, 'טאטע ז"ל האט געפלעגט גייען אויכעט ביי די זיבעטע הקפה, און עהר האט מיך מיט גענומען ווען איך בין געווען פינעף יאהר האלט (בשנת תרצ"א), אבער ביי די לעצטע יאהר'ן אין פולין שוין נישט, און אין ארץ ישראל אודאי נישט'.

כפי המנהג באותם שנים כובדו הבחורים בשמחת תורה בהקפה השישית עוזר דלים לרקוד עם ספרי התורה, והגבאי הרה"ח ר' חנינא שיף ז"ל היה מכריז בכל שנה לפני ההקפה השישית 'אלע בחורים זענען מכובד בכבוד התורה', ואז ירדו הבחורים מהגלריה על מנת לרקוד עם ספרי התורה בהיכל הבית מדרש, אולם באותה שנה בהקפות שניות קיצרו ועל כן לא כבדו את הבחורים בהקפה השישית, ולפיכך הורה הפני מנחם לאחר גמר ההקפות השניות להגבאי הרה"ח ר' חנינא שיף ז"ל שיכריז ויאמר בהאי לישנא 'אגוטען וינטער, אלע בחורים זענען מכובד בכבוד התורה צו זיצען און לערנען א גאנצען ווינטער אין די ישיבות', בדרכו מהבית מדרש לקו"פ שאל הפני מנחם את הגבאי ר' חנינא ז"ל האם כל הבחורים שמעו מה שהכריז, והשיב הגבאי שמסתמא כולם שמעו, ואמר לו הפני מנחם 'די בחורים וואס האבען נישט געהערט וועלען האבען א תירוץ', ועל כן הורה לו הפני מנחם להכריז בשנית בקול רם 'אלע בחורים זענען מכובד

מרן הפני מנחם במערת בית גור בהר הזיתים על ציון מרן הבית ישראל לידו עומד הגבאי ר' ח שיף

מ. לבם של ישראל ח"ג עמ' שעה.

מא. מרן הפני מנחם זצללה"ה נהג להביא את ספר התורה של היהודי הק' שנמצא בביתו מירושלם אבותיו הק' להקפות בבית המדרש, ולפעמים היה רוקד עם ספר התורה הזה בהקפה השביעית.

בכבוד התורה צו זיצען און לערנען א גאנצען ווינטער אין די ישיבות'.

כשנכנס לקו"פ דיבר הפני מנחם אודות כך האם כולם שמעו את ההכרזה ואמר 'מי שירצה ישמע', כשענה לו המשב"ק 'כולם רוצים', השיב לו הפני מנחם 'אכן כן, הכל רוצים ללמוד, אולם כבר אמר הלב שמחה 'כולם רוצים, אך מי שלומד רוצה באמת'^{מב}.

כ"ד תשרי, אסרו חג בחו"ל

ביום ב' פרשת בראשית תרמ"ה אסרו חג דחו"ל, נולדה בתו הראשונה של מרן האמרי אמת זצללה"ה, מרת פייגא אלטר ע"ה אשת בן דודה הרה"ח מוה"ר ר' יצחק מאיר אלתר הי"ד בן הרה"ק מוה"ר ר' משה בצלאל אלטר הי"ד, היא היתה השניה במנין בניו ובנותיו של האמרי אמת.

בשבת בראשית נערך שמחת הקידושא רבה בבית המדרש בגור ונקרא שמה בישראל פייגא על שם הסבתא הרבנית הצדקנית מרת פייגלא אלטר ע"ה אשת מרן החי' הרי"מ זצללה"ה.

מרן הבית ישראל בצעירותו

ביום ד' פרשת בראשית תרנ"ה אסרו חג דחו"ל, נתמלא הבית כולו אורה ונולד בעיירה גור בנו השלישי של מרן האמרי אמת זצללה"ה, מרן הבית ישראל זצללה"ה, הוא היה השביעי במנין בניו ובנותיו של האמרי אמת.

ביום ה' פרשת

בראשית תרפ"ד אסרו חג דחו"ל נפטרה בתו של מרן האמרי אמת זצללה"ה, מרת פייגא אלטר ע"ה אשת בן דודה הרה"ח מוה"ר ר' יצחק מאיר אלתר הי"ד בן הרה"ק מוה"ר ר' משה בצלאל אלטר הי"ד, אשר נפטרה מהרעלת דם לאחר לידתה את בן זקוניה, והיא בת ל"ט שנים בדיוק מיום ליום.

לאחר פטירתה סיפר בעלה, כי כחודש לפני לידת בנו חלם בלילה שאשתו תלד ואח"כ תחלה ותמות, בבוקר סיפר את דבר החלום לחמיו מרן האמרי אמת, והשיבו:

מב. הפני מנחם ח"א עמ' רלח.

כ"ה תשרי

במוצאי שבת בראשית תרס"ג כתב מרן השפת אמת זצלה"ה מכתב קודש, ובו הוא קורא לכל אחינו בני ישראל זרע אברהם יצחק ויעקב, להימנע מקריאת ספרי מינות וכפירה, וזה לשון המכתב¹:

חטאת הכתבנים הכופרים המלעיגים בכל קודש ומלעיבים במלאכי ה', הלא היא כתובה בתוה"ק ונאמר ונשנית במקומות רבות, וכש"כ המסיתים ומדיחים בספריהם הטמאים שגיהנם כלה והם אינם כלים, אבל אין אנו באים לדון הזדים החוטאים בנפשותם, רק על היוצא מטמא טמא, על ספרי מינים המטמאים במגע ובמשא, וכל הנוגע בהם לא ינקה ויורידם חיים שאולה ר"ל.

ע"כ הנני קורא לכם אחינו בשרינו בני ישראל זרע אברהם יצחק ויעקב שבאו באש ובמים בעד תוה"ק, חדלו לכם מקרוא בספריהם המלאים דברי מינות וכפירה, ואל יטעה אותכם יצריכם שנחוץ לכם לדעת חדשות או עניני מסחר כי היא מעצת היצה"ר והבאים עליכם במחתרת.

ואם אבותינו הקדושים פשטו צוארם נשחטו ונהרגו ומאסו בחייהם בעד קדוש שמו ית' קל וחומר בן בנו של קל וחומר שעלינו לותר על הריח שבאפשרות רחוק נצמח ע"י הקריאה בהם, הרי זה ספק ושריפת נשמה להקורא בהם ודאי, ואין ספק מוציא מידי ודאי, לבי לבלי לחללי ישראל שנפלו שדוד בחרבם הקשה, אשר כחץ שחוט לשונם האומרים שפתינו אתנו מי אדון לנו.

בטוח אני בעם קדוש כי יטו אוזן קשבת לדברינו ולהכיר הבור אשר כרו להם, ואלו אשר בשגגה נפלו במכמדותיהם ישובו אל ד' אלקי ישראל ותורתו הקדושה בכל לבבם ונפשם, וממעון קדשו ישפוט שלום לעמו ישראל מעתה ועד עולם.

נאום הקטן ארי' לייב מפק"ק גור
מוצש"ק בראשית כ"ה תשרי תרס"ג

ביום ה' פרשת בראשית תשנ"ה הגיע מרן הפני מנחם זצלה"ה לניחום אבלים אצל משפחת הרה"ג ר' יוסף עדס זצלה"ה מראשי ישיבת פורת יוסף.

בין דברי הניחומים אמר להם הפני מנחם את הדברים דלהלן בלשון הקודש: 'אני לא עליכם הרגשתי את אותו טעם שאתם הרגשתם הפעם, ושלא יהא על שום יהודי, אצלי זה היה יום ראשון של סוכות, הבן שלי נפטר, בן יקר היה, מחמד עיני, ואז כל סוכות הייתי חייב במצות שמחה בעל כורחי, להתגבר ולהלחם כדי להחזיק ולהיות בשמחה, ואחרי שהחג עבר וכבר ב"ה הגעתי לטיפ טיפה של נחמה, אחרי שמחת תורה הייתי צריך לשבת שבעה,

מז. נדפס באוצר מכתבים ומאמרים סי' כב.

מה אעשה לך, הן גם אני חלמתי בלילה זה את החלום הזה'².

מרן הפני מנחם זצלה"ה כותב באגרת תנחומין³ 'סיפר לי חסיד זקן ז"ל⁴, שכאשר נפטרה אחותי ע"ה האמא של ר' שמעון ובנימין אלתר ע"ה, והיתה צעירה והשאירה הרבה יתומים, והיה במוצאי שמחת תורה, וקהל אלפים ורבבות עברו לנחם את אאמו"ר זצ"ל אמרי אמת ושאר האבלים, ואמר אאזצ"ל לחסיד הזה, אני מרגיש כעת בטעם הצער שלך, כי האיש הנ"ל היה לו סיבה עם בתו ילדה קטנה שנפטרה לפני שנים רבות, והחסיד התפעל שזכר זאת אאזצ"ל בשעת הלזיה, אחרי שנים'.

מרן האמרי נשא עליה דברי מספד קצרים, ולאחר תום מסע ההלזיה והקבורה בבית בחיים בגור, נערך ברית המילה וסעודת המצוה בביתה של הנפטרת הדגולה, הרך הנימול נקרא על שם המאורע בנימין מנחם, בנימין - על שמתה אמו בלידתו, ומנחם - מלשון נחמה, הסעודה נערכה רק בקרב בני המשפחה, אולם הצפיפות היתה נוראה עד כדי סכנת נפשות, וכששמע האמרי אמת שנאנחים מרוב הדחוק נענה ואמר: 'לכם דחוק, גם לי דחוק'.

וסיפר מרן האמרי אמת בסעודת הברית, כי לאחיו הרה"צ מוה"ר ר' מנחם מנדל אלטר הי"ד אב"ד פאביניץ וקאליש היה מקרה דומה, שאשתו הראשונה מרת אסתר לאה ע"ה נפטרה לאחר לידת בנם בכורם מורינו הרה"ג ר' אברהם ישכר בנימין אליהו זצ"ל הי"ד הרב מפאביניץ, וברית המילה נערכה בעיר ראדומסק מקום מגורי משפחת חמיו האדמו"ר החסד לאברהם זצ"ל מראדומסק, ואבי השפת אמת ציווה עלי לשלוח לאחי מברק לראדומסק בזה הלשון: 'למול בשמחה, מילה דוחה שבת ושבת דוחה אבילות', בכל השנים עד כה לא הבנתי מדוע שלח אבי הק' דוקא אותי, וכי חסרו לו משמשים, אולם היום אני מבין היטב שכן אבא התכוון בזה גם אלי.

ואכן החסידים שהשתתפו במעמד ההלזיה וברית המילה שנערכה לאחר מכן אמרו: 'מי שלא ראה את הרבי מתאבל על בתו, ולאחר מספר דקות לובש בגדי שבת ושמח בברית המילה של נכדו, ומיד לאחר מכן פושט את בגדי השבת ויושב על הארץ באבלותו בבגדי חול, לא ראה צדיק וקדוש מימיו'⁵.

מג. בדרכי פולין האבלות ח"א עמ' 33.

מד. נדפסה באוצר מכתבים ח"א מכתב עמ' קמד.

מה. הוא הרה"ח ר' לייבל לאנדשטיין הי"ד מווארשא, המכונה ר' לייבל מאיר'ס, ששימש כבעל שחרית אצל מרן האמרי אמת זצלה"ה בחצר הקודש בגור (היכל הנגינה עמ', קפו).

מו. בדרכי פולין האבלות ח"א עמ' 35.

זאת אומרת שהתורה מלמדת את האדם דרכים.

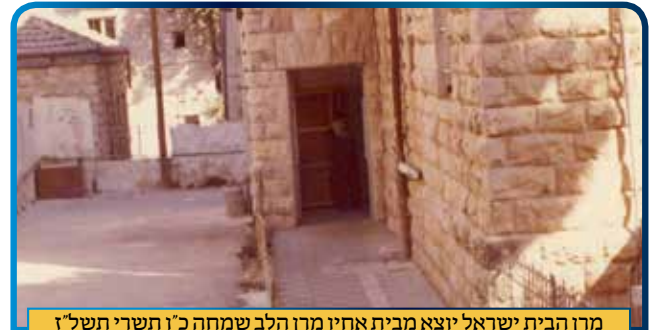
אצלכם, גם היה בסוכות - הושענא רבא, קרה מה שקרה, היו הספדים, כדאי' (מ"ק כז:) אין מועד בפני תלמיד חכם, אני גם הייתי, שמעתי כמה דברים, אחר כך יש שמחת תורה, ביו"ט אין אבילות, אפי' שקשה צריכים לשמוח, ושיא השמחה זה שמחת תורה, יום אחרון של חג, ואחרי שהחג עובר כבר קצת קצת נרגעים על ידי שמחת תורה, צריך לשבת שבעה, זהו דין התורה.

כ"ז תשרי

ביום ד' פרשת בראשית תשל"ז, עלה מרן הבית ישראל זצלה"ה לביקור חולים אצל אחיו מרן הלב שמחה זצלה"ה בדירתו ברחוב אלפנדר 31, לאחר שבשמחת תורה מעד הלב שמחה בדרכו לביתו ונחבל קשות, כאשר נכנס הבית ישראל אל אחיו הלב שמחה הוציאו כל איש מעליהם ונסתגרו בחדר, בצאת הבית ישראל היו עיני הלב שמחה אדומות מבכי, והפטיר בכאב מזעזע באוזני המשב"ק שבביתו ס' קומט יעצט שווערע זמנים^{מח}.

לאחר מכן עלה מרן הבית ישראל זצלה"ה לציון הקודש של אביו מרן האמרי אמת זצלה"ה בחצר ישיבת שפת אמת, וגם עלה לבקר אצל אחיו מרן הפני מנחם זצלה"ה בדירתו ברחוב שפת אמת 3^{מט}.

מרן הבית ישראל יוצא מבית אחיו מרן הלב שמחה כ"ז תשרי תשל"ז מאחור נראים עצי הסוכה שעדיין לא הוחזרו למקומם

מרן הבית ישראל ומאחוריו הגבאי ר"ח שיף, נראה גם הנהג הרה"ח ר' יוסף בורנשטיין ז"ל

מח. אור דווע לצדיק ח"ג עמ' קסד.

מט. אוצר מכתבים פני מנחם ח"ב מכתב רסא עמ' נט.

ביום ש"ק פרשת בראשית תשמ"ב, נערכה שבת העליה לתורה של נכד מרן הלב שמחה זצלה"ה, החתן מוה"ר ד' נחמיה מאנדל שליט"א, בן הרה"ח מוה"ר ד' מאיר מאנדל ז"ל, לאחר התפילה ערך מרן הלב שמחה זצלה"ה את שולחנו לרגל שמחת העליה לתורה.

כאשר התיישב הלב שמחה בטיש וראה את כל הנאספים מסביב התבטא ואמר 'כמים הפנים אל הפנים', וכאשר הגישו את הדגים לסעודה אמר הלב שמחה, כי הדגים הם הראשונים שכתוב בהם בפרשתין לשון בריאה, ויברא אלקים את התנינים הגדולים (בראשית א, כא), לכן אוכלים בשבת דגים.

כ"ז תשרי

בליל שבת קודש פרשת בראשית תרנ"ה, נערך בגור שמחת השלום זכר לנכד מרן השפת אמת זצלה"ה, בנו השלישי של מרן האמרי אמת זצלה"ה מרן הבית ישראל זצלה"ה, השלום זכר התקיים בשולחן הטהור שערך מרן השפת אמת בליל ש"ק, ובתוך דברות קודשו הזכיר השפת אמת מענינא דיומא 'כי הגוף הוא כטבעת בלי חותם, והנשמה היא החותם, וזה החותם ניתן לכל אחד בברית המילה', עיי"ש.

אצל רבותינו הק' נהגו בטיש בשבת בראשית בסעודה שלישית, שמלבד משקה הבירה שחילקו מידי שבת בשבת, חילקו ג"כ יין לכבוד שבת בראשית, מכיון שרבותינו הק' עלו לתורה בשמחת תורה לחתן בראשית.

כאשר נשאל מרן הפני מנחם זצלה"ה בשולחן הטהור בסעודה שלישית תשנ"ו האם להביא קודם את הפירות או את היין נענה ואמר: שיכניסו את הפירות בראשונה, משום שבפרשת השבוע פרשת בראשית מוזכרים הפירות (בראשית א, יב), ורק אח"כ בפרשת נח מוזכר בתורה היין, ויחל נח איש האדמה ויטע כרם (בראשית ט, כ).

כ"ט תשרי

בשלהי ירח האיתנים תרס"ח, ערך ופירסם מרן האמרי אמת זצלה"ה מכתב תוכחה והתעוררות לאנ"ש היקרים בכל מקומות מושבותיהם, היה זה מכתבו הכללי הראשון של מרן האמרי אמת לציבור אנ"ש, ופירסומו של המכתב היכה גלים בעת ההיא בכל רחבי פולין, הוא הכיל דברים כדרכונות דברים קשים כגידין, אבל באותו זמן בקעו ועלו מתוכו צלילי בשורה מרנינה, הבשורה - שאין הדור יתום, ניכר היה מתוך המכתב, מן הכתב ומן הגויל כאחד, שהאמרי אמת לקח בידיו את מושכות ההנהגה של הדור, וכי רוח השם מפעיתו לעצור בעד ההיסחפות אחר זרמי התקופה, ניכר שניגש לפעול בצורה נמרצת

נ. שפת אמת בראשית תרנ"ה ד"ה במדרש.

להשיב לב אבות על בנים אל אבינו שבשמים^א.

המכתב פותח בתאריך 'ער"ח חשון שנת יגדיל תורה לפ"ק', שהוא בגימטריא כמספר השנה שנת תרס"ח, במכתבים הרבים שיצאו מתחת ידי האמרי אמת לאורך עשרות שנים, זוהי תופעה נדירה ביותר שמציין את תאריך הכתיבה בצורה של גימטריא, ועל כן הסיקו מכך איפוא דורשי רשומות, כי הגימטריא באה להשלים את המכתב על פי תוכנו, דהיינו לרמוז שכל תכלית כתיבתו היא גם כן להגדיל תורה ולהאדירה^ב, המכתב כולו נדפס בראש הספר אוסף מכתבים (סי' א) וקחנו משם.

ביום ב' פרשת נח תר"ץ, נולדה בתו השניה של מרן הלב שמחה זצלה"ה, מרת רבקה פייגא לב ע"ה, אשת מורינו הרה"ח ר' חזקיהו לב שליט"א.

בשבת קודש פרשת נח נערכה שמחת הקידושא רבה בהיכל בית המדרש בשישיבת שפת אמת, ונקרא שמה בישראל רבקה פייגא, על שם הסבתא הרבנית הצדקנית יוכבד רבקה אלטר ע"ה אשת מרת השפת אמת זצלה"ה, ועל שם דודתו אחות אביו הרבנית פייגא לוינ' ע"ה מבענדין שנלב"ע בא' אב תרצ"ז, אשר נגלתה בחלום אל הלב שמחה ובקשה לקרות את הילדה שנולדה על שמה.

לרגל השמחה הגדולה על הולדת הבת לאחר כ"ג שנה מאז נישואי הלב שמחה בר"ח אלול תרע"ה, חובר לחן מיוחד של שבח והודיה על הפסוק 'שירו לו זמרו לו שישחו בכל נפלאותיו', ואת המנגינה החדשה שרו החסידים ורקדו במשך שעות ארוכות בשמחת הקידוש^ג.

ל' תשרי, א' דר"ח חשון

ביום ג' פרשת נח א' דר"ח חשון תש"ח שנת "שנזכה כולנו לגאולה ולנחמה" לפ"ק, התקיימה בירושלים במלון באב"ד חתונתו בזיו"ש של נכד מרן האמרי אמת זצלה"ה, החתן מורינו ר' יהודה אריה ליב הכהן לוינ' ז"ל, בן חדב"ן מוה"ר ר' יצחק מאיר הכהן לוינ' ז"ל, עם בת הרה"ח ר' אליעזר יצחק מוסטוביץ הי"ד, עקב חולשתו הרבה של מרן האמרי אמת זצלה"ה

נא. ראש גולת אריאל ח"א עמ' רלז.

נב. ראש גולת אריאל ח"א עמ' רלט.

נג. אור זרוע לצדיק ח"ב עמ' רד.

נבצר ממנו להשתתף בשמחת החתונה.

באור ליום ד' פרשת נח א' דר"ח חשון תשמ"ב שנת "בי יזכור חסדי אבות" לפ"ק, התקיימה בירושלים חתונת נכד מרן הלב שמחה זצלה"ה, החתן מוה"ר ר' נחמיה מאנדל שליט"א, בן הרה"ח מוה"ר ר' מאיר מאנדל ז"ל מלונדון, עם בת הרה"ח ר' יצחק מאיר יוסקוביץ ז"ל מירושלים.

שמחת הקבלת פנים נערכה מבעוד יום בהיכל הקיבוץ בשישיבת שפת אמת, כאשר מרן הלב שמחה זצלה"ה פקד את ציון אביו מרן האמרי אמת זצלה"ה בדרכו לשמחת הקבלת פנים. כאשר בירך הלב שמחה על היי"ש ברכת שהכל אמר, 'שיש לזכור ולדעת שהכל נהיה בדברו ושהכל ברא לכבודו'.

החופה התקיימה בשעה 5:00 בערב ברחבת הסמינר "בית יעקב" ברחוב ברנדייס בירושלים, בסידור הקידושין כובד זקנו של החתן מרן הלב שמחה זצלה"ה.

לאחר החופה עברו כל קהל החסידים לברכת מזל טוב אצל מרן הלב שמחה, ולאחר מכן נערך טיש וסעודת המצוה בהיכל בית המדרש, ובו השתתפו האדמו"רים מלובלין מראדזין ומסטריקוב זצ"ל, ויבדלחט"א האדמו"ר מבעלזא שליט"א אשר לא נטל את ידיו לסעודת המצוה אלא אכל רק מזונות ומיני תרגימא, ואמר מרן הלב שמחה זצלה"ה שיש לעיין במה שאמרו חז"ל (ברכות ו:)

הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו וכו', האם החיוב של נהנה מסעודת חתן הוא רק כשנטל ידיו לסעודת המצוה, או שהחיוב הוא אפילו כשאינו נוטל את ידיו אלא רק אוכל מזונות ומיני תרגימא.

ביום ג' פרשת נח א' דר"ח חשון תשנ"ג, נערך באשדוד בראשותו של מרן הפני מנחם זצלה"ה מעמד הנחת אבן הפינה וקריאת שם לת"ת דחסידי גור באשדוד, על שמו וזכרו של מרן לב שמחה זצלה"ה, שטיפח וריבה את הישוב החרדי באשדוד.

המעמד נפתח בתפילת מנחה ברבים, ולאחר התפילה אמר בנו יחידו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א קדיש

יתום. במעמד נשאו דברים מרן הפני מנחם זצלה"ה והרה"ג ר' יצחק פלקסר זצ"ל ר"מ בשישיבת שפת אמת וראב"ד אגו"י, עם סיום המעמד נורתה אבן הפינה

בסעודת החתונה של מורינו ר' נחמיה מאנדל שליט"א מימין לשמאל: הר"ח שיף ומאחוריו מורינו ר' לב, ר"ב אלטר, המחזן ר"י יוסקוביץ, האדמו"ר מבעלזא, הפני מנחם, הלב שמחה, החתן, ר"מ מאנדל אדמו"ר שליט"א, ר"ל היינה, הרב יצחק ידידיה פרנקל, האדמו"ר מלובלין

בקריאת התנאים, משמאל לימין: הלב שמחה, החתן, ר"מ מאנדל, אדמו"ר שליט"א, ר"ב אלטר

זצללה"ה, מרן הבית ישראל זצללה"ה, וכפי המקובל נקרא שמו בישראל על שם זקנו הגאון החסיד רבי ישראל רוטנברג זצ"ל אב"ד גור, אביו של ראש השושלת מרן החי' הרי"ם זצללה"ה¹¹, החסידים שנכחו בברית המילה שמו לב שבעת קריאת השם התרגש מאד הסבא מרן השפת אמת זצללה"ה, ויקרא עליו בלחשה 'ישראל - אשר בך אתפאר'¹².

בעת שמחת הברית מילה של נכדיו נהג מרן השפת אמת לחלק יין ומזונות לאברכים הזקוקים להיפקד בזרע של קיימא, ורבים נושעו ונפקדו לעת הזאת ויהי להם לישועה, והנה ביום הברית של הבית ישראל נדחק גם לקבל יין ומזונות בנו הרה"ק מוה"ר ר' נחמיה' לע אלטר זצ"ל, אשר נישא כארבע שנים קודם לכן ביום ד' אלול תר"ן ולא נפקד עדיין בזרע של קיימא, אולם השפת אמת משך את ידו ולא נתן לן יין ומזונות, נרעד רבי נחמיה' לע ופרץ בבכי, נענה אביו השפת אמת ופנה אליו בדברי מרגוע 'אל תבכה בני, כי לך יהיו ילדים יותר מהר מהם, ואכן כעבור שנתיים נולדה בתו הבכירה הרבנית הצדקנית מרת יוטא הענא אלטר ע"ה אשת מרן הלב שמחה זצללה"ה¹³.

מרן הבית ישראל בברית מילה לנין ר' נחמיה' לע, מורינור' אברהם מרדכי שליט"א ו' חשון תשכ"ב מימין נראה אבי הבן כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

מרן הבית ישראל בברית מילה של מורינור' אברהם מרדכי שליט"א ו' חשון תשכ"ב משמאל נראה הדוד הרי"ם לוינ' זל

נח. פאר ישראל ח"א עמ' כז. אמנם בספר אדמו"ר¹⁴ גור עמ' קכא (מהדורת תשע"ה) מובא, שבערוב ימיו אמר מרן הבית ישראל 'רבים חשבו שנקראתי ע"ש של רבי ישראל מרדכי שיום השנה שלו חל סמוך ונראה בג' בחשון, אולם באמת נקראתי על שמו של הבעל שם טוב'.

נו. פאר ישראל ח"א עמ' כז.

נו. אור זרוע לצדיק ח"א עמ' רמא.

מימין לשמאל: הגר"י פלקסר, מרן הפני מנחם, אדמו"ר שליט"א, ר"מ מאנדל

אדמו"ר שליט"א באמירת הקדיש לאחר תפילת מעריב

קהל אנ"ש במעמד קריאת השם לת"ב שמחה באשדוד

והוטמנה מגילת היסוד.

לאחר שהפני מנחם סיים את דברות קודשו, פנה אל להבחל"ח כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ושאלו: 'היש עוד דבר לאומרו על האבא?', וכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א השיבו: 'מה יש לדבר על האבא, מה אפשר לומר על האבא... ומדי דברו זלגו עיניו דמעות לעיני העומדים עליהם מקרוב. לאחר הכינוס אמר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א: 'אמרתי את ההספד האמיתי על אבא: 'יתגדל ויתקדש שמיא רבא'¹⁵.

א' חשון, ב' דר"ח חשון

ביום ד' פרשת נח תרנ"ה התקיים בבית המדרש בגור ברית המילה לבנו השלישי של מרן האמרי אמת

נד. אור זרוע לצדיק ח"א עמ' תרג - תרה.

לְהַאִיר מִתּוֹךְ חֲשִׁיכָה

פרקי אמונה וניצוצי אורה בחשכת התקופה
במחיצת ראש גולת אריאל מרן האמרי אמת זצלה"ה

פרק ג'*

בפרוס חג הסוכות, וחג הסוכות ת"ש בימי הכיבוש הגרמני של עיר הבירה ווארשא

לעבל הי"ד, והם נהרגו מיד מפגיעת רסיסי הפגז שנכנסו אל פרווזדור הבית, מרן האמרי אמת והרבנית ששהו בחדר הפנימי הסמוך ניצלו בדרך נס, אבל פגיעת הפגז פגעה בבריאותו של האמרי אמת, ושמיעתו נחלשה מאד מאז ועד סוף ימיו.

החצר האחורית של בנין הדירות ברחוב וואליצוב 10 בווארשא
בצד שמאל נראים ג' החלונות של הדירה שבה התגורר מרן האמרי אמת

יום שלישי, י"ג תשרי ת"ש

באותם ימים היתה ווארשא הבירה נתונה תחת הפצצות כבדות של הגרמנים שרצו להכניע את הצבא הפולני, וביום ג' י"ג תשרי ת"ש, היום האחרון של המצור הגרמני על העיר ווארשא, המטירו הגרמנים רבבות פגזים אל תוך העיר.

מרן האמרי אמת זצלה"ה התגורר בימים אלו בדירת הרה"ח ר' משה אליעזר רזנשטרוך ז"ל הי"ד, חתנו של החסיד ר' יוסף כ"ץ ז"ל הי"ד, ומבני החבורה של מרן הלב שמחה זצלה"ה, שהתגורר בקומת הקרקע בבנין הדירות הגדול שברחוב וואליצוב 10 (walicow 10), וחלונות דירתו היו פתוחים לחצר האחורית של בית הדירות.

ועל כן בשעת ההפצצות עמדו מרן האמרי אמת ובני ביתו, בפרוזדור הבית במרכז הדירה שהיה נראה כמקום בטוח יותר, ולפתע פנתה הרבנית הצדקנית מרת פייגא מינטשא ע"ה והתחננה ואמרה 'לאמיר אריין גייען אינוועניג' לחדרי הבית הפונים לחלק הקדמי של הדירה, ואכן מרן האמרי אמת זצלה"ה והרבנית ע"ה הספיקו להיכנס מספר צעדים אל החדר פנימה, ובאותו רגע הרעיש רעש אימים את בנין הדירות הגדול שברחוב וואליצוב 10 (walicow 10), פגז פגע בחצר האחורית פגיעה ישירה, ורסיסים מהפגז ניתזו לכל עבר מבעד לחלונות הסמוכים, כאשר בפרוזדור הבית הסמוך לחלון הפונה אל החצר, עמדו חתנא דביה נשיאה הרה"ח מוה"ר רבי יצחק מאיר אלטר הי"ד והמשב"ק המסור הרה"ח ר' בונם

א. פרק א' פורסם בגליון ח' – ז' תמוז תש"פ, ופרק ב' פורסם בגליון ט' אלול תש"פ.

חזית הקידמית של בנין הדירות ברחוב וואליצוב 12 - 10
משמאל ניתן להבחין בשרידים של הבנין הסמוך שהופצץ לגמרי.

אותם לא יאונה להם כל רע', [א] משני הבחורים הללו היה הבחור המופלג נפתלי בורנשטיין ז"ל הי"ד המכונה נפתלי ליקווער מלאדז', הבחורים מסרו נפשם בשליחותם והגיעו לביתו של ר' משולם, אבל בפועל עקב ההפצצות הכבדות לא היה ניתן לקבור את הנפטרים בבית החיים, ועל כן נאלצו לקברם זמנית בחצר הבית ליד חלון חדרו של מרן האמרי אמת זצללה"ה.

שבורים ורצוצים עמדו הכל אצל קברם של ההרוגים, מרן האמרי אמת אמר בשעת הקבורה 'צריך לבקש מחילה, ושיהיה מליץ יושר', ואילו אחיו הרה"ק ר' משה בצלאל זצוק"ל הי"ד, עמד מעוטף באבלו וכאבו כשספרו בידו, ואמר קדיש אחר בנו יקירו, וידום.

מקום הקבורה הזמנית בחצר הבית, שעקב כך גם כיום לא גדל שם הדשא שבחצר
תמונה זו נתקבלה באדיבותו הרבה של ידידנו הדגול
הרה"ח ר' נחמיה בלושטיין שיחי' לאוי"ט מבני ברק
מהמצגת ההיסטורית 'והיו עיני וליבי שם כל הימים'

יום רביעי, י"ד תשרי ערב חג הסוכות ת"ש

אחר הקבורה בשלהי יום שלישי סמוך לשקיעת החמה התיישבו האבלים לשבת שבעה, ולמחרת ביום ד' ערב חג הסוכות נכנס הרבי האמרי אמת זצללה"ה לנחם

תיכף ומיד עם התברר האסון הנורא התמרמר מרן האמרי אמת בכאב על חתנו ואמר 'הייתי קשור אליו בכל נימי נפשי, וגם עתה נפשי קשורה בנפשו, הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו'. הרה"ק ר' משה בצלאל זצוק"ל הי"ד ששהה בדירה סמוכה, נכנס כעבור כמה דקות לדירת האמרי אמת, וגילה את האסון הנורא לנגד עיניו שבנו יקירו הרי"מ הי"ד נהרג ומוטל ארצה.

מרן האמרי אמת, ואחיו הרה"ק ר' משה בצלאל וחתנו הרי"מ אלטר,
בנאות דשא

ראשוני המטפלים במתי המצוה היו דוקא שני כהנים, הרה"ח ר' יוסף כ"ץ הי"ד, ומורנו הרה"ח ר' אליהו הכהן לוין הי"ד בן הרה"צ מבענדין זצ"ל וחתן הרה"ק ר' משה בצלאל אלתר הי"ד זצ"ל, שהתגוררו שניהם באותו בנין ברחוב וואליצוב 10.

כעת הביע האמרי אמת את רצונו כי יקברו את הקדושים בבית העלמין המפורסם גענשא בווארשא, ושני בחורים נשלחו אל ש"ב הרה"ח ר' משולם הלוי קמינר ז"ל מראשי הקהילה והחברא קדישא להסדיר הענין, וכאשר מאן דהו העיר כי סכנת מות מרחפת כעת על כל היוצא לרחוב העיר, ענה האמרי אמת 'אם אני שולח

א. מגדולי התורה והחסידות כרך ב, עמ' קמו.

מן הסוכה...', ופנה לחדרו ללמוד משניות מסכת סוכה¹.

מִן הַפְּנֵי מִנְחָם זַלְלָה"ה סִיפֵר מִזְכְּרוֹנוֹתָיו מִיָּמִים אֲלוֹהִי, כִּי הִרְה"ק ר' מֹשֶׁה בַּצְלָאֵל זְצוּק"ל הִי"ד נִשְׁאָר עַד וְלֹא יֵשֶׁן כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא רָצָה לִישׁוֹן בְּסוּכָה בִּיחַד עִם אַחֵיו מִרֵּן הָאֲמֵרִי אֲמַת זַלְלָה"ה, וְרַק בְּסוּכוֹת בְּיוֹם קִיָּים אֶת מִצַּת הַשִּׁינָה בְּסוּכָה.

הִרְה"ק ר' מֹשֶׁה בַּצְלָאֵל עוֹמֵד לִפְנֵי אַחֵיו מִרֵּן הָאֲמֵרִי אֲמַת כַּעֲבָדָא קִמְיָה מוֹרִיהַ שְׁצוּוֹאֲנִיק אַב תִּרְצ"ט

❧

הַעֲסָקָן הַמְּפוֹרָסִם הִרְה"ח ר' מֹשֶׁלֶם הַלּוֹי קִמְיָנֵר הִי"ד, בֵּן הַגֵּה"ח ר' יְהוּדָה הַלּוֹי קִמְיָנֵר זַצ"ל בַּעֲהֵמַח"ס "דָּגַל יְהוּדָה", עָשָׂה מֵאֲמָצִים רַבִּים לְהַשִּׁיג אַרְבַּעַת מֵיָּנִים עֲבוּר שָׁאֵר בִּשְׁרוֹ מִרֵּן הָאֲמֵרִי אֲמַת זַלְלָה"ה, וְהֵבִיא כַּמָּה לּוֹלָבִים וְאַתְרוּגִּים כְּדֵי שֶׁמִּרְנָן הָאֲמֵרִי אֲמַת יִבְחַר לְעַצְמוֹ אֶת הַטּוֹב וְהַמּוֹבָחָר שֶׁבִּיָּנֵיהֶם, הָאֲתָרוּגִים הָיוּ מִמְּשֻׁלָּח מוֹקֵדִם שֶׁהִגִּיעַ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בַּחוּדֵשׁ אֱלוּל, וְהַהֲדָסִים נִקְטְפוּ מִגִּינַת אֶרְמוֹן פּוֹלְנֵי מְפוֹרָסִם שֶׁהָיָה בּוֹוֹאֶרְשָׁא, וְאֵילּוֹ לּוֹלָבִים נֶאֱלָצוּ לְהַסְתַּפֵּק בִּישָׁנִים שֶׁנִּשְׁתַּמְרוּ מֵהַשְּׁנָה שֶׁעֲבָרָה, וְכֵן נִמְצְאוּ עֲרֻבוֹת בְּאַחַת הַגִּינּוֹת שֶׁבּוֹוֹאֶרְשָׁא

ד. אור זרוע לצדיק ח"ב עמ' שעב.

ה. בסעודת ליל יו"ט דסוכות תשנ"ו בקו"פ.

ו. נלב"ע בשמחת תורה כ"ג תשרי תש"ב.

אֶת אַחֵיו הִרְה"ק ר' מֹשֶׁה בַּצְלָאֵל הִי"ד הַמִּתְאַבֵּל עַל בְּנוֹ הַקָּדוֹשׁ הִי"ד, שֶׁקוֹעַ בְּאַבְלוֹ וִיגוֹנוֹ יֵשֶׁב רַבִּי מֹשֶׁה בַּצְלָאֵל וְנֹאנָח, וּפְתַח בְּדַבְרֵיו וְאָמַר: 'תִּשְׁתַּפְּכֵנָה אֲבִנֵי קוֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת (אִיכָּה ד, א)², וְהָאֲמֵרִי אֲמַת הַשִּׁיבּוֹ בְּדַבְרֵי נַחֲמָה: 'הַשִּׁי"ת יַחְזִיר לָנוּ אֶת הַכֹּל, הַנֶּאֱהָבִים וְהַנִּעְיָמִים בַּחֲיִיָּהֶם וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרְדּוּ (שְׁמוּאֵל-ב א, כג), שִׁיְהִיָּה סוּף לְצִרּוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הַמִּקּוֹם יִנָּחֵם אֶתְכֶם בְּתוֹךְ שָׂאֵר אֲבֵלֵי צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם'.

עַד כְּנִיסַת הַחֹג הַתְּאֵבֵל הִרְה"ק ר' מֹשֶׁה בַּצְלָאֵל הִי"ד מְאֹד עַל בְּנוֹ יִקְרֹו, אֱוֹלָם בַּהֲתַקְדֵּשׁ הַחֹג הַתְּמַלָּא שְׂמֵחָה, וְאָמַר חֹג הַיּוֹם! אֲסוּר לְהִתְאַבֵּל!

❧

בְּעֶרֶב הַחֹג שִׁיגֵר מִרְנָן הָאֲמֵרִי אֲמַת זַלְלָה"ה לּוֹמֵר לְאַבְרָכִים וְלַבְּחוּרִים, שִׁישׁ לְזָכוֹר כִּי הִרְמַב"ם (פ"ו מֵהַל' סוּכָה ה"ו) פּוֹסֵק כִּי 'מִי שִׁיחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ וְלֹא יִשְׁתָּה חוּץ לְסוּכָה אֲפִילוֹ מִיָּם הָרִי זֶה מְשׁוּבָּח', וְעַל כֵּן כָּל אֱלוֹ שֶׁהִקְפִּידוּ כָּל הַשָּׁנִים לֹא לְבָרֵךְ אֲפִילוֹ בְּרַכַּת שֶׁהַכֹּל חוּץ לְסוּכָה צָרִיכִים לְהַמְשִׁיךְ וְלְהַקְפִּיד עַל כֵּךְ, וְשֶׁלֹּא יִבְטֹו עֲלֵיו וְעַל הַנִּהְגָּתוֹ כִּי הוּא זָקֵן חִלּוּשׁ וְחוּלָה:

❧

סִיפֵר הִרְה"ח ר' הֶעֱרֵשׁ לִיבִּי גִרִּינְשְׁטֵיין ז"ל מִירוּשָׁלַיִם, כִּי בְּעֶרֶב סוּכוֹת הוֹדִיעַ הָרֹאדִי פּוֹלְנֵי, כִּי מִמְּשַׁלַּת פּוֹלִין נִכְנַעָה בְּפָנֵי הַצָּבָא הַגֶּרְמָנִי הַכּוֹבֵשׁ, וּמִמְּשַׁלַּת פּוֹלְנִיָּה גִלְתָּה וְעֲבָרָה לְרֹמָנִיָּה וּמִתַּפְקֵדָת כִּמְשַׁלָּה גּוֹלָה, וְכַשִּׁיפְרוּ אֶת הַדְּבָרִים שֶׁפּוֹרְסָמוֹ בְּרֹאדִי לִפְנֵי מִרְנָן הָאֲמֵרִי אֲמַת זַלְלָה"ה נִעְנָה וְאָמַר: 'אִם הַדָּבָר הָיָה בְּיָדִי וּבִאֲפֻשְׁרוֹתַי, הָיִיתִי מוֹרָה שִׁיפְרָסָמוֹ בְּרֹאדִי וְיִזְכִּירוּ לְכָל אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִשְׁכַּחוּ לְעִשׂוֹת עִירֻב תְּבִשְׁלִין, שֶׁהָרִי יוֹם ב' דְּסוּכוֹת דֵּהֲאִי שְׁתָּא חַל בְּעֶרֶב שַׁבָּת'.

יּוֹם חֲמִישִׁי, יו"ט א' דַּחַג הַסּוּכוֹת ת"ש

בְּלִיל יו"ט א' דַּחַג הַסּוּכוֹת אָכְלוּ הָאֲחִים הַקָּדוֹשִׁים מִרְנָן הָאֲמֵרִי אֲמַת וְרַבִּי מֹשֶׁה בַּצְלָאֵל בְּצוּוֹתָא חֲדָא בְּסוּכָה שֶׁבַּחֲצֵר הַבַּיִת בְּרוּחוֹב וּוְאִלְיָצוֹב 10, מִרְנָן הָאֲמֵרִי אֲמַת דָּן בְּדַבְרֵי הַפִּיִּטָן (יוֹצֵר לְיוֹם שְׁנֵי ד' הַלְּבָל תְּהִי) כִּי שֶׁקוֹלָה מִצּוֹת סוּכָה כִּנְגֵד כָּל הַמִּצְוּוֹת, דִּהְרִי בַּגְמֵרָא (ע"ז ג) אֵיתָא דְּסוּכָה הִיא מִצְוָה קְלָה.

בַּגְמֵר הַסְּעוּדָה כֹּאשֶׁר יֵצֵא הָאֲמֵרִי אֲמַת מִן הַסּוּכָה וּפּוֹגַע בַּקְבָּרִים הַטְרִיִּים שֶׁהָיוּ לִיד פֶּתַח הַסּוּכָה, נִעְנָה הָאֲמֵרִי אֲמַת וְאָמַר: 'קֶשֶׁה עָלֵי פְרִידַתְכֶם ..., קֶשֶׁה לְצִאת

ב. וברש"י שם 'בנים המאירים כאבנים טובות'.

ג. אור זרוע לצדיק ח"ב עמ' שעג, ומזכרונות מורנו הִרְה"ח מֹשֶׁה זָאב הַלּוֹי שִׁינְפֵּלד ז"ל מֵתֵל אֲבִיב.

שהיו כשרות למרות שהיו בהם רק מעט עלים.

וסיפר מרן הפני מנחם זצלה"ה, כי לאחר שסיים האמרי אמת לבחור לעצמו את הד' מינים, שאל האם יכול לקחת לעצמו עוד סט של ארבע מינים, וכל בני הבית והמקורבים התפלאו מאד על בקשתו, שהרי בימים ההם היה קשה מאד למצוא ארבע מינים בווארשא, ובכל העיר כולה לא היו אלא כמה סטים בודדים, לבסוף התברר כי את הסט השני הועיד מרן האמרי אמת לאחיו הרה"ק ר' משה בצלאל זצוק"ל הי"ד, אשר עליו כתב האמרי אמת בצוואתו כי 'הוא קשור אצלי בלבי ורוחי ונשמת', והבעלי תפילה בדירת מרן האמרי אמת זצלה"ה, השתמשו בד' מינים אלו לנענועים והקפות בשעת תפילת ההלל ואמירת ההושענות.

והוסיף הפני מנחם וסיפר, כי אחיו הבכור הרה"ג מוה"ר ר' מאיר אלטר זצ"ל הי"ד חפץ מאד לעשות את הנענועים וההקפות בשעת אמירת ההלל וההושענות, ועל כן שימש רבי מאיר כבעל תפילה לתפילת הלל ואמירת ההושענות, במקום הבעל תפילה הרה"ח ר' משה אליעזר רוזנשטרוך הי"ד המכונה ר' משה וואווע"ס, ששימש אז כבעל תפילה בתפילות שחרית ומוסף.

הגיש לכל יהודי בנפרד את האתרוג והלולב, כאשר חתנו מורינו הרה"ח ר' פינחס יעקב הכהן לוין ז"ל מסייע על ידו, ורבי יעקב מאיר לא שכח להזכיר לכולם את ההלכה, שיש לזכור לקנות את ארבעת המינים כדי לקיים ולקחתם לכם משלכם, ואחר נטילת הלולב יש להקנותם בחזרה, בסוף היום הפך האתרוג את מראהו לשחור מרוב משמוש בו.

לימים כשסיפר זאת ר' פיניע לוין ז"ל הוסיף בשבחן של ישראל ואמר 'התור אצל חותני לנטילת לולב, היה יותר ארוך מהתור לחלוקת המים...'.^ט

מרן האמרי אמת בשצוואניץ תרח"ץ, משמאלו גיסו וחותנו הגרי"מ בידערמאן ומימינו בנו מרן הפני מנחם, ובנו מרן הבית ישראל (כשגבו מופנה למצלמה)

ביו"ט בבוקר הגיע לראשונה אל דירת מרן האמרי אמת זצלה"ה, נכדו הבחור כמר בנימין מנחם אלתר היתום הצעיר כבן שש עשרה שנה, בנו של הרה"ג מוה"ר ר' יצחק מאיר אלתר הי"ד, שנותר כעת יתום מאב ומאם, הוא שמע מהאסון המר רק בערב החג, כאשר שהה בדירת גיסו מורינו הרה"ח ר' אהרן דוד לוין הי"ד ברחוב גרזיבאווסקי 24, והספיק לשבת 'שבעה' רק כמה שעות בערב החג, וכראותו בחצר הבית את הקברים הטריים של אביו ושל ידידו המשב"ק, נשבר לבו כחרס ופרץ בבכי מר, עד שנשמע קולו בתוך הבית פנימה.

לשמע בכיו המחריד יצא זקנו אבי אביו רבי משה בצלאל אל החצר, והעיר לו על כי הוא בוכה ביום טוב, היתכן כדבר הזה? והלא התורה אמרה?!, אלא שהיתום הצעיר לא היה יכול בשום פנים להבליג על יגונו, או אז יצא אל החצר זקנו אבי אמו מרן האמרי אמת ויגש אליו ויקראהו לחדרו וכה אמר לו: 'חג היום! אסור להתאבל, אסור לבכות', ומידי דברו נתן לו את ארבעת המינים שלו לברך עליהם, ואט אט פסק הנכד היתום מבכיו.

ט. אור זרוע לצדיק ח"ב עמ' שסח-שסט, שם ושארית להגרי"מ בידערמאן עמ' תלב.

י. אור זרוע לצדיק ח"ב עמ' שעב.

מרן האמרי אמת עם בניו הק' הרה"ג ר' מאיר ומרן האמרי אמת בנאות דשא במארינבאד

מלבד זאת טרח ר' משולם קמינר להשיג ארבע מינים גם עבור גיסו וחותנו של מרן האמרי אמת זצלה"ה, הרה"ג מוה"ר ר' יעקב מאיר בידערמאן זצ"ל, מרן הפני מנחם זצלה"ה ששהה באותם ימים גם בבית זקנו הגרי"מ בידערמאן זצ"ל סיפר, כי תור ארוך של מאות יהודים השתרך ליד ביתו של הגרי"מ בידערמאן לברכת נטילת לולב, ורבי יעקב מאיר ניצב בדחילו, ובסבר פנים יפות

ז. אור זרוע לצדיק ח"ב עמ' שסח.

ח. בסעודת ליל יו"ט דסוכות תשנ"ו בקו"פ.

ביו"ט א' אחרי הצהרים נראה חיל החלוץ הגרמני ברחובות העיר ווארשא. עד מהרה גילו היהודים כי נפלו מהפח אל הפחת, כי הגויים הפולניים מיהרו להתחנף בפני השלטון החדש, ואחד מהשכנים הפולנים הלשין במפקדה הגרמנית כי בחצר הבית עומדת סוכה, תיכף ומיד הגיע חייל גרמני צעיר לחצר הבית ופקד להרוס את הסוכה, ונכנס לדירת האמרי אמת כשאקדח שלוף בידו, החייל הגרמני הצורר אסף את הספודיקים מעל ראשי החסידים המקורבים שהיו בדירה והשליכם לאשפה, וציוה על כל בני הבית לבא עמו לעבודה, ורק במרן האמרי אמת זצללה"ה ואחיו הרה"ק ר' משה בצלאל הי"ד לא נגעו, באומרו כי הם זקנים מידי ואינם ראויים לעבודה".

לאחר הריסת הסוכה, נאלץ האמרי אמת לעבור בעיצומו של יו"ט לדירה אחרת שיש בה סוכה, ועבר להתגורר בדירה של השכן של גיסו מורינו הרה"ג ר' יצחק דוד בידערמאן ז"ל הי"ד ברחוב טווארדה 29.

יום שישי, יו"ט ב' דחג הסוכות ת"ש

בליל יו"ט ב' דסוכות, בשהותו בסוכה, בסוכת העראי שבתוך דירת העראי אליה נמלט, פתח האמרי אמת בדברי תורה אודות אכילת ושתיית עראי מחוץ לסוכה, ודקדק בהא דתנן (סוכה כה:) אוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה, דלכאורה הלא כל שתיה היא בדרך עראי, ותרץ דבא התנא למעט שתיית יין הקידוש, כי היא מצוה, והמצוה עושה אותה לשתיית קבע, כמו שמצינו (ביצה לד:) שהשבת קובעת למעשר, וזה ששינוי שותין עראי, אבל אין רשאים לקדש ולשתות היין חוץ לסוכה".

ביום טוב ב' דסוכות נכנע הצבא הפולני סופית, כיבוש עיר הבירה ווארשא הושלם, והגרמנים עברו מבית לבית וחטפו את הגברים לעבודה לניקוי רחובות העיר לאחר ההפצצות הכבדות, באמצע תפילת יו"ט התגודדו חיילים גרמנים ליד דירתו של האמרי אמת ברחוב טווארדה 29, וכאשר דפקו בדלת ופקדו לפתוח אותה, נעלו המשב"ק בעיר ווארשא הרה"ח ר' נחום ישראל ווארשביאק ז"ל הי"ד ובני הבית את הדלת, ואף הניחו בריח ברזל על הדלת, הגרמנים שראו כי לא די שאין פותחים את הדלת, אלא עוד נועלים ומבריחים הדלת בפניהם כראוי, התמלאו חמת זעם ופרצו את הדלת, ונכנסו אל הדירה כשאקדחיהם שלופים והוציאו בכוח את כולם לעבודה, וגם את הרה"ק ר' משה בצלאל זצוק"ל הי"ד הורידו לחצר הבית אולם לבסוף שחררהו, אבל בניו של מרן האמרי אמת הרה"ג מוה"ר רבי

יא. אור זרוע לצדיק ח"ב עמ' שעג.

יב. אמרי אמת ליקוטים סוכה כה:, ואור זרוע לצדיק ח"ב עמ' שעג.

ר' בנימין אלתר לימינו של זקנו מרן האמרי אמת מאחריהם נראה אביו הרה"מ אלטר, שצוואניץ אלול תרצ"ט

אחר התפילה אמר האמרי אמת לנכדו היתום כמו בנימין מנחם כי רצונו שישעך עמו את סעודת יו"ט בסוכה אשר בחצר הבית, כאשר הרה"ק ר' משה בצלאל הי"ד ומרן הפני מנחם זצללה"ה סועדים אף הם עמו.

בכל העיר ווארשא לא היתה טיפת מים בבתי, שכן הגרמנים פוצצו את כל צינורות המים, זולת המים אשר שאבו הפולנים בדליים מנהר הוויסלה ומכרו אותם בממון רב, בדירת האמרי אמת היו מים במשורה לנטילת ידיים, האמרי אמת נטל ידיו לחוד, ואחרי כן החזיק רבי משה בצלאל ידיו, ולמטה הימנו מרן הפני מנחם, ולמטה הימנו ר' בנימין אלתר, ומאן שהוא שפך את רביעית המים מלמעלה על ידיהם, כדי שכולם יטלו יחדיו, כדקיי"ל באורח חיים (סימן קס סעיף יג).

בדברות קודשו בסעודת היום הזכיר האמרי אמת את דברי הפיוט (יוצר ליום א' ד'ה ואקחה בראשון) 'בְּעִבּוֹת לְהַזְכִּיר תָּם חַיֵּי עַד קֵנָה', ואמר שיש מפרשים דקאי על יצחק אבינו, שזכה למעשים טובים וקנה לו עבד ב' העולמות, אולם לי נראה לפרש דקאי על יעקב אבינו שנקרא תם, וכדאיתא בגמרא (תענית ה:) דיעקב אבינו לא מת, וזה תם - חיי עד קנה.

מרן הפני מנחם זצללה"ה סיפר, ששמע ממרן הלב שמחה זצללה"ה או מאחד מאחיו האחרים, כי בעת שמרן האמרי אמת זצללה"ה הסתתר בווארשא בימי המלחמה מאימת הגרמנים ימ"ש, ביקשו החסידים להיכנס אליו להתברך בברכת יו"ט, וכשנשאל האמרי אמת על כך השיב בקיצור כדרכו בקודש 'לא תתחזו קמאי', על פי דברי הגמרא (ברכות לה:) שאמר רבא לרבנן במטותא מינייכו ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזו קמאי.

המקורבים ובני ביתו לשלומם של בנו יקירו מרן הבית ישראל.

מרן האמרי אמת ובני מרן הבית ישראל במארינבאד מימין לשמאל: ר' מאיר אלטר, ר"ט רוזנווסר, מרן האמרי אמת, ר"ש שדליבסקי ומאחוריו האדמו"ר רח"ג מפילק, מרן הבית ישראל, המשב"ק ר' דוד פריי

וסיפר אחיו מרן הפני מנחם זצלה"ה כי ביום א' פרשת נח כ"ה תשרי ת"ש, כאשר מרן האמרי אמת חלץ מעליו את התפילין דרבינו תם לאחר תפילת שחרית, היתה שאלתו הראשונה 'היכן הוא בני ר' ישראל, הגידו לי איפוא מה ארע לו', מרן הבית ישראל ניסה להרגיע ולהשקיט את רוחו של אביו הק' באמצעות שיחות שקיים עמו במכשיר הטלפון שבביתו, כשהוא מבטיחו נאמנה כי הוא חי וקיים והכל כשורה עמו, אולם מרן האמרי אמת לא נרגע מדבריו לחלוטין, ולא הועילו כל האמתלאות שנתן להיעלמו, עד שהוכרח הבית ישראל לבא לאביו הק' בעצמו¹.

שבת קודש י"ז תשרי, שבת חול המועד סוכות ת"ש

בליל שבת קודש, שבת חול המועד סוכות הסמוכה לב' ימי החג, סעד מרן האמרי אמת בסוכתו עם אחיו הרה"ק ר' משה בצלאל הי"ד ובני המשפחה, ולאחר הסעודה אמר לאחיו: 'קשה עלי פרידתכם, קשה לצאת מהסוכה', והוסיף ואמר: אצל יהודים מחשבה טובה מצטרפת למעשה (קידושין מ.), הן רצוננו לישון בסוכה אלא שבנסיבות הזמן נבצר הדבר מאתנו.

טו. פאר ישראל ח"א עמ' קנח.

מאיר הי"ד ומרן הבית ישראל זצלה"ה נאלצו ללכת עם הגרמנים לעבודת נקיון ברחובות העיר בעיצומו של יום טוב.

מרן האמרי אמת ישב כל אותה עת כשפניו אל הכותל ולא שמע את כל הרעש והמאומה שנוצרה, הרבנית ע"ה התייצבה בתווך והסתירה אותו מפני הרוצחים הגרמנים, אחד מהחיילים הגרמניים היכה אף אותה, אולם מרן האמרי אמת ניצל בנס כי לא הבחינו בו הרשעים.

ויסתר משה את פניו
מרן האמרי אמת מסתיר את פניו הק', שלהי חודש אב תרצ"ט בשוואנאניק

אחד מחשובי האברכים, החסיד ר' יעקב (יאנצ'ה) גפן ז"ל הי"ד, ניגש ברחוב אל מרן הבית ישראל, וביקש להוציא מידו את המטאטא ולעשות במקומו את מלאכת הנקיון, אולם מרן הבית ישראל סירב בתוקף ולא הניחו, אחד מקלגסי הנאצים נטפל אל הבית ישראל והתעלל בו קשות, ואף ניסה למרוט באכזריות חלק משערות זקנו, ולאחר כמה שעות שוחרר הבית ישראל מעבודתו אל ביתו ברחוב טווארדה 29 כאשר הוא חבול בפניו הק'².

בעקבות המעשה הנורא והאכזרי נאלץ מרן האמרי אמת לנדוד שוב, ולרדת להתגורר בקומה הראשונה באותו בנין ברחוב טווארדה 29, לדירה של גיסו מורינו הרה"ג ר' יצחק דוד בידערמאן זצ"ל הי"ד³.

מרן הבית ישראל זצלה"ה קיבל את יסוריו באהבה גמורה, וכיון שחפץ שלא לגרום עגמת נפש וצער לאביו הקדוש, נזהר בימים הבאים מלהיראות בפניו למרות שגר בעצמו באותו בנין ברחוב טווארדה 29, כדי שמרן האמרי אמת לא יבחין שהוא חבול בפניו, ועל כן חרד האמרי אמת לשלום בנו כל היום, והרבה פעמים שאל בדאגה רבה את

יג. פאר ישראל ח"א עמ' קנח.

יד. אדמו"ר גור עמ' קכח (מהדורת תשע"ה), ואור זרוע לצדיק ח"ב עמ' שעד.

יום ראשון י"ח תשרי, א' דחול המועד סוכות ת"ש

ביום ראשון א' דחול המועד סוכות התקיימה הלוייה הקדושים, הרה"ח מוה"ר ר' יצחק מאיר אלטר הי"ד חתנו של מרן האמרי אמת זצלה"ה, ושל המשב"ק המסור הרה"ח ר' בונם לעבל הי"ד, שהיה בן אחר בן להרה"ק ר' צבי הערש לעבל זצ"ל המכונה ר' הערש טאמשוב'ער, נאמן ביתו של מרן הרה"ק מקאצק זצלה"ה, והעבירו אותם למנוחת עולמים בבית החיים גענשא שבזוארשא. כבר בהשכמת הבוקר הורה האמרי אמת לכל מי שראה שיפרסמו בכל העיר על מועד ההלויה שתתקיים באותו יום, כדי שיבואו קהל רב ליקרא דשכביט¹.

מרן האמרי אמת שלח לשאול את גיסו וחותנו הרה"ג מוה"ר רבי יעקב מאיר בידערמאן זצ"ל כיצד יתנהגו בהלויה שבתוך המועד, והגריע"מ פסק שבני המשפחה הקרובים לא יצאו להלויה כיון שהעברת קבר בחול המועד מותרת רק בצינעא, ולזאת יקרא צנעא באם האבלים הקרובים לא ישתתפו בהלויה, ועל כן לא השתתפו הרה"ק ר' משה בצלאל זצוק"ל הי"ד ושאר הקרובים האבלים בהלויה².

במאמצים רבים צעד מרן האמרי אמת רחובות מספר אחרי הארונות בעודו חלוש וחולה והוא נתמך בשני צידי,

וכאשר
ההליכה
קשה
עליו
עד
מאד,
פסק
מלכת
וציווה
על
המלווים
הרבים
להמשיך
בדרכם,
כאשר
האמרי
אמת
עומד
זמן
רב
ומסתכל
אחרי
מסע
ההלויה
עד

מצבת קברו של מוה"ר ר' יצחק מאיר אלטר, ומצבת זקנו מוה"ר ר' שמעון חיים אלטר

שנושאי המיטה נעלמו מעינינו³.

בהגיע ההלוויה לבית העלמין גענשא, נטמן הרה"ח מוה"ר ר' יצחק מאיר אלטר הי"ד סמוך לקבר זקנו הרה"ח מוה"ר ר' שמעון חיים אלטר זצ"ל, אחיו של מרן השפת אמת זצלה"ה, וחותרו של אביו הרה"ק ר' משה בצלאל הי"ד, סמוך ונראה לאוהל הרה"ק רבי יעקב אריה גוטרמאן זצוק"ל האדמו"ר הזקן מראדזימין.

משחלפו ימי חג הסוכות בהם אסור להתאבל על פי דין, נפל הרה"ק ר' משה בצלאל הי"ד למשכב, והתעלף מרוב יגון וצעד על האסון הגדול בפטירת בנו יקירו, ונזקק לטיפול רפואי⁴.

יום שני י"ט תשרי, ב' דחול המועד סוכות ת"ש

מורינו הרה"ח ר' פינטשע אלטר הי"ד, בנו של הרה"ח מוה"ר ר' יצחק מאיר אלטר הי"ד, שהיה באותה תקופה בכפר מיכאלין הסמוך לזוארשא, ולא ידע כלל על הסתלקות אביו הי"ד בפרוס חג הסוכות, ורק כאשר הגיע ביום ב' דחול המועד סוכות לזוארשא נודע לו מהאסון הגדול שקרה במשפחתו, ועל כן ישב שבעה כדן רק ממחרת שבת בראשית הסמוכה לשמחת תורה, מיום א' נח כ"ה תשרי ת"ש⁵.

משמאל לימין: ר' פינטשע אלטר, מרן האמרי אמת, הרה"ק ר' משה בצלאל בימין התמונה, מרן הפני מנחם, ומאחוריו גיסו הרי"מ אלטר והחסיד ר' יוסף כ"ץ

יח. אמרי אמת ליקוטים עמ' 242 ד"ה ביום א', ואור זרוע לצדיק ח"ב עמ' שעה.

יט. שם ושארית להרמ"ב אלטר, עמ' קי.

כ. מזכרונות אחיו מורנו הרה"ח ר' בנימין מנחם אלטר ז"ל.

טז. אמרי אמת ליקוטים עמ' 242 ד"ה ביום א'.

יז. שם ושארית להגר"מ בידרמן, עמ' תלא.

תרנא סעי' יב) דאם נטל את הד' מינים בזה אחר זה יצא, ונטל האמרי אמת את ההדס המהודר בידו ובירך עליו ברכת 'על נטילת עץ עבות' (עיי"ש במשנ"ב סקנ"ו), כיון שהיו מונחים בסמוך לפניו שאר הג' מינים, והחזיר מיד לידי הגרי"ד את ההדס המהודר, בצירוף ברכת יישר כוח לאביו ולשלוחו על שזיכו אותו במצות ד' מינים למהדרין.

הגרי"ד מבריסק שהביט במתרחש, נענה ואמר למרן האמרי אמת שאינו ממחר ללכת לדרכו עד כדי כך, שהרי אביו לקח בחשבון שהדרך הלך וחזור במצב זה תקח זמן רב, ולמעשה חפץ ה' בידו הצליח והדרך לכאן לא ארכה לו זמן רב. למשמע דבריו שאל אותו מרן האמרי אמת האם יכול להמתין עד לאחר קריאת התורה כי ברצונו לכבדו בעליית לוי, ואכן נשאר הגרי"ד והמתין, ואגדו את ההדס בלולבו של מרן האמרי אמת לאמירת ההלל וההושענות, ובקריאת התורה של נתכבד הגרי"ד ועלה לתורה ללוי.

לימים כשיספר הגרי"ד סולובייציק את העובדא דלעיל, ציין שהתפעל מאד ממעשה רב של מרן האמרי אמת, שלמרות שאין זה לכתחילה ליטול ולברך על הד' מינים בזה אחר זה, וישנם שיטות שונות בהאי דינא דנטלן בזה אחר זה יצא, מכל מקום על מנת שלא לעכב אחרים, נזדרז האמרי אמת ועשה מעשה רב, דבר המעיד על אצילות מידותיו הנפלאים.^{כא}

מימין הגרי"ד סולובייציק ראש ישיבת בריסק, משמאל הגרמ"ש שפירא ראש ישיבת באר יעקב

כא. עובדות והנהגות לבית בריסק ח"ג עמ' ז, וממה שסיפר מרן הפני מנחם זצללה"ה בשבת חול המועד סוכות תשנ"ד בסעודה שלישית בקו"פ.

באותה עת שהה בווארשא הגרי"ז סולובייציק זצ"ל גאב"ד בריסק שברח מאימת המלחמה לעיר הבירה ווארשא, הבריסק'ער רב זצ"ל היה בידידות רבה עם מרן האמרי אמת, ואף שהו יחדיו בשצוואניץ במעון הקיץ בחודש אלול תרצ"ט, והגיעה השמועה לרבה של בריסק, שבידי מרן האמרי אמת שנודע כמדקדק במצות ובפרט במצות ארבעה מינים, נמצאים רק שלשה הדסים שאינם מהודרים, ואילו בידי הרב מבריסק היה הדס אחד שלם כשר ומהודר, והיה עז חפצו של הרב מבריסק לשלוח את ההדס המהודר אל מרן האמרי אמת זצללה"ה כדי שיטול אותו ויברך עליו, ועל כן שלח הרב מבריסק את ההדס המהודר בידי בנו הבכור הגרי"ד סולובייציק זצ"ל ראש ישיבת בריסק לביתו של מרן האמרי אמת, למרות הסכנה המרובה שהיתה כרוכה בכך בימים אלו.

הגרי"ז סולובייציק בנאות דשא בקרעניץ מימין לשמאל: הגרי"ז סולובייציק מבריסק, הגאון רבי מנחם זעמבא מווארשא, הגרי"ד סולובייציק

הגרי"ד מבריסק הגיע לדירת האמרי אמת בהפסקה שקודם אמירת ההלל כשההדס המהודר באמתחתו, ונכנס לחדרו של מרן האמרי אמת ואמר 'שהוא בא בשליחותו של אביו הרב מבריסק עם הדס כשר ומהודר', למשמע דברי השליח עלתה על פניו הק' נהרה של שמחה, ומיד בתוך כדי דיבור נענה האמרי אמת ואמר הלא קיי"ל (או"ח

פניני הלכה ומנהג חג הסוכות תשפ"ב

הרב ר' יעקב חיים ברוך אברמוביץ שליט"א

הלכות חג הסוכות

ובשורת רב פעלים או"ח סי' לד כתב דמעבב לדינא.

הלכות ערב סוכות

- המדליקים בשמן זית ומשתמשים בפתיל צף, צריכים להזהר ביו"ט שלא לנקב או להרחיב את הנקב שבפתיל הצף, כי יש בזה משום תיקון מנא ומשום עשיית נקב (שש"כ החדש פי"ג סעיף כד), ולכן מהראוי להכינם מערב יו"ט לצורך ב' הימים.

הלכות איגוד ארבעת המינים

- באופן איגוד הלולב ומיניו יש ב' מנהגים, יש הנוהגים לקחת קוישלעך רגילים שיש בהם ב' פתחים ומניחים ג' הדסים בצד ימין וב' ערבות בצד שמאל, ורבותינו הק' נהגו לאגוד הלולב כמנהג האר"י, ועל כן לוקחים קוישלעך שיש בהם ג' פתחים חוץ מהלולב כזה ⁰.
- את הלולב ומיניו אוגדים ע"י חמש קשרים, דהיינו טבעת אחת שאוגד בה את הלולב וההדסים והערבות למטה מהקוישלעך, שתי טבעות נוספים בראש הלולב, ועוד ב' קשרים, למנהגינו הם הקוישלעך שבהם אוגדים את הלולב עם ההדסים והערבות, ולמנהג העולם קושרים הקוישלעך ללולב ע"י ב' טבעות.
- אין לקשור טבעות בטפח העליון של 'שדרת' הלולב (3.15 אינטש, 8 ס"מ), כדי שיוכל לכססם היטב בהעליון, ולא מספיק שטפח העליון של העלים פתוח ואינו מקושר

(ע"י שו"ע הרב סי' תרנ"א סעי' יא, וע"ע במשנ"ב תרנא סקי"ד).

- נכון להרבות בנתינת צדקה בערב חג הסוכות כדאי' בסה"ק, ונרמז בזה דג' רגלים בשנה כנגד ג' עמודי העולם תורה עבודה וגמילות חסדים, פסח הוא עמוד העבודה, שבועות הוא עמוד התורה, וסוכות הוא עמוד גמילות חסדים.

- יש להכין עבור בני ביתו הגדולים מספיק בגדים ללבוש בימי החג כי אסור לכבס בחול המועד, אבל מותר לגהץ את הבגדים בחול המועד, ומי שצריך לכבס בגדים לקטנים יעשה שאלת חכם האם מותר.

- מרן הבית ישראל זצללה"ה היה רגיל להזכיר מש"כ בספר לקט יושר (חלק א אורח חיים, עמ' קמד, ענין א) מתלמיד בעל תרומת הדשן, שהקפיד שלא לישון בערב סוכות כדי שיוכל לישון בלילה בסוכה לתיאבון.

- בערב יו"ט ראוי להתנות ולומר בפיו שאינו בודל מנויי הסוכה כל בין השמשות של שמונת ימי החג, ואם לא התנה הרי הוקצו לצורך מצותם, ואסור לטלטלם בשבת ויו"ט כדין מוקצה מחמת גופו, וכן אסור להנות מהם כגון לאוכלם ולהשתמש בהם כל שמונת ימי החג.

- הרבה פעמים שכיח שבערב סוכות יורדים גשמים וסוגרים את המכסה שמעל הסכך, ויש לפותחו קודם כניסת היו"ט, כדי שהסוכה תהיה כשרה מיד בהתקדש החג בתחילת הלילה (וע"י מטה אפרים תרכ"ה סעי' יט).

פת כשיעור כביצה, ויברך אקב"ו לישב בסוכה (ש"ע הרב תרל"ט סעיף יח). [נכתב במשנה ברורה (תרל"ט סקל"ה), שאם אחר כך פסקו הגשמים, אפילו אם כבר בירך ברכת המזון, נכון להחמיר ולאכול עוד הפעם מעט יותר מכביצה בסוכה ולברך לישב בסוכה, כדי לצאת דעת הפוסקים דס"ל דאינו יוצא יד"ח במה שאכל בשעה שירדו הגשמים].

• ירדו גשמים בליל ב' דיו"ט, יקדש בביתו ויאכל הסעודה בביתו, וסגי במה שיאכל בסוכה כזית פת בסוף הסעודה, ולא יברך לישב בסוכה, ואם אחר כך פסקו הגשמים, צריך לאכול עוד הפעם מעט יותר מכביצה בסוכה ולברך לישב בסוכה (משנ"ב תרל"ט סקל"ו).

• שכח לומר יעלה ויבוא בברכת המזון בסעודות יו"ט צריך לחזור ולברך, ואם נזכר קודם שהתחיל ברכת הטוב והמטיב, אומר בא"י אמ"ה שנתן ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה את יום חג הסוכות הזה, בא"י מקדש ישראל והזמנים.

הלכות ודיני נטילת לולב

• ביום א' דחג הסוכות אין לברך רק על ארבעת המינים שהם שלו כמ"ש ולקחתם לכם, ולכך צריך לתת הלולב לבני ביתו הגדולים במתנה על מנת להחזיר, אבל בלי ידיעתו אינם יכולים לברך על לולבו.

• קטנים, דינם מדאורייתא שקונים אבל אינם יכולים להקנות, ולכך יש הרבה שקונים ד' מינים כדי שיברכו הקטנים עליהם. ואם מברכים הקטנים על לולבו, יש להקפיד שקודם יברכו בני ביתו הגדולים וגם הנשים על לולבו, ורק אחר כך יקנה הלולב לבני ביתו הקטנים, ומי שיש לו כמה בנים קטנים יתן לגדול גדול קודם.

• בחוץ לארץ אף ביום ב' דסוכות אין לברך רק על ארבעת המינים שלו (משנ"ב סי' תרנ"ח סקכ"ג, ובה"ל סי' תרמ"ט ד"ה פסולי), דכל הפסולים ביו"ט ראשון אין לברך עליהם ביו"ט שני, ולפיכך לא מועיל העצה שכתבנו לעיל שביום א' דסוכות יברכו בניו הקטנים אחרי שברכו בני ביתו הגדולים, כי לא יוכל לברך ביום ב' על לולבו שזכו בו בניו הקטנים, ולפיכך מצוה מן המובחר לקנות ד' מינים אפי' פשוטים כדי לתת לבניו הקטנים לברך עליהם ביום הראשון, וכן הורה הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (אגרות משה ח"ג סי' צה).

• ואם אין בידו אלא הלולב שלו, נחלקו הפוסקים בזה, יש שכתבו שלא יקנה להם כלל לולבו ביום הראשון, ויוצא ידי חובת מצות חינוך אף בלולב שאול, ויש שכתבו שאינו יוצא ידי חובתו בזה, ולכך צריך להקנות להם ביום

כשאוגדים ההדסים והערבות עם הלולב צריך להקפיד שההדסים והערבות יסתיימו לפני הטפח האחרון של 'שדרת' הלולב (3.15 אינש, 8 ס"מ), ולא סגי בטפח האחרון של העלים, ועל פי קבלה צריך להקפיד שיהיו ההדסים גבוהים מעט מהערבות.

• את הטבעות צריך לקשור בעלי הלולב קשר ע"ג קשר כדי שיהיה קשר של קיימא, וכמ"ש במשנה ברורה (תרנ"א סק"א).

• טוב להתנות שהעלים שאינו צריך אותם לשיעור ד' טפחים אינו מקצה אותם למצוותם, כדי שיוכל לקחת העלים הללו לאגידת ההושענות בהושענא רבא.

• במחזורים נדפס יהי רצון שנוהגים לאמרו בשעה שאוגדים את הלולב.

הלכות לילי יו"ט דסוכות

• לכתחילה יש להדליק נרות יו"ט בסוכה ולברך ברכת להדליק נר של יו"ט ושהחיינו, ובסוכות הקטנות יש להדליק בסוכה ואחר כך להכניסם לתוך הבית.

• בברכת שהחיינו בקידוש ליל יו"ט צריך המקדש לכוון בברכה זו, על היום טוב, על הקמת הסוכה ועל מצות הישיבה בסוכה שבעת ימים, ועל מצות אכילת פת בסוכה בליל יו"ט.

• מצות עשה מדאורייתא לאכול בליל יו"ט כזית פת בסוכה, ונכון לאכול יותר מכביצה פת (משנ"ב תרל"ט סקכ"ב), וצריך לאכול הכביצה בתוך כדי אכילת פרס (אלף למטה תרכ"ה סקפ"ו) דהיינו תוך 4 דקות, ולכן יאכל את הפת לבדו בלא שום דבר עמו כגון דגים ושאר דברים הבאים ללפת את הפת.

• קודם האכילה יש לכוון לקיים מצוה עשה שציונו השי"ת לאכול בסוכה בלילה הראשון, ולדעת כמה מגדולי הפוסקים יש לכוון גם את טעם המצוה, שצונו הקב"ה לישב בסוכה זכר ליציאת מצרים, וזכר לענני הכבוד שהקיפן השי"ת להגין עליהם מהשרב והשמש (משנ"ב תרכ"ה סק"א).

• קטן כבן ה' - ו' שנים (לפי חורפיה) יש לחנכו במצוה זו (תר"מ סעי' ב), ונשים פטורים ממצוה זו, אבל אם הם רוצים יכולים לאכול בסוכה ולברך ברכת אקב"ו לישב בסוכה, ויש שנוהגים שאין הנשים אוכלות בסוכה.

• ירדו גשמים בליל א' דיו"ט, ימתין שיפסקו הגשמים עד ב' שעות (משנ"ב תרל"ט סקל"ה), ואם לא פסקו יקדש בסוכה ויאכל

הראשון בתנאי דלקמן, 'שאם היום יו"ט ולמחר הוא חול הרי הוא לך במתנה, ואם לאו אינה מתנה', ויש לדקדק בנוסח התנאי דוקא כמו שכתבנו.

- אם הקטן נטל את הלולב שלא מדעת אביו יכול הגדול לברך על הלולב, כיון דאין הקטן זוכה בלולב שלא מדעת אביו.

- יש שנוהגים לברך לפני התפילה, ויש שנוהגים לברך קודם אמירת ההלל.

- מותר לשתות תה או קפה לפני נטילת הלולב, ואע"פ שנהגו הנשים ליטול לולב, מ"מ יכולות לטעום ולשתות קודם נטילת לולב.

- ראוי לבדוק כל יום קודם שנוטל הלולב אם לא נפסלו ההדסים או הערבות מחמת שיבשו או נשרו העלים, ובפרט לקראת סוף ימי החג.

- את הלולב מחזיקים ביד ימין והאתרוג ביד שמאל, ואיטר יד מחזיק הלולב ביד שמאל והאתרוג ביד ימין, וגם בשעת אמירת ההושענות צריך להחזיק את הלולב ביד ימין ואת האתרוג ביד שמאל, וכמ"ש במשנ"ב (תרגא סקט"ו).

- בשעת הנענועים, לא סגי במה שמוליך ומביא את הלולב ומנענע בגמר ההולכה וההבאה, אלא צריך גם לכסס בעלים בשעת ההולכה ובשעת ההבאה, וכמ"ש במשנ"ב

(תרגא סקמ"ד).

הלכות יום א' דסוכות

- בכל ימי החג שגומרים בהם את ההלל, מותר להפסיק באמצע הלל רק לדברים שמותר להפסיק באמצע קריאת שמע, דהיינו אמן יהא שמיה רבה ואמן של דאמירן בעלמא, ואמן של ברכת האל הקדוש, ובקדושה מותר לומר קדוש, ברוך, וימלוך ה', ובמודים משתחוה ואומר מודים אנחנו לך.

- בשעת פתיחת הארון ביו"ט אומרים י"ג מדות, והטעם לפי שבפסח נידונין על התבואה ובעצרת על פירות האילן ובחג על המים, לכן אנו אומרים י"ג מדות של רחמים שיזכור אותנו לטוב.

- בקידוש ביו"ט בבוקר, אם נוטל ידיו מיד לסעודה יברך לישב בסוכה לפני אכילת הפת, ואם אוכל מזונות בקידוש יברך לישב בסוכה לפני שתיית היין, ואותם שנוהגים שלא לברך לישב בסוכה על אכילת מזונות, יברכו לפני

אכילת הפת.

- נחלקו האחרונים האם מותר להוציא ביו"ט מהמקרר אוכל קפוא על מנת שימס ויהיה ראוי לאכילה בליל יו"ט שני, דבשמירת שבת כהלכתה (פ"י הלכה י, ובהערות אות כז) כתב דהגרש"ז אויערבאך זצ"ל נטה להחמיר דאסור משום הכנה, אמנם בשבט הקהתי (ח"א סי' קנח אות ה) כתב להדיא דמותר, וכן דעת עוד פוסקים.

- אסור לעשות שום הכנה לצורך יו"ט שני כגון בישול, הדחת כלים, סידור השולחן וכיו"ב, ורק משעת צאת הכוכבים של ליל יו"ט שני מותר.

- שירי הנרות והברזלים שנשארים בתוך הכוסיות, כיון שאינם ראויים לשימוש חוזר הם מוקצה ואסור לטלטלם, אבל מותר לרוקנם ולהשליכם לצורך הדלקת נר אחר במקומו, אבל פחיות של נר ופתילות של שמן הראויים לשימוש חוזר אינם מוקצה.

- אותם המדליקים בשמן צריכים להחליף הפתילות בליל יו"ט שני כיון שיש בזה חשש של מכין מיו"ט ליו"ט, חוץ אם הדליקם מערב יו"ט. וכמו כן יש להזהר שלא להדביק את הנרות ע"י חימוםם באש.

הלכות ישיבה בסוכה

- בכל ימי החג כשיושב בסוכה יש לכוון לקיים מצות עשה שציונו השי"ת לישב בסוכה שבעת ימים, ולדעת כמה מגדולי הפוסקים יש לכוון גם את טעם המצוה, שצונו הקב"ה לישב בסוכה זכר ליציאת מצרים, וזכר לענני הכבד שהקיפן השי"ת להגין עליהם מהשרב והשמש (משנ"ב תרכ"ה סק"א).

- הנוטל ידיו לסעודה ואוכל פת יותר מכביצה מברך אקב"ו לישב בסוכה, והרבה נוהגים לברך גם כשאוכלים יותר מכביצה מזונות או תבשיל מה' מיני דגן, ודוקא כשאוכל בדרך קביעות ולא בחטיפה בעלמא, אבל על שתיית יין ואכילת שאר דברים אין מברכים.

- היוצא באמצע סעודתו מסוכתו והולך לאכול בסוכה אחרת, נחלקו הפוסקים אם צריך לחזור ולברך, ומספק לא יברך.

- האוכל סעודתו בסוכה, ואח"כ נשאר בסוכה ללמוד או לישון וכיו"ב עד זמן הסעודה השניה אינו חוזר ומברך לישב בסוכה, אבל אם יצא חוץ לסוכה ושהה קצת

ב. רבוחינו הק' החמירו שלא לאכול מזונות בסוכה, כדי שלא להיכנס לספק ברכת לישב בסוכה.

א. א"ח סימן תפח סעיף א', ועי' מש"כ במשנ"ב סימן סו סק"ב.

ביציאתו, כגון שהלך לבית הכנסת להתפלל או שיצא לעשות עסקיו, צריך לחזור ולברך (משנ"ב תרל"ט סקמ"ז).

נשים פטורות ממצות סוכה, ואם רצו יכולים לאכול בסוכה ולברך אקב"ו לישב בסוכה, ויש שנוהגים שאין נשים אוכלות בסוכה.

קטן כבן ה' – ו' שנים (לפי חורפיה) חייב בסוכה כדי לחנכו במצות.

מנהגינו להיזהר מאד שלא לאכול ולשתות שום דבר חוץ מהסוכה, וידוע שכ"ק האמרי אמת זצלה"ה בעת היותו בווארשא בחג הסוכות ת"ש, בעת תחילת מלחמת העולם השנייה, שלח לפרסם בשמו שאף בימי המלחמה ימשיכו להקפיד שלא לברך אפי' ברכת שהכל על המים חוץ לסוכה, וכמ"ש הרמב"ם (פ"ו ה"ז) דהרי זה משובח.

מי שיש לו גגון עם צירים העשוי לפתוח ולסגור, מותר לו לפותחו ולסגורו בשבת ויו"ט מפני הגשמים, ואם אין לו גגון וירדו גשמים, יכול לפרוס מחצלת או נילון מעל גבי הסכך או בתוך טפח (3.15 אינש, 8 ס"מ) הסמוך לסכך מלמעלה ואין בזה משום איסור עשיית אהל, וכמו כן יכול לפרוס המחצלת או הניילון מתחת הסכך אם יש פחות מג' טפחים (9.45 אינש, 24 ס"מ) מהסכך למחצלת או הניילון.

כשיורדים גשמים כשיעור שפטור מסוכה, יכול לאכול חוץ לסוכה, אבל אם רואה שהולך לרדת גשמים עדיין אינו פטור מהסוכה.

בד"א שראוי לצאת מהסוכה לביתו כשאין לו גגון מע"ג הסכך, אבל כשיש לו גגון מעץ שאינו מקבל טומאה נכון להמשיך לשבת בסוכה כיון שמדאורייתא הוי סוכה כשרה, ואפילו כשיש לו גגון מברזל ופלסטיק וכיו"ב נהגו לאכול ולישון בסוכה, לא מיבעיא אם הגגון סמוך לסכך ד' טפחים (12.6 אינש) ד"א דמדאורייתא הוי סוכה כשרה (עי' חלקת יואב סי' כח), אלא אפילו באופן שפסול אף מדאורייתא, משום חובת הקודש לא יצא כיון שהסוכה הוא מקום קיום המצוה.

הלכות ימי חול המועד

החליף בתפילת מוסף באמירת הקרבנות של יום בחבירו, אם נזכר קודם שחתם ברוך אתה ה' יחזור ויאמר את פסוקי הקרבנות של היום, ואם נזכר לאחר שאמר ה' בחתימת הברכה, אין צריך לחזור (מנחת יצחק ח"ח סימן מט, שבט הלוי ח"ד סימן סג).

מצוה לכתחילה לקבוע סעודה על פת, סעודה אחת ביום וסעודה אחת בלילה, כדי לאכול י"ד סעודות בסוכה. ואין שמחה אלא ביין, ולכך צריך לשתות בכל יום רביעית יין משום מצות ושמחת בחגך, ומי שקשה לו לשתות רביעית יין יכול לצאת יד"ח בשתיית רביעית מיץ ענבים.

מי ששכח לומר יעלה ויבוא בתפילות חול המועד, אם נזכר עד שלא סיים תפילתו חוזר ומתפלל מברכת רצה, ואם סיים תפילתו חוזר לראש התפילה.

מי ששכח לומר יעלה ויבוא בסעודות שאוכלים בחול המועד וכן בשבת חול המועד, אין צריך לחזור ולברך, ואם נזכר קודם שהתחיל ברכת הטוב והמטיב אומר בא"י אמ"ה שנתן מועדים טובים לעמו ישראל לישון ולשמחה.

בברכת המזון אומרים הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת, ויש שמוסיפים ואומרים אף בחול המועד הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו טוב.

לא ניתנו המועדות לישראל אלא כדי שיתעסקו בתורה, ונכון להרבות בלימוד התורה בימי חול המועד.

אין ליטול ציפורנים בחול המועד, ויש שכתבו שמי שרגיל ליטול בכל ערב שבת וערב יו"ט ורוצה ליטול ציפורני ידיו יש לו על מי לסמוך.

אין לצחצח נעלים בחול המועד, מלבד כשנתלכלכו נעליו ואין לו נעלים אחרות ואין כבוד המועד לילך כן, ומ"מ מותר לנקות בלי משחה במברשת או במטלית יבשה.

הלכות שבת חול המועד

בערב ש"ק אין אומרים הודו לה' בתפילת מנחה, וקבלת שבת מתחילין ממזמור לדוד, ואומרים בלכה דודי רק שמור וזכור, לקראת כלה, ימין ושמאל ובואי בשלום. ובתפילת מעריב אין אומרים כגוונא ואין אומרים מזמור לדוד.

למנהגינו אין אומרים שלום עליכם ואין מזמרים זמירות האר"י בכל הסעודות.

בקידוש בשבת בבוקר, אם נוטל ידיו מיד לאכילה יברך לישב בסוכה לפני אכילת הפת, ואם אוכל מזונות יברך לישב בסוכה לפני שתיית היין, ואותם שנוהגים שלא לברך לישב בסוכה על אכילת מזונות, יברכו לפני אכילת הפת.

ארבעת המינים הם מוקצה בשבת חול המועד ואסור

לטלטלם.

- נחלקו הפוסקים (באר היטב סי' תצא ופרמ"ג שם, ואליה רבה סי' תצ) אם יש לומר פסוקי ויתן לך במוצאי שבת חול המועד, ומנהגנו שלא לומר משום דחול המועד הוא כיום טוב.

הלכות הושענא רבא

- נוהגים להכין ולאגוד ערבות עבור כל בני הבית וגם עבור הקטנים והקטנות, ויכול ליקח מהעלים של לולבו אם שדרת הלולב ארוכה יותר מד' טפחים, כי מסתמא לא

הוקצה למצותו רק שיעור ד' טפחים הנצרך לשיעור הלולב.

- לפני אמירת ההלל מוציאים את הטבעת העליונה שבלולב, כדי שיכולו לנענע ולכסכם היטב.
- בשעת חביטת הערבות נכון לאחוז בגף הערבות ולא במקום הקשירה.
- קודם כניסת היו"ט ראוי לפשפש ולבדוק בכיסים ולהוציא את המעות וכיו"ב חפצי המוקצה שמונחים בבגדיו בחולו של מועד.

הלכות שמיני עצרת ושמחת תורה

יו"ט שני כיון שיש בזה חשש של מכין מיו"ט ליו"ט, חוץ אם הדליקם מעיו"ט. וכמו"כ יש להיזהר שלא להדביק את הנרות ע"י חימוםם באש.

הלכות שמחת תורה

- אין לתת לילדים קודם גיל בר מצוה להחזיק ספר תורה בשעת ההקפות אלא א"כ גדול מחזיק עמהם משום כבוד התורה, ונוהגים שאף בחורים מתחת לגיל ט"ו אינם מחזיקים בספר תורה לבדם.
- אין לתת עליה לספר תורה לילדים קטנים אלא א"כ יודעים לקרוא בספר תורה או עכ"פ להקשיב לקריאת הבעל קורא, אך אפשר לצרפם לגדולים מהם שיאמרו ביחד את הברכה.
- למנהגינו שמתירים לשתות בשבתות השנה בהפסקה שבין שחרית לקריאת התורה ומוסף ללא קידוש, משום דנקטינן שעיקר זמן קידוש אחר תפילת המוספין, אם עושים קידוש בשמחת תורה לפני תפילת מוסף, יש לחזור ולעשות קידוש אחר תפילת המוספין.
- במקום שעולה אחד לחתן תורה ואחר לחתן בראשית, קוראים לחתן תורה בספר תורה אחר ולחתן בראשית בספר תורה שני, ובספר התורה השלישי קורים למפטיר, ובמקום שעולה אחד לחתן תורה ולחתן בראשית, קוראים בספר תורה אחד לחתן תורה ולחתן בראשית וגוללים את הספר מוזאת הברכה לבראשית, ובספר התורה השני קורים למפטיר.

הלכות שמיני עצרת

- מרן הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זצללה"ה הזהיר את החסידים שביום שמיני עצרת יתפללו במנין עם הציבור, ובזה יתוקנו כל התפילות שהתפללו ביחידות במשך כל ימות השנה.
- מנהגינו בחו"ל לעשות קידוש בסוכה בשמיני עצרת ביום, ואז נפרדים מהסוכה, אבל את סעודות היום טוב אוכלים בתוך הבית.
- מי ששכח לומר בתפילת מנחה דשמיני עצרת או בשאר התפילות משיב הרוח ומוריד הגשם ואמר מוריד הטל, אין מחזירין אותו.
- אסור לעשות שום הכנה לצורך שמחת תורה כגון בישול, הדחת כלים, סידור השולחן וכיו"ב, ורק משעת צאת הכוכבים של ליל שמחת תורה מותר, ודוקא לאחר שאמר ברוך המבדיל בין קודש לקודש.
- שירי הנרות והברזלים שנשארים בתוך הכוסיות, כיון שאינם ראויים לשימוש חוזר הם מוקצה ואסור לטלטלם, אבל מותר לרוקנם ולהשליכם לצורך הדלקת נר אחר במקומו, אבל פחיות של נר ופתילות של שמן הראויים לשימוש חוזר אינם מוקצה.
- אותם המדליקים בשמן צריכים להחליף הפתילות בליל

ג. אצל מרן האמרי אמת זצללה"ה, אירע בא' מהשנים שערך את השולחן לסעודות היום גם בסוכה, אבל בדרך כלל היה עורך את הקידוש בסוכה, ולאחר מכאן ערך את השולחן בהיכל הבית מדרש.

וַיַּעַל אֱלִיהוּ בַּסֶּעֱרָה הַשְּׁמַיִם

לזכרו של ראש הכולל הנערץ

הגאון החסיד הרב אליהו פישר זצ"ל

נלב"ע בש"ק פרשת כי תבא כ' אלול תשפ"א

שמחה בונים מרקסון

כִּי אִמְרָתָהּ חִתְנִי

בבואנו לשרטט קווים לזכרו של האי גברא רבא ויקירא, שומה עלינו להקדים, כי לא נתיימר בזאת להקיף את דמותו התמירה של איש האשכולות, אך ננסה בשורות ספורות לגעת נגיעה קלה בדרכיו המאירות ובהשפעתו לדורות. מה גם שעקב הזמן הקצר העומד לרשותנו, מחד, והתהלכו בצדי דרכים בהצנע לכת, מאידך, קשה עד בלתי אפשרי לתמצת עלי גיליון עשרות שנות חיים מְפַפִּים תורה ויראה. ואי"ה עוד חזון למועד להרחיב עליו ועל פעליו הברוכים למען הכלל והפרט.

ר' אליהו. עצם הזכרת שמו מעוררת אצל מאות ואלפי תלמידיו ומעריציו בארץ ובחו"ל, זכרונות מלאי רגש, מאותו חסיד שניחן בדעת זקנים כשל דורות קדומים וחסיד קמאי. יהודי שכל כולו שקוע בד' אמות של תורה ועבודה, חסידות והתבטלות מוחלטת לרצון צדיק.

מסר נפשו בשליחותו

לפני קרוב ל-50 שנה, בשנת תשל"ג, כאשר היה ר' אליהו אברך כולל השקוע באוהלה של תורה, קראו כ"ק הרבי ה' בית ישראל זצלה"הע וביקשו לנדוד לארה"ב המרוחקת ולשמש שם כראש כולל ולהרבות תורה וקדושה. ומאז, במשך 45 שנה עסק יומם ולילה בשליחות קודש זו. בבהירות שאין כמותה העביר את ההשקפה הצרופה של רבותינו הקדושים, וכך בנה דורות על גבי דורות של יהודים חסידים ועובדי ה'. תוך כדי מסירת שיעורים בתורה ובחסידות במתיבתא 'בית ישראל' ובכולל האברכים דחסידי גור, היה מכניס בלבות השומעים מיזוג של 'שארפקייט' יחד עם 'געשמאק' בתורה ובתפילה,

בעבודת ה' ובחגים ובמועדים. בפרט בסעודת יומא דהילולא של הרבי ה'בית ישראל', או אז נהפך כל כולו לאש להבה, ודיבר בהתלהבות גדולה על ההזדרכות שהודרך מה'בית ישראל', ועל היידישקייט והקדושה שהכניס בבתי ישראל. תלמידיו מספרים על התועלת העצומה שקיבלו ממנו בלימוד התורה, בהשקפה נכונה ובחסידות.

חביבה היתה עליו האימרה הבאה: חז"ל אומרים "כי עליך הורגנו כל היום" - זו מילה. מקובל לפרש שבני ישראל מסרו נפשם על מצוה זו, אך עדיין צריך ביאור מהו "כל היום". ולפי שו"ת מהר"ח אור זרוע (סי' י"א וסי' קפ"ג) המוכיח מדברי הגמרא (מנחות מ"ג:) שכל מי שהוא נימול הרי הוא מקיים מצות מילה בכל רגע. יבואר שהנסיגות והקשיים בקדושה וטהרה, עליהם אנו נהרגים כל היום, כי הם נסיגות תמידיות, ופעמים שצריך למסור עליהם את הנפש.

אמנם משרות אלו של 'ראש כולל' ו'מדריך' היו תפקידיו הרשמיים, אך מלבד זאת כמעט ולא היה דבר שלא היה מעורב בו. במשך עשרות שנים, בד בבד הם הפצת תורה וחסידות למאות תלמידיו, עסק גם באין-ספור פעולות חסד ועסקנות ציבורית והיה בעל חסד עצום. ועל כך יעיד הסיפור הבא: אחד מבני משפחתו של ר' אליה סבל מבעיה רפואית כלשהי, הלך אפוא ר' אליה להזכירו אצל ידידו משכבר הימים, הרה"ק ר' נפתלי צבי מבאבוב זי"ע. היה זה בערך בשנת תש"ס, תקופה קצרה לאחר תחילת הנהגתו [בחיי אביו עסק הרה"ק מבאבוב בעסקנות ציבורית עבור צרכי הכלל והפרט]. אמר לו הרה"ק מבאבוב: ר' אליה, הבה נתחיל לחשבן כמה חסדים ועסקנות עשינו יחדיו עבור אחינו בני ישראל באמריקה במשך השלושים השנים

האחרונות, ונקדיש את כל אותם זכויות עבור רפואתו השלמה. עד ראייה שנכח במקום סיפר לאחר מכן, כי כאשר הוא שמע את מעשי החסד וסכומי הצדקה, הוא פשוט יצא מכליו לנוכח השתוממותו מהסכומים הכבירים. ואת כל זאת עשה ר' אליה בהצנע לכת הרחק מעין רואים. לא פעם גם היה מסייע לאנשים שבאו מארץ ישראל לחו"ל לאסוף כסף עבור מטרות שונות והיה הולך עמם לסייע להם באיסוף הכספים, זאת למרות שכל העול הגשמי והרוחני של הכולל היה מונח על כתפיו.

למרות שידע את מעמדו העצום בקרב הציבור החרדי בארה"ב, היה ענוותן ושפל ברך, תמיד זכר שהוא שליח של רבותינו, והיה עבד לעובדי ה'. במשך עשרות שנותיו בגולה, לא טבע באוויר ארץ העמים, ואף את שפת המדינה לא ידע כי אם מילים בודדות שהוכרח להכירם. קירות ביתו היו מעוטרים בספרים, ומלבדם לא חפץ במאומה.

לעשות רצון צדיק

סיפר אחד מתלמידיו ששימשו בשנותיו האחרונות, בכל יום היה מניח לו תפילין, ומאחר והתקשה לעשות לו את הקשר של היו"ד ברצועה של התפילין, החליט לוותר על כך. אך הוא ר' אליה מתעקש, הוא לא הסכים להתפלל, הוא התקשה להוציא הגה מפיו והראה לו על היד, עד שהצליח להוציא מפיו בעמל רב את המילה "יוד". לאחר מכן התברר כי פעם שמע מהרבי ה'בית ישראל' שדיבר על חשיבות קיום הלכה זו והראה לו כיצד לנהוג בזה, ומשכך מסר נפשו על מילה ששמע מהרבי.

דבקונו ברבי הבית ישראל היתה מוחלטת, ופעם התבטא: "כאשר אני הולך ברחוב, איני צריך לעבוד על שמירת העיניים, משום שהנני רואה את הבית ישראל הולך על ידי". בלימודו בספר 'בית ישראל' היה שואב חיות של קדושה וטהרה, ואף בהיותו חולה ומיוסר, ניכר היה עליו כי הלימוד בספר קדוש זה משפיע עליו שמחה והתרוממות הנפש.

רבותינו העריצוהו והחשיבוהו, ומסופר שבטיש ערך כ"ק מרן הפני מנחם זצללה"ה בשביעי של פסח תשנ"ג ביום, הסתפק מרן הפני מנחם לפני ברכת על הגפן האם יש לומר ושמחו ביום חג המצות הזה, כי

ר' אליה ז"ל בקבלת פני מרן הפני מנחם בשדה התעופה בארה"ב מימין לשמאל, הגר"א פיישר, ר' משה שרר, מרן הפני מנחם, ר' מיכאל טננבוים, ומורינו הגר"א אלטר

דבר ה' ברמה

היתה לו לר' אליהו השפעה גדולה גם על כלל החסידויות והחוגים. מתוקף תפקידו כחבר הנשיאות של אגודת ישראל בארה"ב, היה מביא את דבר ה' ברמה בוועידה הארצית השנתית של אגודת ישראל, המתקיימת בכל

סוף שנה לועזית. שם היה מדבר בסעודה שלישית, עורר על חיזוק בתורה וביידישקייט, והעביר באופן חד וברור את המסר של רבותינו הקדושים.

פעם אמר ר' אליהו על דברי הגמרא "חמרא וריחני פקחין" (יומא ע"ז), על פי האימרה ה מ י ו ח ס ת לחיד"א, ששורש הפקחות הוא לדעת מתי לדבר ומתי לשתוק, ודבר זה רמוז בדברי הגמרא, שכן כאשר דורכים את הענבים לעשות מהם יין, השתיקה מועילה לטיב היין, ואילו כאשר כותשים את הבשמים מובא

בגמרא שהקול יפה לבשמים, וזה "חמרא וריחני" - אם יודעים מתי לדבר ומתי לשתוק - על ידי זה נהיים פקחים. ודפח"ח. נאה דרוש ונאה מקיים, כאשר עם היותו שתקן ולא הרבה לשוחח במילי דעלמא, כאשר הוצרך לדבר, היה עושה זאת כנדרש.

שיעוריו בשפת אמת חקוקים בליבותיהם של

שתיית היין היתה בחג הפסח, אולם אמירת ברכת על הגפן היתה כבר במוצאי שביעי של פסח, ותוך כדי כך פנה לר' אליהו שישב בטיש ושאל אותו: "וואס דער רב זאגט?", ור' אליהו פסק שיש לומר ושמחנו ביום חג המצות הזה, ועל אתר פתח מרן הפני מנחם בדברות קודשו ואמר: 'דער רב האט גע'פסק'נט מ'זאל

זאגען ושמחנו, ווייזט זעך אויס אז מ'קען אריין צו דעם כוח פון יום טוב אויף שפעטער'. וכן בהסכמה לספרו 'ברכת השבת', כותב עליו הפני מנחם "ידידי חו"ב הגאון המפורסם לשבח".

להבחיל"ח עם כ"ק אדמו"ר שליט"א היה מיווד משנות לימודם בכולל דחסידי גור ברחוב מלצר בבני ברק, ומפעם לפעם כשהגיע נסיעות, היה זוכה להיכנס לקו"פ ללמוד שפת אמת יחד עם אדמו"ר שליט"א. בט"ז אב תשפ"א, כחודש ימים קודם הסתלקותו, בחנוכת הבית של

השטיבל החדש בקריה החסידית בחצור הגלילית, על שמו ולזכרו של מורנו ר' לייבל לוינ ז"ל, מנדבת לבו של מורינו הרה"ח ר' נחמן שמעון ליכטנשטיין שיחי' לאוי"ט. זכה ר' אליהו לגשת אל הקודש אל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, וניכר היה שאד"ש מעריצו בצורה יוצאת מן הכלל.

הגה"ח ר' אליהו הלוי פישר זצ"ל נושא דברים בחנוכת הבית למתיבתא בית ישראל מימין לשמאל - מרן הפני מנחם, מורינו ר' בערל ליפל, ר' אליהו פישר, עומדים מאחור מימין לשמאל - הגבאי ר' ח' שיף, ר' י ברין, ר' א ניימאן, ר' אברהם נח קליין

בחנוכת הבית לשיבה גבוהה לב שמחה' דחסידי גור, ז' חשוון תש"ס משמאל לימין: הגר"א פישר, ר' מיכאל טננבוים, ר' בערל ליפל, האדמו"ר מאונגוור וראחמיסט"ר ריווקא, מרן אדמו"ר שליט"א, אדמו"ר מנאווימינסק, והגר"מ קוטלר

מאד היימיש, הוא אהב אותם והם אהבוהו.

חתירתו לאמת

ר' אליה' בחתירתו לאמת ללא כחל ושרק, לא נשא פנים לאיש. אם אי מי דיבר בכולל או בשעת התפילה, הוא היה מעיר לו על כך בתקיפות, ופעמים שהיה זורק קוביות סוכר על מי שהיה מדבר בשעות הלימוד בכולל...

כדי לאסוף כסף לכולל, היה מכתת רגליו ונוסע לערים ומדינות רחוקות. אם היה מגיע למקום ונכח לראות כי הם טעונים שיפור בדבר מה, אם בכשרות, בצניעות או בדברים אחרים, היה דורש דרשה חוצבת להבות, ודיבר דברים כדורבנות לחזקם ולעוררם. ולמרות שעל פי דרך הטבע דרשה כזו היתה אמור להוריד את רף התרומות, לא זו בלבד שלא ראה ירידה, כי אם אדרבה, כאשר ראו הציבור את הערכלקייט שלו, הוסיפו לתרום לו כהנה וכהנה.

נפשו השוקקת לקיים רצון ה' בשלימות לא ידעה שובעה. פעם אמר בחריפות, כי מי שקיימים בלבד רצונות ותאוות לדברי העוה"ז, אל לו לחשוב כי התלהבותו ב"נשמת" טהורה וזכה, שכן לא תיתכן אהבת ה' בשלימות כאשר ישנה תשוקה גם לדברים אחרים.

שפתו היתה נקיה, אף פעם לא ביקש לאכול או לישון, אלא רק 'לטעום משהו' או 'לנוח'. היתה לו שמחה עצומה בעת קיום מצוות ובעת לימוד התורה הקדושה, בתפילה ובעבודת ה', הוא שאב מכך חיות של קדושה.

תלמידים הרי הם כבנים

לא זכה ר' אליה' להשאיר אחריו צאצאים בעולם, אך את כולו השקיע בתלמידים הרי הם כבנים, וכפי שהתבטא פעם בפני אחד ממקורביו: "להיות בלי ילדים זאת בעיה של 60 שנה, שכן עד גיל 20 לאף אחד אין ילדים, ובגיל 80 כבר עולים לשמיים... אם כן מה הבעיה? להיות הולך בשמים מכח מעשי הבנים. הנני מאמין בדברי חז"ל שתלמידים הרי הם כבנים". דברי חז"ל היו אצלו חלק מחייו והוא חי אותם בפשטות גמורה.

תמיד כשבאו אליו תלמידיו לשאול אותו שאלה, היה אומר 'וואס זאגסט דו מיין קינד'. הוא אהב את תלמידיו, דאג להם והתעניין בשלומם כרחם אב על

תלמידיו. היתה לו בהירות עצומה בדברי השפת אמת ובחכמתו כי רבה ידע כיצד למסור את הדברים לפני השומעים. היה בקי גדול בספר שפת אמת ובתניא, ופעם כתב מאמר עם השוואות בין שני ספרים אלו.

מכבד את ה' מגרוננו

במשך שנים רבות היה משמש כבעל תפילה בסליחות ובתפילות הימים נוראים. תפילותיו היו מלאות רגש והתעוררות. זכור לכולם הניגון שהיה מנגן ב"יתגדל", שהפך למותג של ממש. בימי השבעה התקשרה אשה מחו"ל וסיפרה לאלמנתו של ר' אליה' תבלחט"א, כי כל הקשר שלה עם חסידות גור, ובעקבותיו גם הבניין הרוחני שלה ושל ילדיה, החל כאשר שמעה את תפילותיו כאשר ניגש לפני העמוד כעבד המתחטא לפני קונו. בעקבות כך התחילה להתפלל בשטיבל של גור, אחרי כן הביעה רצונה להינשא לחתן חסיד גור, עד שכל משפחתה התקרבו לגור בעקבותיה.

הוי שקוד ללמוד תורה

היתה לו בקיאות אדירה בכל מכמני התורה. מתמיד גדול ועצום היה ר' אליה', הוא היה אומר: "התמונה של יהודי צריכה להיות 24 שעות ליד הגמרא". תקופה ארוכה היה מתפלל בשבתות עם הנץ החמה, והיה לומד 7 שעות ברציפות! וכך היה לומד דף אחד דף ללא הרף. מלבד בקיאותו בגמרא היה לומד הרבה ראשונים ואחרונים בעיון גדול. בספריו 'ברכת השבת' ו'ברכת יום טוב' ניתן לראות כיצד הוא יורד לעומק בבירור ההלכה.

בשנת תשס"ב, כאשר בהוראות הקודש החלו הישיבות הקדושות ללמוד בקיאות, התבקש בקו"פ לדבר על חשיבות לימוד הבקיאות באספה שהתקיימה לכל הצוותות, ולמרות שהורגל מנערותו ללמוד בעיון, ביטל דעתו ועשה את שהתבקש במלוא ההתלהבות.

על משמר סדרי הכולל

5 דקות לפני תחילת זמן הלימוד בכולל, נראו אברכים צועדים בריצה לכיוון הכולל כדי להספיק לבוא בזמן. ר' אליה' דרש שאברכים 'בואו בזמן בלי וויתורים ובלי תירוצים. וכדרישתו לשמירת הזמנים ברצינות, כך גם היתה מסירותו למשכורות, הוא דאג שהמלגות יגיעו בזמנם. ועם זאת, למרות שפעמים היה צריך להיות תקיף מעט, היה ידיד של כל אברך ואברך, הוא לא ראה בכך סתירה, אברכים הרגישו איתו

בנים, וכמים הפנים לפנים, תלמידיו אהבוהו והעריצוהו בהערצה עצומה.

אחיו של ר' אליה, הרה"ג ר' יעקב שיבלחט"א, היה מקורב לאדמו"ר ה'אש דת' מאז'רוב זי"ע. יום אחד אמר ה'אש דת' לר' יענקל: לפעול ילדים זה הדבר הכי קל לרבי. כשמוע זאת ר' יענקל הזכיר את אחיו לברכה, אמר לו הרבי: תשלח אותו אלי, אם הוא יעשה עבורי שימוש קל אוכל לפעול ישועה עבורו. מיד שם פעמיו לאחיו ושח לו את מה ששמע מהאדמו"ר. ר' אליה חיך ואמר לו: 'מה שיכול האדמו"ר מאז'רוב, יכול לעשות גם הרבי הבית ישראל'. ר' אליה עמד על עקרונו ולא הסכים לנסוע לרבי אחר.

מסירות נפשו באחרית חייו

בשנותיו האחרונות היה ר' אליה למוד סבל ומכאוב. ולמרות זאת לא וויתר לעצמו, ולא הרהיב לוותר על קיום הלכה או מנהג. ועל הטוב תיזכר אלמנתו הדגולה תבלחט"א שעמדה לימינו במסירות עד אין קץ. בעלותו ארצה שכן ב'בית טובי העיר' על יד בית המדרש, ובמסירות נפש היה הולך להסתופף בצלו של כ"ק אדמו"ר שליט"א, למרות שעלה לו הדבר במאמץ רב.

סיפורי גבורה רבים סופרו ויסופרו על מסירות נפשו באותם שנים. הוא לא חיפש הנחות, להיפך, הוא רצה והשתוקק להמשיך לחיות את חייו כמימים ימימה. כאשר הוצרך לשהות פעם בבית חולים בניכר, בקבלת שבת זימר גערע ניגון ב'לכה דודי', בכך חיפש להתעורר גם במצבו הקשה.

בשנה האחרונה, בליל סדר ביקש להיות במקום שיש עוד אנשים, למרות ההמולה ששררה שם, וויתר על השקט הדרוש לו, וחפץ לקיים את ההלכה לעשות זימון בהלל ובברכת המזון.

סיפר אחד האברכים ששימשו בעת האחרונה. ר' אליה אמר היה לקבל תרופה שמעורב בה חלב עכו"ם. פעם אחר פעם הוא ניסה לדחות זאת, עד שלא נותרה ברירה וכבר הגיע למצב של פיקוח נפש והוכרח לקבלה. היה זה מספר שעות לפני שעלתה נשמתו לגנזי מרומים. הוא בלע את התרופה, ולאחר מכן התברר שלמרבה הפלא התרופה נבלעה כולה בתוך ריאותיו, והיו צריכים לשאוב אותה ממנו. וכך יצאה נשמתו בטהרה בלא שהתגאל במאכל איסור. התקיימו בו דברי חז"ל 'צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידיהן' (חולין ה:), וכתבו התוספות דהיינו בדברי אכילה,

שאינם נכשלים באכילת מאכלות אסורות.

ידוע ומפורסם השיר אותו היה מרבה לשיר בהתלהבות עצומה, "זאת נחמתי בעיני כי אמרתך חיתני". סיפר אחד מתלמידיו ששהה על ידו בשעותיו האחרונות, כי בשכבו מחוסר הכרה בבית החולים, כששר את זה על ידו, עלו המדדים שעל הצג הסמוך למיטתו, וניכרת היתה עליו ההתרגשות מאותו שיר שסימל את חייו.

סיפר אחד מתלמידיו: השפת אמת האחרון שהוא למד אתי, היה בפרשת וישלח תרל"ג, על הפסוק "זאת אמרת היטב אטיב עמך", כתב השפת אמת: "שאינ לאדם לבקש על פי שכלו רק להיות נגמר רצון הקב"ה שהוא הטוב באמת". הוא הרחיב לבאר שהעיקר זה לחיות כפי רצון ה'. וזה היה התמצית של דרך החיים אותה חי כל חייו "לעשות רצונך אלוקי חפצתי".

ר' אליה תמיד היה דרכו לברך "א גרויסע ישועה". מה הכא עומד ומבקש, אף התם עומד ומבקש, וודאי ייחל עבור תלמידיו ומעריציו "זאל זיין א גרויסע ישועה".

עם סיום הדברים יש לזכור שכל זאת לפי שעה בבחינת "תלמיד חכם שלא נספד כהלכה", מה גם שאין כמו ילדים שחיים את אביהם ורוצים לעשות הכל למענו ועבור עילוי נשמתו. ומאחר ולא זכה ר' אליה להשאיר אחריו צאצאים, מוטל אפוא על תלמידיו ושומעי לקחו לצעוד באורחותיו ולדבוק במשנתו.

קובע ברכה לעצמו הרה"ח ר' שמשון יאלאס שיחי' לאו"ט מארה"ב, שהתמסר בכל כוחו ומאודו במשך שנים רבות לטובת ר' אליה ומשפחתו הנכבדה, והיה לו לעזר ואחיסמך בכל מה שהיה צריך מידי יום ביומו, וכן יוזכר כאן לטובה הרה"ח ר' יעקב ווינדלינג שיחי' לאו"ט, שעמד לימינו של ר' אליה כל השנים ופעל עמו רבות להחזקת כולל האברכים דחסידי גור בארה"ב

התודה והברכה לתלמידו הגה"ח ר' דוד זושא שוורץ הי"ו ולהרה"ח ר' אפרים קליין הי"ו על סיועם בכתיבת שורות אלו.

בהזמנות זו נבקש מכל מי שברשותו סיפורים או

תמונות מהרב זצ"ל,

שיואיל נא לשלוח לפקס: 972-4-8001026,

דבריהם הם זיכרונם

לקט מאמרותיו לחג הסוכות

אין צריך שום פעולות לעורר את השמחה של שבת

השפת אמת (סוכות תר"ס) כותב, שבשבת אין לוקחים ד' מינים, כי הד' מינים השמחה, ובשבת קודש שיש נשמה יתירה בעצם היום, אין צריך לעורר השמחה ע"י המינים. ויש לשאול, הן אמת שבשבת הוא זמן שמחה, וכמו שאמרו חז"ל "וביום שמחתכם" אלו השבתות, אבל יו"ט סוכות הרי הוא פסגת השמחה. ולכאורה קשה, אם סוכות שיש בו כ"כ הרבה שמחה, בעינין להרבות שמחה ע"י המינים, מדוע לא ציוותה התורה להרבות השמחה ע"י המינים גם בשבת שיש בה שמחה רק מהלימוד מריבוי הפסוק. ויש לתרץ, שמה שסוכות הוא פסגת השמחה, הוא מצד מה שציוותה התורה לעשות פעולות שיעוררו השמחה, ניסוך המים ושתיית יין וכו'. ויתכן שמשום הכי השמחה בסוכות מורגשת יותר כי היא באה ע"י פעולות שיעוררו השמחה, משא"כ שבת שזו שמחה עצמיית ואין צריך לזה שום פעולות (ברכת אליהו שבת ק"ל).

לא ראינו שינה בעינינו

כשהיינו שמחים בשמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו (סוכה נ"ג). היינו שהיו מנמנמים מעט, וגם זה נחשב שלא ראו שינה. והיהודי הק' פירש באופן אחר, שבאמת היו הולכין לישון, אך כאשר היו הולכים לישון היה כל אחד סומך על עבודת חבירו שעושה עבורו, ונחשב לכל אחד שהוא גם כן ער ומשותף בעבודת חבירו. וזהו פירוש דברי הגמרא "דהו מנמנמי אכתפא דהדדי", שהיו ישינים וסומכים על הכתף - היינו עבודת חבריהם. והוסיף נכדו הרה"ק ר' מאיר שלמה יהודה ממעזריטש בספרו "זכרון משלי", שלפי זה צ"ב מדוע דווקא בסוכות היה כן, הרי בכל השנה ג"כ היו יכולים להיות סמוכים על עבודת חבריהם. ואמר, שעבודת חבירו יכולה להיחשב כעבודתו רק בזמן שהוא מאוחד ומקושר עמו בלב ונפש, ודבר זה שייך בסוכות זמן שמחתנו, שהשמחה מביאה להיותם גוף אחד.

ואמר על זה חסידו, זקני הרה"ח ר' לייבל פרידמן ז"ל, שראה במהר"ל שמדייק החילוק שבזמר קל אדון הסגנון "עושים באימה רצון קוניהם" [כן הוא נוסח אשכנז] ובקידוש לבנה הנוסח הוא "ששים ושמחים לעשות רצון קונם", ואמר המהר"ל, שכאשר הם "באימה" - יש לכל אחד את הדרך שלו ואינו מאוחד עם חבירו, ואז "עושים באימה רצון קוניהם" של כל אחד בנפרד. וכאשר נוקט "ששים ושמחים" - הם

מתאחדים כגוף אחד, ונקט "רצון קונם" המשותף להם (ברכת אליהו שם).

שינה אין לפניו

בגמרא (שם) מובא, שכאשר היו שמחים בשמחת בית השואבה, לא ראו שינה בעיניהם. ובהסבר הדבר מונה הגמרא את כל מה שעשו כל ימי החג באופן שלא היה להם זמן לשינה. ויש לשאול, לפי מה קבעו את הקביעות לתפילה ולימוד עד שכלל לא מצאו איזה דקות לנום. ויש לומר דהנה מצות השמחה בחג אין קבוע לה זמן, והיא נוהגת כל ימי החג, ומובא בשם הגר"א, שזו מהמצוות הקשות לקיים כדבעי להיות כל הזמן "אך שמח", ולפי זה אפשר לומר, שכל מה שעשו בימי החג לימוד תפילה אכילה וכו', הכל היה בשמחה וכדת היום, ולכן לא ישנו, כי שינה היא מיעוט חיות, להיפך משמחה שהיא ריבוי חיות, וזהו הטעם שלא ישנו בשמחת בית השואבה.

ובשפת אמת לסוכות כתב "איתא במדרש על משה רבינו שכל ארבעים יום שהיה בשמים לא היה יכול לישון, שידע שאין שיעור מה שיכול לקבל כל שעה ושעה". ומרן ה'בית ישראל' זי"ע מרגלא בפומיה בסוכות מאמר הרב"ס הקודמים: שינה אין לפניו, כשעומדים לפניו אין יכולים לישון (ברכת אליהו שם).

הטעם שתיקנו חז"ל לומר את פרקי ההלל בחגים ובזמני ניסים

כתב הגאון ר' אליהו פיישר זצ"ל: אכתוב דבר פשוט, וגם דברים פשוטים צריך לכתוב, הנה חז"ל קבעו לנו לומר פרקים קי"ג - קי"ח מתהלים, שהם פרקי הלל להלל ולהודות בחגים ובזמני ניסים. ואכן בסגנון הפתיחה ניכר שמדובר בקפיטל מיוחד להודות, באמרו "הללו עבדי ה'", וכן בסיומו שגומר בפסוק "הודו לה' כי טוב". אבל עדיין צ"ב ההקשר בין הפרקים וגיבושם למערכת אחת של הלל. ולפי דברי הגמרא במסכת פסחים (ק"ח). שהטעם שאנו אומרים את ההלל שלנו ולא את הלל הגדול, משום שיש בו חמשה דברים הללו של גאולה: א. יציאת מצרים, ב. קריעת ים סוף, ג. מתן תורה, ד. תחיית המתים, ה. וחבלו של משיח. הרי שיש כאן הלל והודאה על כל המאורעות שאירעו לבני ישראל החל מצאתם ממצרים עד גאולת לעתיד לבוא, וזהו צירוף הפרקים למערכת אחת של הלל.

זכרון להולכים

יד ושם ליקירי אנ"ש חסידי גור ובני משפחתם
שנסתלקו לבית עולמם בחודש תשרי

זצללה"ה, נהרג על קידוש השם במלחמת העולם השנייה, וע"פ הוראת מרן האמרי אמת זצללה"ה נקבע יום היארצייט ליום א' דראש השנה.

הרה"ג ר' יעקב חנוך סנקביץ זצ"ל בן הרה"ח ר' משה יהודה ז"ל, ראש ישיבת שפת אמת בירושלים וחבר מועצת גדולי התורה באר"י, נלב"ע א' דר"ה תשי"ז בברזיל, ונטמן בערב יום הכיפורים בהר המנוחות בירושלים.

מרת שרה ברכה אבוביץ ע"ה מניו יארק, בת

הגרי"ח סנקביץ בחנוכת הבית לבנין ישיבת שפת אמת, א' ניסן תשי"ג
לשמאלו נראים: הגרי"א הרצוג מו"מ, מהן הבית ישראל, הגר"ז מלצר

הרה"ח ר' מרדכי מנחם קמפינסקי ז"ל, אשת הרה"ח ר' יעקב ז"ל, נלב"ע א' דר"ה תשמ"א.

הרה"ח ר' יחיאל דוד קורנפלד ז"ל מבני ברק,

הרה"ח ר' יוסל חנצ'נער הי"ד,
בשיחה עם הרה"ח ר' יצחק מאיר טאומן
ז"ל, בעיירה קילץ בפולין.

הרה"ח ר' יוסף נפתלי יצחק חלמנר הי"ד מלאדז', ה מ כ ו נ ה ר' יוסל'ע חענצ'נער, בן הרה"ח ר' שמעון ז"ל משצ'קווצ'ין, שימש כבעל מוסף אצל מרן האמרי אמת זצללה"ה, נשלח מגטו לאדז' למחנה טרבלינקה בער"ה תש"ב, ונהרג עקה"ש בראש השנה תש"ב.

הרבנית הצדקנית מרת אסתר בידערמאן ע"ה הי"ד מווארשא, בת כ"ק מרן אדמו"ר רבי יהודה אריה ליב בעל השפת אמת זצללה"ה, אשת הרה"ג מוה"ר ר' יעקב מאיר זצ"ל רב בק"ק ווארשא, נשלחה מגטו ווארשא למחנה טרבלינקה בער"ה תש"ג, ונהרגה עקה"ש בא' דראש השנה תש"ג.

מורינו הרה"ח ר' יהודה אריה ליב טעמקין הי"ד, בן מורינו הרה"ח ר' שלמה הי"ד, נין מרן השפת אמת

בן הרה"ח ר' פינחס ז"ל מוואלברום, נלב"ע א' דר"ה
תשמ"ט, ונטמן בהר הזיתים
בירושלים.

הרה"ח ר' אברהם יעקב
לסקי ז"ל מבני ברק, בן הרה"ח
ר' ישעיה ז"ל מטורק, נלב"א
א' דר"ה תש"ן, ונטמן בבית
העלמין קרית שאול בבני ברק.

הרה"ג ר' מאיר מנדלסון
ז"ל, בן הרה"ח ר' מנחם מניס
ז"ל, רב דרמות פולין, נלב"ע
א' דר"ה תשנ"א, ונטמן בהר
הזיתים בירושלים.

מרת חנה חיה שפרנוביץ ע"ה
מירושלים, אשת הרה"ח ר' שמחה
בונם ז"ל, נלב"ע א' דר"ה תשנ"א,
ונטמנה בהר הזיתים בירושלים.

הרה"ח ר' שבתי פרנקל ז"ל מבני
ברק, בן הרה"ח ר' יוסף פרנקל הי"ד
מביליץ, נלב"ע א' דר"ה תשס"א.

הרה"ח ר' משה חיים שכטר ז"ל
מירושלים, בן הרה"ח ר' יצחק ז"ל,
נלב"ע ב' דר"ה תשפ"א, ונטמן בהר
המנוחות בירושלים.

הגה"ח ר' ישראל מנחם קיהן
זצ"ל מתל אביב, בן הרה"ח ר' דב ז"ל
מירושלים, נלב"ע ג' תשרי תשמ"א,
ונטמן בהר הזיתים בירושלים.

הרה"ח ר' אברהם ויסבקר ז"ל
מתל אביב, בן הרה"ח ר' יהושע חנוך
ז"ל מבענדין, נלב"ע ג' תשרי תשמ"ו,
ונטמן בבית העלמין קרית שאול
בתל אביב.

הילד צבי גרוסליק ז"ל
מירושלים, בן יבדלחט"א הרה"ח ר'

מרדכי דוד שיחי' לאוי"ט, נלב"ע ג' תשרי תשמ"ז.

הרה"ח ר' אריה צבי
ראטטענברג ז"ל, בן הרב
ר' מרדכי זצ"ל אב"ד
אנטווערפן, נלב"ע ד' תשרי
תשל"ג, ונטמן בהר הזיתים
בירושלים.

הרה"ח ר' יונה אליעזר
זייברט ז"ל מלאדז', בן הרה"ח
ר' וולף קלמן ז"ל, נלב"ע ה'
תשרי תרח"ץ, ונטמן בבית
החיים בלאדז'.

הרה"ח ר' אפרים ויסמל ז"ל מבני
ברק, בן הרה"ח ר' שמחה בונם ז"ל
משערפץ, נלב"ע ה' תשרי תשמ"א,
ונטמן בבית העלמין שומרי שבת
בבני ברק.

הרה"ח ר' משה חיים הלוי
קמינר ז"ל, בן הרה"ח ר' דוד הלוי ז"ל
מבני ברק, נלב"ע ה' תשרי תשמ"ו.

הרה"ח ר' נתן מינץ ז"ל מבארק
פארק, בן הרה"ח ר' שלמה דוד ז"ל,
נלב"ע ה' תשרי תשנ"ה.

מרת חיה בלושטיין ע"ה מבני
ברק, בת הרה"ח ר' יעקב הי"ד, אשת
הרה"ח ר' נחמיה ז"ל, נלב"ע ה' תשרי
תש"ס.

הרה"ח ר' יוסף רפאל פאלוך ז"ל,
בן הרה"ח ר' משה דוד ז"ל, נלב"ע ה'
תשרי תשס"ט.

הרה"ח ר' משה מארק - פראגר
ז"ל מבני ברק, בן הרה"ח ר' יחזקאל
ז"ל, נו"ג מרן החי' הרי"מ זצללה"ה
ומייסד גנוז קידוש השם, נלב"ע ו'

ו' תשרי תשס"א.

הרה"ח ר' שמואל טאנדאווסקי ז"ל מבאר פארק, בן הרה"ח ר' בנימין בייניש ז"ל, נלב"ע ו' תשרי תשס"ח.

הרה"ח ר' יו"ט ליפא הלוי קמינר הי"ד, בן הגה"ח ר' יהודה הלוי זצ"ל בעהמח"ס "דגל יהודה", נהרג עקה"ש ז' תשרי תש"ב.

הרה"ח ר' שמואל ביאלסטוצקי ז"ל מירושלים, המכונה ר' שמואל זגערש'ער, בן הרה"ח ר' יוסף ז"ל מזגערש, נלב"ע ז' תשרי תשנ"ג, ונטמן בהר המנוחות בירושלים.

הרה"ח ר' יהודה אריה לייב יוד ז"ל מירושלים, בן הרה"ח ר' צבי יחזקאל ז"ל, נלב"ע ז' תשרי תשס"ו, ונטמן בהר הזיתים בירושלים.

הרה"ג ר' מנחם מנדל אשכנזי ז"ל ממאנסי, בן הרה"ג ר' שמעלקא ז"ל מקווינס, נלב"ע ז' תשרי תשע"ג, ונטמן בהר המנוחות בירושלים.

הרה"ח ר' שאול חנניה דייטשער ז"ל מקראקא, שבבית הדפוס שלו בקראקא נדפסו ספרי השפת אמת עה"ת בשנת תרס"ז, נלב"ע בשבת שובה בעיצומו של השולחן הטהור בגור, ונקבר למחרת בבית העלמין בגור.

מרת יהודית צדבונים ע"ה מלאדז', בת הרה"ח ר' ישראל אלבינגר ז"ל, אשת הרה"ח ר' משה יעקב ז"ל, נלב"ע ח' תשרי תש"ג בגיטו לאדז'.

מרת חנה אירנשטיין ע"ה, בת הרה"ח ר' ישראל חיים ז"ל, אשת הרה"ח ר' חנוך העניך הלוי הי"ד, נלב"ע ח' תשרי תש"ם, ונטמנה בהר הזיתים בירושלים.

הרה"ח ר' לייבוש פריא ז"ל מבני ברק, בן הרה"ח ר' משה יהודה ז"ל מבליץ, נלב"ע ח' תשרי תשנ"ח, ונטמן בבית העלמין קרית שאול בתל אביב.

הרה"ח ר' משה פראגר ז"ל עם הרה"ח ר' פינחס יעקב הכהן לוי ז"ל

תשרי תשמ"ה, ונטמן בבית העלמין שומרי שבת בבני ברק.

מ ר ת
דבורה לעזר
(גולדמן) ע"ה
מאנטווערפען, בת הרה"ח ר' אברהם יהודה ז"ל, אשת הרה"ח ר' יצחק מאיר לעזר ז"ל, נלב"ע ה' תשרי תש"ע, ונטמנה בבית העלמין קרית שאול בתל אביב.

הגה"ח ר' נח שחור זצ"ל מביאלא פודלסק, בן

ספר 'אשל אברהם' מספריית הגה"ח ר' נח שחור, מוטבע בחותמת 'נח ב'ר' יצחק אייזיק שחור מביאלא, בווארשא

הגה"ח ר' יצחק אייזיק זצ"ל, חותנו של כ"ק מרן אדמו"ר האמרי אמת זצ"ל ה"ה, נלב"ע ו' תשרי תר"ע,

ונטמן בבית העלמין בביאלא פודלסק.

הרה"ח ר' יעקב דוד לאזענגא

הרה"ח ר' יעקב דוד לאזענגא ז"ל ממאנסי - ירושלים, בן הרה"ח ר' יוסף מנחם ז"ל, נלב"ע

בנימין ביינוש ז"ל, מהמקורבים למרנן השפת אמת והאמרי אמת זצללה"ה, נלב"ע י"א תשרי תר"פ, ונטמן בבית החיים גענשא בווארשא.

הרה"ח ר' משה קנובלוביץ ז"ל מתל אביב, בן הרה"ח ר' שלום ברוך ז"ל מקאליש, נלב"ע י"א תשרי תש"ל, ונטמן בבית העלמין שומרי שבת בבני ברק.

מרת ביילא מארק - פראגר ז"ל מבני ברק, אשת הרה"ח ר' משה ז"ל, נלב"ע י"א תשרי תשמ"ה, ונטמנה בבית העלמין שומרי שבת בבני ברק.

הרה"ח ר' מרדכי דוד שטיין ז"ל, בן הגה"ח ר' כתריאל ז"ל, בעל תוקע בבית המדרש בירושלים אצל מרנן הלב שמחה והפני מנחם זצללה"ה, נלב"ע י"א תשרי תשנ"ה.

הרה"ח ר' עקיבא שרייבר ז"ל, בן הרה"ח ר' אברהם ז"ל, נו"נ למרן החתם סופר זצ"ל, גבאי ומג"ש בבית החסידים דגור בסטמפורד היל לונדון, נלב"ע י"א תשרי תשס"ג, ונטמן בהר המנוחות בירושלים.

מרת שרה לזין ע"ה מירושלים, בת הרה"ח ר' שמחה בינס לזין הי"ד, מחשובי המתפללים בבית החסידים זאכאדניע 42 בלאדז' ומאנשי סודו של מרן האמרי אמת זצללה"ה, אשת בן דודה מורינא הרה"ח ר' פינחס יעקב הכהן ז"ל,

הרה"ח ר' שמואל יעקב איידליס ז"ל מתל אביב, בן הרה"ח ר' מרדכי מנחם ז"ל מקילץ, נלב"ע ט' תשרי תשמ"ז, ונטמן בבית העלמין קרית שאול בתל אביב.

הרה"ח ר' שמעון טשארני ז"ל מבארא פארק, בן הרה"ח ר' יצחק אייזיק הי"ד מלאדז', נלב"ע ט' תשרי תשע"ט, ונטמן בהר המנוחות בירושלים.

הרה"ח ר' חנוך העניך כהנשטאם הי"ד, בן הרה"ח ר' אהרן צבי ז"ל, נהרג עקה"ש ביום הכיפורים תש"ג.

מרת גולדא כהנשטאם ע"ה, בת הרה"ח ר' מתתיהו ז"ל, אשת הרה"ח ר' חנוך העניך הי"ד, נהרגה עקה"ש ביום הכיפורים תש"ג.

הגה"ח ר' אברהם בנימין זילברברג זצ"ל אב"ד פייטסבורג, בן הרה"ג ר' מיכאל משה זצ"ל, וחתן הרה"ג ר' אפרים שרגא לזינטהל זצ"ל, נלב"ע ליל יום הכיפורים תשכ"ג, ונקבר בי"ג תשרי בהר המנוחות בירושלים.

הרה"ח ר' אליעזר מינץ ז"ל מווארשא, בן הרה"ח ר'

נלב"ע י"א תשרי תש"ע, ונטמנה בבית העלמין סנהדריה בירושלים.

מרת **חיה פייגא פרידמן** ע"ה מניו יורק, בת הרה"ח ר' חיים יהודה ז"ל, אשת הרה"ח ר' שלמה יהודה הכהן ז"ל, נלב"ע י"א תשרי תשס"ג.

הרה"ח ר' **ישראל מאנדל** ז"ל מתל אביב, בן הרה"ח ר' יחיאל ז"ל, נלב"ע י"ב תשרי תשט"ו, ונטמן בבית העלמין קרית שאול בתל אביב.

הרה"ח ר' **יוסף אביגדור נח פוקס** ז"ל מבני ברק, בן הרה"ח ר' דוד הי"ד ממייכוב, נלב"ע י"ב תשרי תשכ"ו, ונטמן בבית העלמין קרית שאול בתל אביב.

הרה"ח ר' **אברהם מורגנשטרן** ז"ל מפתח תקוה, בן הרה"ח ר' משה לוי ז"ל, נלב"ע י"ב תשרי תשל"ה, ונטמן בבית העלמין סגולה בפתח תקוה.

הרה"ח ר' **שמחה דוד בלכרוביץ** ז"ל מירושלים, בן הרה"ח ר' יעקב יהושע ז"ל מירושלים, נלב"ע י"ב תשרי תשע"ה.

הרה"ח מוה"ר ר' **יצחק מאיר אלטר** הי"ד מגור, בן הרה"ק מוה"ר ר' משה בצלאל הי"ד, נהרג עקה"ש י"ג תשרי ת"ש ונקבר זמנית בחצר הבית ברחוב וואליצוב 10, הלוויתו התקיימה בב' דחומה"ס בחו"ל

מרן האמרי אמת ביערות אוטוועק, מאחוריו המשב"ק ר' בונם לעבל ז"ל

י"ח תשרי ת"ש כאשר בראש המלווים חותנו מרן האמרי אמת זצללה"ה, ונטמן בבית העלמין גענשא בווארשא.

הרה"ח ר' **בונם לעבל** ז"ל הי"ד, משב"ק מרן האמרי אמת

זצללה"ה ונכד הרה"צ ר' הערש טאמשובער זצ"ל, נהרג י"ג תשרי ת"ש ונקבר זמנית בחצר הבית ברחוב וואליצוב 10, הלוויתו התקיימה בב' דחומה"ס בחו"ל י"ח תשרי ת"ש, ונטמן בבית העלמין גענשא בווארשא.

הרה"ח ר' **ישראל יצחק ראדזיק** ז"ל מבארק, בן הרה"ח ר' מרדכי חנוך ז"ל, נלב"ע י"ג תשרי תשד"ס, ונטמן בהר הזיתים בירושלים.

הרה"ג ר' **ישראל אריה גרשטנקורן** זצ"ל, בן הרה"ח ר' אפרים ז"ל, רבה של קרית מלאכי, נלב"ע י"ג תשרי תשנ"ט, ונטמן בבית העלמין שומרי שבת בבני ברק.

מרת **חנה בילא ויינדלינג** ע"ה, בת הרה"ח ר' יחיאל ארי' הכהן ז"ל, אשת הרה"ח יששכר דב ז"ל, נלב"ע י"ג תשרי תשס"א.

מצבת הציון של מרן המגיד מקוזניץ זצללה"ה

מרן הרה"ק ר' **הוּפְּטִינ** זצ"ל ה"ה המגיד מקוזניץ בעהמ"ס "עבודת ישראל", בן הרה"ח ר' שבתי ז"ל מאפטא, נלב"ע י"ד תשרי תקע"ה, ונטמן באוהל בבית העלמין בקוזניץ.

הרה"ח ר' **ישראל קורניק** ז"ל מלאדז', המכונה ר' ישראל סבינר, בן הרה"ח ר' חיים ז"ל מסובין, מחשובי המתפללים בבית החסידים צגלניאה 16 בלאדז', שימש כבעל תפילה בימים אחרונים של חג הפסח וחג הסוכות בחצר הקודש בגור, נלב"ע

י"ד תשרי תש"ב בגיטו לאדז', ונטמן בבית העלמין בלאדז'.

אדמו"ר רבי **חנוך העניך גד יוסטמאן** הי"ד מפילץ, אבד"ק וועירשוב ווילאהן, בן אדמו"ר רבי אלעזר פינחס מנחם זצוק"ל השפתי צדיק מפילץ, נין מרן החי"מ זצלה"ה, נעקה"ש בי"ד תשרי תש"ג בטרבלינקה.

מרן האמרי אמת במארינבאד, לימניו מרן הפית ישהאל, לשמאלו מרן הלב שמחה והאדמו"ר ר' העניך גד מפילץ

הרה"ח ר' **שמחה בונם שץ (שצקץ)** ז"ל שו"ב במקסיקו, בן הרה"ח ר' נחמן ז"ל שו"ב, נהרג בתאונת דרכים בי"ד תשרי תשי"ט, ונטמן בבית העלמין במקסיקו סיטי.

הרה"ח ר' **אשר ענזיל זיידמן** ז"ל, בן הרה"ח ר' חיים שלמה ז"ל מבענדין, גבאי בית החסידים בקראן הייטס, נלב"ע י"ד תשרי תשל"ו, ונטמן בהר המנוחות בירושלים.

הרה"ח ר' **מנדל לב** ז"ל מירושלים, בן הרה"ח ר' יצחק מאיר ז"ל מלאדז', נלב"ע י"ד תשרי תש"ס, ונטמן בהר הזיתים בירושלים.

מרת **שולמית שיינפלד** ע"ה, בת הרה"ח ר' יוסף נחמיה ז"ל, אשת הרה"ח ר' זאב וואלף ז"ל, נלב"ע י"ד תשרי תש"ס.

הרה"ח ר' **יצחק צעלקע** ז"ל מגור, המכונה ר' איטשע'לע גרוינס'ס, ששימש את מרן השפת אמת והאמרי אמת זצלה"ה, בן הרה"ח ר' גרוינס ז"ל הבעל קורא בבית המדרש הגדול בגור, נלב"ע בט"ו תשרי תרצ"ז, ונטמן בבית העלמין בגור.

מרת **פייגא הדס רוטבלאט** ע"ה, בת האדמו"ר רבי אלעזר פינחס מנחם יוסטמאן זצוק"ל השפתי צדיק מפילץ, אשת הרה"ח ר' חנוך העניך ז"ל, נלב"ע ט"ו תשרי ת"ש, ונטמנה בבית העלמין בלאדז'.

הרה"ח ר' **שלמה דאנציגער** ז"ל, בן הרה"ח ר' אברהם יעקב ז"ל, נלב"ע ט"ו תשרי תשמ"ז.

הרה"ג מוה"ר רבי **יהודה אריה אלטר** זצ"ל מירושלים, בן כ"ק מרן אדמו"ר רבי פינחס מנחם בעל הפני מנחם זצלה"ה, נלב"ע ט"ו תשרי תשמ"ח, ונטמן במערת רבותינו הק' בהר הזיתים בירושלים.

מימין לשמאל: מרן הפני מנחם, האדמו"ר ר' ישראל מבלאזנא, הרה"ג ר' יהודה אריה אלטר

הרה"ח ר' **יחאל ברוך הכהן ברודבקר** ז"ל, בן הרה"ח ר' יוסף צבי ז"ל, נלב"ע ט"ו תשרי תשנ"א.

הרה"ח ר' **אברהם אבא אורבאך** ז"ל, בן הרה"ח ר' משה ז"ל, נלב"ע ט"ו תשרי תש"ס.

נפתלי ז"ל, נלב"ע ט"ז תשרי תשס"ד, ונטמן בבית העלמין קרית שאול בתל אביב.

הרה"ח ר' יעקב משה שטיפנהולץ ז"ל, בן הרה"ח ר' יחזקאל ז"ל, נלב"ע ט"ז תשרי תשס"ח.

הרה"ח ר' יהודה אריה ליב זאמוש ז"ל מתל אביב, בן הרה"ח ר' שמחה בונם ז"ל, נלב"ע י"ז תשרי תשמ"ה, ונטמן בבית העלמין בחולון.

מרת חנה מילר ע"ה, בת הרה"ח ר' יעקב יצחק צינאמון ז"ל, אשת הרה"ח ר' משה מאיר ז"ל, נלב"ע י"ז תשרי תשנ"ד, ונטמנה בבית העלמין קרית שאול בתל אביב.

משמאל לימין: ר' חיים יוסף קמפינסקי, ר' מנדל וייסבוים, ר' שמעון קמפינסקי, מרן אדמו"ר שליט"א, ר' חיים ניייהויז

הרה"ח ר' חיים יוסף קמפינסקי ז"ל מבארק פארק - ירושלים, בן הרה"ח ר' שמואל ז"ל, נלב"ע י"ז תשרי תשנ"ח, ונטמן בהר המנוחות בירושלים.

הרה"ג ר' יהושע בארעק זצ"ל, בן הגה"צ ר' קהת זצ"ל, ממייסדי בית החסידים דגור בלעיקוואד, נלב"ע י"ז תשרי תשנ"ח, ונטמן בהר המנוחות בירושלים.

ר' לייבל אלתר בהגבחת הכוס לבנו בר המצוה ר' אברהם מרדכי שיחי' מימין לשמאל: מרן הפני מנחם, מרן הלב שמחה, ר' שמעון אלתר, ר' א. מ. אלתר, הרי"מ לוין

הרה"ח ר' יצחק מונדרוביץ ז"ל מירושלים, בן הרה"ח ר' משה ז"ל, נלב"ע ט"ז תשרי תשס"ט.

הרה"ח ר' ישראל משה בידערמאן ז"ל, בן הרה"ח ר' אברהם יחזקאל ז"ל, נלב"ע ט"ז תשרי תשע"ז.

המצבה המחודשת על קברו של החסיד ר' משה'לי וואלער

החסידי המפורסם ר' משה'לי וואלער ז"ל מירושלים, בן הרב ר' יעקב שלמה זצ"ל מסקרנביץ, מגדולי תלמידי מרן החי' הרי"מ זצלה"ה, נלב"ע ט"ז תשרי תרע"ג, ונטמן בהר הזיתים בירושלים.

הרה"ח ר' יוסף ליב הלוי קמינר ז"ל מתל אביב, בן הרה"ח ר' מרדכי קלמן הלוי ז"ל, נלב"ע ט"ז תשרי תשל"א.

הרה"ח ר' אליעזר גלברד ז"ל מירושלים, בן הרה"ח ר' יצחק מאיר ז"ל מקלאוושין, נלב"ע ט"ז תשרי תש"ן, ונטמן בהר הזיתים בירושלים.

הרה"ח ר' מאיר יחיאל פרומן ז"ל מתל אביב, בן הרה"ח ר' ראובן ז"ל, נלב"ע ט"ז תשרי תש"ס.

מורינו הרה"ח ר' יהודה אריה ליב אלתר ז"ל מבני ברק, בן מורינו הרה"ח ר' שמעון

הרה"ח ר' יעקב תלמוד ז"ל מתל אביב, בן הרה"ח ר' עקיבא ז"ל מווארשא, המלחין לבית גור בשנים תר"פ - תשכ"ד, נלב"ע י"ט תשרי תשכ"ד, ונטמן בבית העלמין זכרון מאיר בבני ברק.

הרה"ח ר' חיים מאנדל ז"ל, בן הרה"ח ר' ישראל ז"ל מתל אביב, גבאי וראש וראשון בבית החסידים דגור באנטווערפן, נלב"ע י"ט תשרי תשע"א, ונטמן בבית העלמין קרית שאול בתל אביב.

מרת מלכה חיה רזנבלאט ע"ה מבארא פארק, בת הרה"ח ר' חיים גאלדמינצער ז"ל, אשת הרה"ח ר' ישראל מרדכי ז"ל, נלב"ע י"ז תשרי תשס"ז.

הרה"ח ר' פינחס מנחם מלאך ז"ל מבארא פארק, בן הרה"ח ר' חיים זאב ז"ל, נלב"ע י"ז תשרי תש"ע, ונטמן בהר המנוחות בירושלים.

מרת שרה פיגא שפירא ע"ה מבארא פארק, בת הרה"ח ר' אלטר זושא ז"ל, נלב"ע י"ז תשרי תשע"ב.

האברך הרה"ח ר' משה ליב הרשקוביץ ז"ל, בן הרה"ח ר' אלטר מנחם מאיר ז"ל, נלב"ע י"ח תשרי תשמ"ג.

מרת זהבה גולדא גליקסון מקרית הרי"ם לוינ בת"א, בת הרה"ח ר' שלמה יהודה ליב הכהן אדלר ז"ל, אשת הרה"ח ר' אברהם הלוי שיחי, נלב"ע י"ח תשרי תשע"ט, ונטמנה בבית העלמין באשדוד.

מרחן הרה"ק ר' יעקב יצחק רבינוביץ זצלה"ה היהודי הק' מפרשיסחא, בן הרה"ג ר' אשר זצ"ל מגיד מישרים בפשדבדו, וחתן הרה"ח ר' יעקב קאפיל ז"ל מאפטא, נלב"ע בצעירותו י"ט תשרי תקע"ד, ונטמן באוהל בבית העלמין בפרשיסחא.

זלאטא ציוויאק ע"ה מניו יורק, בת הרה"ח ר' דוב בעריש פרקל מרוז'אן ז"ל, אשת הרה"ח ר' יהודה אריה ז"ל, נלב"ע כ"א תשרי תשנ"ב, ונטמנה בהר הזיתים ירושלים.

הרה"ג מוה"ר ר' דוב זאב הכהן רפפורט זצ"ל אב"ד קאצק, בן הרה"ג ר' ישראל הכהן זצ"ל אב"ד פינטשוב, וחתנא דבי נשיאה מרן הרה"ק מקאצק זצלה"ה, נלב"ע שמיני עצרת כ"ב תשרי תרס"ב, ונטמן בבית העלמין בקאצק.

הרה"ח ר' יהודה דב צישינסקי ז"ל מאוטווצק, בן הרה"ח ר' שמעון אהרן ז"ל, נלב"ע שמיני עצרת תרע"ח, ונטמן בבית העלמין באוטווצק.

הרבנית הצדקנית מרת חיה שרה אלטר הי"ד מווארשא, בת הרה"ג מוה"ר ר' יעקב מאיר בידערמאן זצ"ל, אשת כ"ק מרן אדמו"ר הבית ישראל זצלה"ה, נשלחה בשמיני עצרת כ"ב תשרי תש"ד ממחנה ברגן לאושוויץ, ושם נהרגה עקדה"ש.

הבחור המופלג יהודה אריה ליב אלטר זצ"ל הי"ד, בן כ"ק

הרה"ח ר' זכריה פלר ז"ל מירושלים, בן הרה"ח ר' שמואל אהרן ז"ל מתל אביב, נלב"ע י"ט תשרי תשפ"א.

הרה"ח ר' יחיאל מיכל ענדען ז"ל מבארא פארק, בן הרה"ח ר' נפתלי צבי ז"ל, נלב"ע כ' תשרי תשס"ו.

הרה"ח ר' גבריאל בוימגאלד ז"ל מווארשא, בן הרה"ח ר' יעקב ז"ל, חותנו זקנו של הרה"ק מוה"ר ר' אברהם מרדכי אלטר זצ"ל, נלב"ע כ"א תשרי תרמ"ז, ונטמן בבית החיים גענשא בווארשא.

הילד יהודה ארי' ליב אלטר ז"ל, בן הרה"ק מוה"ר ר' משה בצלאל הי"ד מגור, נכד מרן השפת אמת זצלה"ה, נלב"ע כ"א תשרי תרע"א.

מרת פייגא רחל טאומן ע"ה מתל אביב, בת הרה"ח ר' מאיר יחיאל הלוי שיינפלד ז"ל מקעלץ, אשת הרה"ח ר' ישראל ז"ל, נלב"ע כ"א תשרי תרע"ז.

מרת חניקה

בשמחת תורה כ"ג תשרי תש"ד, ונטמן בבית העלמין בראדמסק.

הרה"ח ר' **שמואל זאב הלוי לוי** ז"ל מירושלים, בן הרה"ח ר' ישראל יצחק הלוי ז"ל מירושלים, נלב"ע כ"ג תשרי תשל"ז.

הרה"ח ר' **יעקב העניך ברגמן** ז"ל מירושלים, בן הרה"ח ר' מנחם מנדל ז"ל מקאליש, נלב"ע כ"ג תשרי תשס"ז, ונטמן בהר הזיתים בירושלים.

מרת **מירל ליברמאן** ע"ה מלונדון, בת הרה"ח ר' יהודה טרייטל בראנדסדורפר ז"ל, אשת הרה"ח ר' יהודה אריה הכהן ז"ל, נלב"ע בשמחת תורה כ"ג תשרי תשס"ז.

הרה"ח ר' **אפרים בצלאל לפה** ז"ל מלונדון, בן יבדלחט"א הרה"ח ר' יוסף דוד שיחי' לאוי"ט מבני ברק, נלב"ע בשמחת תורה כ"ג תשרי תשע"ה, ונטמן בהר המנוחות בירושלים.

הגה"ח ר' **יהודה הלוי קמינר** זצ"ל מחענטשין בעהמח"ס "דגל יהודה", בן הגה"ח ר' מאיר יחיאל הלוי זצ"ל, חותנו של כ"ק מרן אדמו"ר השפת אמת זצללה"ה, נלב"ע באסרו חג דחול"כ כ"ד תשרי תרנ"ב, ונטמן בבית העלמין בחענטשין.

מרת **פייגא אלטר** ע"ה מגור, בת כ"ק מרן אדמו"ר רבי אברהם מרדכי בעל האמרי אמת זצללה"ה, אשת בן דודה הרה"ח מוה"ר ר' יצחק מאיר זצ"ל הי"ד, נלב"ע באסרו חג דחול"כ

מרן אדמו"ר רבי ישראל זצללה"ה בעל הבית ישראל, נולד ר"ח תמוז תרפ"א, ונשלח בשמיני עצרת כ"ב תשרי תש"ד ממחנה ברגן בלזן לאושוויץ ושם נהרג עקדה"ש.

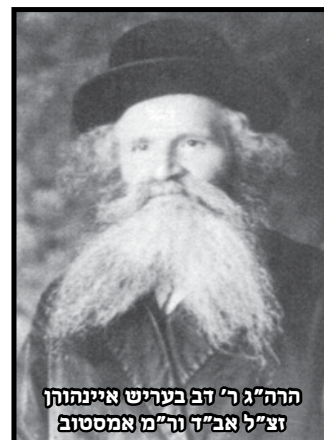
הרה"ח ר' **מרדכי יחיאל מיכאל קוזליק** ז"ל, בן הרה"ח ר' משה ז"ל, נלב"ע בשמיני עצרת כ"ב תשרי תשמ"ה.

הרה"ח ר' **ישראל מרדכי רוזנבלאט** ז"ל מבארא פארק, בן הרה"ח ר' מאיר טוביה ז"ל, נלב"ע בשמיני עצרת כ"ב תשרי תשנ"ז.

הרה"ח ר' **יחזקאל אייזנברג** ז"ל מבני ברק, בן הרה"ח ר' אליעזר דוד הי"ד מקונסטנטין, נלב"ע בשמיני עצרת כ"ב תשרי תשפ"א, ונטמן בבית העלמין ויזניץ בבני ברק.

הרה"ח ר' **משולם הלוי קמינר** ז"ל, בן הרה"ח ר' שלמה הלוי ז"ל, מחשובי עסקני אגו"י וקהילת ווארשא, נלב"ע בשמחת תורה כ"ג תשרי תש"ב.

הרה"ג ר' **דב בעריש איינהורן** זצ"ל הי"ד אב"ד ור"מ אמסטוב, בן הרה"ג ר' אפרים צבי זצ"ל אב"ד ור"מ אמסטוב, נהרג עקה"ש

תשרי תשע"ה, ונטמן בהר המנוחות בירושלים.

הגה"ח ר' נתן לובארט זצ"ל

הגאון
החסיד ר' נתן
לובארט ז"ל
מירושלים,
בן הרה"ח ר'
יצחק מאיר
ז"ל מווארשא,
ר"מ בשיבת
שפת אמת
ובעהמח"ס
'שארית נתן'
נו"נ למרן החי'
הרי"מ זצלה"ה,
נולד כ"ח
מרחשון תרע"ז,
נפטר עש"ק כ"ו
תשרי תשנ"ג.

הרה"ח ר' ישכר דב וואלער ז"ל מירושלים, בן
הרה"ח ר' ברוך חיים ז"ל מאונגוואר, נלב"ע כ"ז תשרי
תשמ"ג, ונטמן בהר הזיתים בירושלים.

הרה"ח ר' שמואל צבי וועקסלער ז"ל, בן הרה"ח
ר' ישעיה חנוך ז"ל, נלב"ע כ"ז תשרי תשנ"ח.

מרת שפרה הרשקוביץ ע"ה מבני ברק, בת
הרה"ח ר' פסח יעקב ענגיל ז"ל, נלב"ע כ"ז תשרי
תשע"ד.

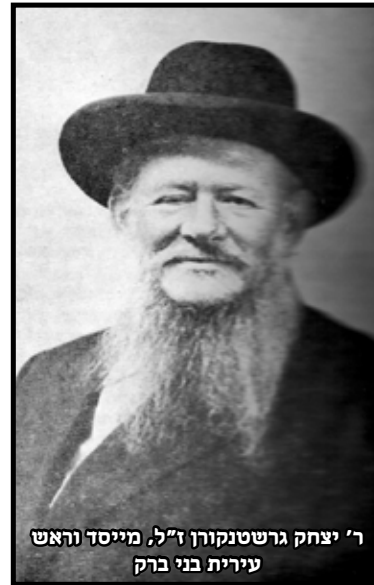
מרת יוכבד סימא מורגנשטרן ע"ה מלונדון,
בת הרה"ח ר' אברהם שמעון מורגנשטרן ז"ל, אשת
הרה"ח ר' יעקב מנחם ז"ל, נלב"ע כ"ז תשרי תשפ"א.

הרה"ח מוה"ר אליהו יוסף אלטר ז"ל מביאלא,
בן הרה"ק מוה"ר ר' אברהם מרדכי זצ"ל מווארשא,
וחתן הרה"ח ר' יצחק אייזיק שחור ז"ל מביאלא, נכד
מרן החי' הרי"מ זצלה"ה, נלב"ע כ"ח תשרי תרפ"ו,

כ"ד תשרי תרפ"ד, ונטמנה בבית העלמין בגור סמוך
לאוהל רבותינו הק'.

מרת הענדל לאה זנדר ע"ה, בת הרה"ח ר' שלום
ארליך הי"ד, נינת מרן השפתי צדיק זצלה"ה, נלב"ע
כ"ד תשרי תשל"ב.

מרת מינדל פישאהף ע"ה מקווינס, בת הרה"ח
ר' ישראל נידר ז"ל, אשת יבדלחט"א הרה"ח ר' ברוך
יחיאל בן ציון פישאהף שיחי' לאוי"ט, נלב"ע באסרו
חג דחו"ל כ"ד תשרי תשמ"ט.

ר' יצחק גרשטנקורן ז"ל, מייסד וראש
עיריית בני ברק

הרה"ח ר'
יצחק גרשטנקורן
ז"ל, בן הרה"ח
ר' פתחיה ז"ל,
מייסד וראש
עיריית בני ברק,
נלב"ע כ"ה תשרי
תשכ"ב.

הרה"ח ר'
עקיבא גולדווסר
ז"ל, בן הרה"ח
ר' אברהם דב
מלאדז' ז"ל,
נלב"ע כ"ה תשרי
תשל"ו.

המחנך הרה"ח ר' יהודה אריה לייב הרשקוביץ
ז"ל מבני ברק, בן הרה"ח ר' יצחק ז"ל מבני ברק,
נלב"ע כ"ה תשרי תשפ"א.

הרה"ח ר' יצחק ישעיהו בערגשטיין ז"ל מניו
יורק, בן הרה"ח ר' רפאל ז"ל, נלב"ע כ"ו תשרי
תשמ"ט.

הרה"ג ר' חיים משה אלימלך זילברשטיין זצ"ל
מתל אביב, בן הרה"ח ר' זאב וואווע ז"ל, נלב"ע כ"ו

תשרי תשס"ז.

הרה"ח ר' ישראל יעקב אראטין ז"ל מבית וגן, בן
הרה"ח ר' מרדכי ז"ל, עורך הספר הק' "אמת ואמונה",
נלב"ע ל' תשרי תשי"ח.

הרה"ח ר' יהודה הלוי קמינר ז"ל מבני ברק, בן
הרה"ח ר' משה חיים הלוי ז"ל מקעלץ, נלב"ע ל'
תשרי תשל"ח.

הרה"ח ר' אברהם שמעון איילנברג ז"ל מבארא
פארק, בן הרה"ח ר' יהושע העשיל ז"ל, נלב"ע ל'
תשרי תשנ"ז.

הרה"ח ר' יוסף ניסן לובינסקי ז"ל מאנטווערפען,
בן הרה"ח ר' פינחס יהודה הי"ד, נלב"ע ל' תשרי
תשע"ה, ונטמן בהר המנוחות בירושלים.

הרה"ח ר' ידידיה הכהן לייטנער ז"ל מבארא
פארק, בן הרה"ח ר' פינחס הכהן ז"ל, נלב"ע ל' תשרי
תשע"ו.

ונטמן בבית
החיים גענשא
בווארשא.

הרה"ח ר'
יחיאל מאיר
בריסטובסקי
ז"ל מבני ברק,
בן הרה"ח ר'
משה אלעזר
ז"ל, נלב"ע כ"ח
תשרי תשס"ג.

הרה"ח ר'
משה גרין ז"ל,
בן הרה"ח ר'
חיים מרדכי ז"ל, נלב"ע כ"ט תשרי תשמ"ב.

הרה"ח ר'
נחום בצלאל
קורנפלד ז"ל
מבני ברק,
בן הרה"ח ר'
אברהם אבא
ז"ל, משב"ק
של מרן
הבית ישראל
זצ"ל לה"ה
ומנהל בית
תלמוד
לורה
דחסידי גור
בבני ברק,

נלב"ע כ"ט תשרי תשנ"ז, ונטמן בהר הזיתים
בירושלים.

הרה"ח ר' מאיר אברהם סמיט ז"ל מבארא פארק,
בן הרה"ח ר' חיים יהודה הי"ד מאושפצין, נלב"ע כ"ט

הגה"ח הרב ישראל פישביין שליט"א בדשה לילדי התלמוד תורה

בבית ספר

בבית המדרש

לקראת שבת ער"ש פר

בהשתתפות סר' הגה"ח

דערשטע חתונה פאר א שפּעטערע שפּעטערע שפּעטערע

דערשטע חתונה פאר א שפּעטערע שפּעטערע שפּעטערע

פּערזענלעכע און ציבורי חתונות פאר א שפּעטערע שפּעטערע שפּעטערע

ז' תמוז בת"ת
יארצייט רבינו
ה"לב שמחה"
זי"ע

שליט"א לתלמידי כהנת ה' י' ז'

שליט"א לתלמידי כהנת ב' ג' ז'

דבר יצחק לייב מלאך שליט"א נושא דברים

לה

לה

ז' תמוז בת"ת
יארצייט רבינו
ה"לב שמחה"
זי"ע

יום לרגל יומא דה'לולא - ב'תע"ח ה'ר"ח

יום לרגל יומא דה'לולא - ב'תע"ח ה'ר"ח

כיתה ה' בטיוול לפארק אל הצטיינות

חלוקת פרסים למצטייני "אוצר מילים" בשון הקודש

מעמד "טוג" לרגל סי

ב' להודיה

יום השנה

מעמד חלום

למשתתפי "עונג שבת" ו"אמ"

הפריטים נמסרים לעילוי
מרת שרה אסתר בת
ע"י צאנזאידה החשובים

סיום השנה, כתיבת אותיות, סיום ספר במדבר וספר תהילים
בכיתות ב' של הרב צבי בארענשטיין והרב פנחס שירדוקי שליט"א

לקראת שבת ולכבוד ראש חודש תמוז לכיתות ב' ג' ד'

מבצע

מלך קק'ים במצודה

לילדי כיתות
א' ב' ג' ד'

המנהל הצעיר פורמלי של
בבית

הרב אברהם פורדלי חושקני שליט
בבית

תלמידי ביתה"ג של הרב אברהם מרדכי קונסקי
והרב יוסף שטיינהרט שליט"א
בהנחת גלידה לרגל סיום הדף גמרא הראשון!

אסיפת טיטשער'ס
ללימודי חול

הרחבת כותלי בית המדרש
דחבנה לשיבה

סיום פרקים במסכת שבת

ע"י ביתות ה' של הרב שמעון טויבער וחרב משה גרינבעלד שליט"א

סעודת סיום מסכת ופרידה מהמלמדים
הרב משה גרינפלד והרב שמחה בונם אלתר שליט"א
יום ג' ד' אב תשפ"א

nival בסיום

carri

השנה

תערוכת סוכות אינאטורות ע"י תלמידי כיתה

ו' - סוכה של הרב בעריש מאנהייט שליט"א

מהנעשה ונשמע הכותלי דעי

קעמפ 'אורענו' - קיץ תשפ"א

סדר העימו לתלמידי הכי קיצת

ד' אעריבין' תנות האוהות שפ"א

**מורינו הגה"ח ר' שלמה צבי שליט"א
בתפילת שחרית וטרינק עם תלמידי הכנה לשיבה**

**הרפ"ד'ל טאוב שליט"א והרב משה בצלאל בורז'יקובסקי שליט"א
ראשי הנהלת כולל פולין בכיתה ז' של הרב שאול בורז'יקובסקי שליט"א**

ביקור מו' הגה"ח ר' אברהם מרדכי אלתר שליט"א בתלמוד תורה

פגה אן 1

הרב שמחה בונם לב שליט"א והרב שמחה בונים וידיסלבסקי שליט"א

פתח 2

הרב יוסף בוך שליט"א והרב פנחס טאנדובסקי שליט"א

פתח אפיפה 1

הרב ישראל גולדמאן שליט"א והרב שמעון קוז'ליק שליט"א

פתח אפיפה 2

הרב דוד רייכמאן שליט"א והרב שמחה בונים אלטר שליט"א

פתח ב' 1
הרב ישראל טאנדאווסקי שליט"א

פתח ב' 2
הרב יוסף גביוף שליט"א

פתח ב' 3
הרב יחיאל מרקסון שליט"א

פתח חנוכה - פ' 1
הרב פינחס שירדזקי שליט"א

פתח חנוכה - פ' 2
הרב צבי באדענשטיין שליט"א

פתח אשמות - פ' 1
הרב אברהם מרדכי קונסקי שליט"א

פתה אשניות - 2 א
הרב יוסף שטיינהארט שליט"א

פתה ברפות - 1 א
הרב שמואל מאיר הורוויץ שליט"א

פתה ברפות - 2 א
הרב מאיר קראוס שליט"א

פתה שבת - ה 1
הרב שמעון טאובער שליט"א

פתה שבת - ה 2
הרב פנחס זיידל שליט"א

פתה סופה - ו
הרב דוב בעריש מאנהייט שליט"א

פּתח סעודות - ז
הרב שאול בורזיקובסקי שליט"א

הפעה לישיבה ז
הרב פינחס דוד קראוס שליט"א

הפעה לישיבה ב
הרב נפתלי אביש ווייס שליט"א

סיום מסכת תענית

שע"י הכנה לישיבה

יום ד' ה' אב תשפ"א

ביקור מו' הגה"ח ר' דוד אלתר שליט"א בתלמוד תורה

פגה אן 1

הרב שמחה בונם לב שליט"א והרב שמחה בונים וידיסלבסקי שליט"א

פתח 2

הרב יוסף בוך שליט"א והרב פנחס טאנדובסקי שליט"א

פתח אפיפה 1

הרב ישראל גולדמאן שליט"א והרב שמעון קוז'ליק שליט"א

פתח אפיפה 2

הרב דוד רייכמאן שליט"א והרב שמחה בונים אלטר שליט"א

פתח ב' 1
הרב ישראל טאנדאווסקי שליט"א

פתח ב' 2
הרב יוסף גביוף שליט"א

פתח ב' 3
הרב יחיאל מרקסון שליט"א

פתח חנוכה - פ' 1
הרב פינחס שירדזקי שליט"א

פתח חנוכה - פ' 2
הרב צבי באדענשטיין שליט"א

פתח אשמות - פ' 1
הרב אברהם מרדכי קונסקי שליט"א

פתה אשפות - 2
הרב יוסף שטיינהארט שליט"א

פתה ברפות - 1
הרב שמואל מאיר הורוויץ שליט"א

פתה ברפות - 2
הרב מאיר קראוס שליט"א

פתה שבת - ה 1
הרב שמעון טאובער שליט"א

פתה שבת - ה 2
הרב פנחס זיידל שליט"א

פתה סופה - ו
הרב דוב בעריש מאנהייט שליט"א

פגוע סגהרן - ז
הרב שאול בורזיקובסקי שליט"א

הפגוע לטטרה ז
הרב פינחס דוד קראוס שליט"א

הפגוע לטטרה ה
הרב נפתלי אביש ווייס שליט"א

אגרת קודש

שכתב הרה"ק רבי משה בצלאל אלטר זצוק"ל הי"ד
בן כ"ק מרן אדמו"ר השפת אמת זצללה"ה
בפרוס חג הפסח תרפ"ח

יום ב' צו, ביום החמישי, (ה' ניסן) תרפ"ח

ובענין השטיבעל, אומרים בכל יום 'אשרינו שאנו
משכימים ומעריבים בבתי כנסיות', שבעיתים הללו
השטיבל הוא הבית כנסת והבית מדרש.

ושמעתי מהחסיד ר' ליפמאן בלאשקיר ז"ל בשם
הרבי מקאצק זצ"ל, כי הענין החסידות ב' דברים,
הרבי, והתחברות החסידים, והחלק של התחברות
החסידים עולה ושוקל יותר מהחלק הרבי, ואתם
שאינן הרבי אצליכם נחוץ לכם הרבה
השטיבל.

דברי דו"ש עם ברכת החג

משה בצלאל

